

કર્મગ્રંથ-૪

પ્રશ્નોત્તરી

ભાગ - ૧

લેખક - સંપાદક
પ્ર. મુનિરાજ શ્રી નરવાહનવિજયજી

કર્મગ્રંથ - ૪

પ્ર શો ત રી

ભાગ-૧

લેખક - સંપાદક

પૂ. મુ. શ્રી નરવાહન વિજયજી મ. સા.

પ્રકાશક

શ્રી સાદામિક બંધુ

મુંબઈ

પુસ્તક :-

કર્મગ્રંથ-૪ પ્રશ્નોત્તરી

ભાગ-૧

વીર સં. ૨૫૧૨

વિ. સં. ૨૦૪૨

માગશર સુદ ૨

નકલ :- ૨૦૦૦

કિંમત : રૂ. ૧૫-૦૦

—: લેખક :—

કર્મસાહિત્ય નિષ્ણાત, સિદ્ધાંત મહોદધિ.
સચ્ચારિત્ર ચૂડામણિ, સ્વ. આચાર્ય દેવેશ
વિજય પ્રેમસુરીશ્વરજી મહારાજના
પદ્મધર, પરમશાસન પ્રભાવક, જૈન શાસનના
મહાનજ્યોતિધર, પરમારાધ્રપાદ, સુવિશાળ
ગચ્છાધિપતિ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
વિજય રામચન્દ્રસુરીશ્વરજી મહારાજના
પરમ વિનય શિષ્યરત્ન પૂ. સુ. શ્રી
નરવાહન વિજયજી મહારાજ સાહેબ

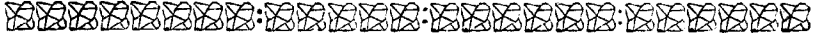
પ્રશ્નોત્તરી ગ્રંથમાળા

પ્રકાશન ૯ મું

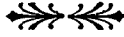
-: વ્યવસ્થાપક :-

શાહ અશોકકુમાર કેશવલાલ
૨૦૪, કુંદન એપાર્ટમેન્ટ
મુલાષચોક ગોપીપુરા
સુરત-૨.

પ્રશ્નોત્તરી ગ્રંથમાળાનાં અન્ય પ્રકાશનો

૧ જીવવિચાર	પ્રશ્નોત્તરી	કિંમત રૂા. ૬-૦૦
૨ દંડક	,,	રૂા. ૪-૦૦
૩ નવતત્ત્વ	,,	રૂા. ૬-૦૦
૪ કર્મગ્રંથ-૧	,,	રૂા. ૬-૦૦
૫ કર્મગ્રંથ-૨	,,	રૂા. ૭-૦૦
૬ કર્મગ્રંથ-૩	,,	રૂા. ૧૦-૦૦
૭ સત્તાપ્રકરણ	,,	રૂા. ૬-૦૦
૮ ઉદ્ધય સ્વામિત્વ	,,	રૂા. ૧૫-૦૦

પ્રાપ્તિસ્થાન

સેવંતીલાલ વી જૈન
૨૦ મહાજન ગલી,
ઝવેરી બજાર મુંબઇ-૨.

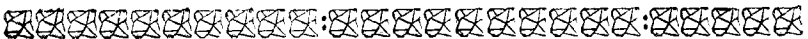
સોમચંદ ડી. શાહ
જીવન નિવાસ સામે
પાલીતાણા

સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર
૧૧૨, હાથીખાના રતનપોળ
અમદાવાદ.

જસવંતલાલ ગીરધરલાલ
દોશીવાડાની પોળ,
અમદાવાદ

પાર્શ્વનાથ પુસ્તક ભંડાર
કુવારાની સામે,
તળેટી રોડ,
પાલીતાણા

ચાલો કર્મના મર્મને જાણીએ અને ભેદીએ.

આત્માના વાસ્તવિક સ્વરૂપનું આવરણ કરનાર અને આત્માને અનાદિકાળથી સંસારમાં રજાવાર તત્વ જે કોઈપણ હોય તે તે કર્મતત્વ છે. આ કર્મની ચુંગાલમાં અનાદિ કાળથી ફસાયેલો આત્મા, પોતાની અનંતજ્ઞાનશક્તિને ગુમાવીને અજ્ઞાની બન્યો. અનંતદર્શનશક્તિને ગુમાવીને અદર્શની બન્યો. કોઈપણ જાતના દુઃખના અંશમાત્રથી રહિત એવા શાશ્વતકાલિન સુખના સ્વામિત્વને ગુમાવીને સુખના ટુકડાની ભૂખમાં ભટકતો બન્યો. ક્ષાયિકદર્શનશક્તિ અને અનંતચારિત્રને ગુમાવીને મિથ્યાદર્શન અને મિથ્યાચરણને સેવતો રહ્યો. અનામી-અરૂપો એવો આત્મા નવ-નવાં નામ અને રૂપને ધારણ કરનારો બન્યો; અમર અવસ્થાનો માલિક મરણોની પરંપરાનો સર્જક બન્યો. ઉંચ-નીચપાણીથી સર્વથા પર રહેવાના સ્વભાવવાળો આત્મા ઉંચ-નીચ અવસ્થામાં અટવાતો રહ્યો. અનંતવીર્યનો માલિક આત્મા સર્વથા રોકડો, દીન અને હીન બન્યો. આ બધો જ પ્રભાવ છે કર્મના બંધનોનો. જ્યાં સુધી આ બંધનો નુકે નહિ ત્યાં સુધી આત્માની ચેતના ગુંગળાયા કરવાની કર્મો સર્જેલ સંસારના ચોરામાં વિવિધરૂપો ધારણ કરીને નવા નવા વેશ સજ્જને નાટકો કર્યા જ કરવાનાં-“કર્મ નચાવે તિમ હી જ નાયત માયાવશ નટચેરી” આ સ્થિતિમાંથી બહાર આવવાનો એક જ ઉપાય છે કે જે કર્મો અનાદિથી આત્મા ઉપરથી સત્તા જમાવીને બેઠાં છે, તે કર્મોની સત્તાનો સમૂળો ઉચ્છેદ કરવો ! પણ...એ બને શી રીતે...? એ માટે તો કર્મ..., કર્મનું સ્વરૂપ..., કર્મના સિદ્ધાંતો..., સમજવા જ પડે. જ્યાં સુધી આ બધું ન સમજાય ત્યાં સુધી એનો પરાભવ શી રીતે કરી શકાય ? શત્રુના ઉચ્છેદ માટે શત્રુના વ્યુહને ઓળખવો જ પડે. એ માટે કર્મના સિદ્ધાંતોને રજૂ કરતા ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરવો પડે.

જેન દર્શનમાં કર્મના સિદ્ધાંતોનું વિજ્ઞાન જોટલું સૂક્ષ્મ, વિપદ્, ઉડાણપૂર્ણ અને ગણિતબદ્ધ રીતે રજૂ કરાયું છે, તેવું જગતના કોઈપણ દર્શનમાં રજૂ કરાયું નથી, કારણ કે જેનદર્શનમાં રજૂ કરાયેલ કર્મસિદ્ધાંત સર્વજપ્રણિત છે. આ કર્મસિદ્ધાંતોનો દ્વાદશાંગીમાં, પૂર્વોમાં અને વર્તમાન આગમોમાં અનેક સ્થળે નિરૂપવામાં આવ્યા છે. જે આત્માઓ આગમગ્રંથનું અધ્યયન કરવાના અધિકારી નથી તેવા આત્માઓ પણ આ કર્મના સિદ્ધાંતોના જ્ઞાતા બની શકે તે માટે તેમાંના ભાવોનો

ઉદ્ધાર કરીને અનેક પ્રકરણ ગ્રંથોની રચના કરવામાં આવી છે. તેનો અભ્યાસ કરનાર આત્મા પણ ઘણી જ સારી રીતે કર્મસિદ્ધાંતનો જ્ઞાતા બની શકે છે.

વર્તમાનમાં ઉપલબ્ધ આગમોમાં કર્મસિદ્ધાંતોનું વર્ણન મુખ્યત્વે દશલોકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, ઠાણાંગ, સમવાયાંગ, ભગવતિસૂત્ર, (વ્યાખ્યાપ્રજ્ઞમિ). જ્ઞાતાધર્મકથા, દશશ્રુતસ્કંધ, ઔપપાતિક, જીવાભિગમ, પ્રજ્ઞાપના, અનુયોગદ્વાર, તંદુલવેણાલિયક, દેવેન્દ્રસ્તવ, વગેરે આગમોમાં ઉપલબ્ધ થાય છે. તે જ રીતે આવશ્યક નિર્ચુકિત, વિશેષાવશ્યક ભાષ્ય, ગણધરવાદ, આચારાંગ નિર્ચુકિત, તથા તેની ટીકા, બૃહત્કલ્પભાષ્ય વગેરે આગમો ઉપરના વ્યાખ્યા ગ્રંથોમાં કર્મના સિદ્ધાંતોનું સારું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

દ્વાદશાંગી, પૂર્વ અને અન્ય આગમકૃતિઓના પદાર્થોનો ઉદ્ધાર કરીને કર્મના સિદ્ધાંતોનું વર્ણન કરનારા ગ્રંથો પૈકી નીચેના કેટલાક ગ્રંથોમાંથી કર્મ સિદ્ધાંતોનું ઘણું જ ઉંડું તલસ્પર્શી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આચાર્યશ્રી શિવશર્મસૂરિ મહારાજે રચેલ બંધશતક અને કર્મપ્રકૃતિસંગ્રહણી, ચિરંતનાચાર્યકૃત સમતિકા, સંતકમ્મપાણ્ડુ (સન્કર્મપ્રાભુત), કસાયપાણ્ડુ (કપાયપ્રાભુત), ચન્દ્રધિ વિરચિત પંચસંગ્રહ પ્રકરણ, પ્રાચીન ચાર કર્મગ્રંથો, આ. શ્રી. દેવેન્દ્રસૂરિશ્વરજી મહારાજે રચેલ નવ્ય પાંચ કર્મગ્રંથો (જેનો આજે મુખ્યત્વે અભ્યાસ કરાય છે તે) તથા સૂક્ષ્માર્થવિચારસારોદ્ધાર, કર્મદિવિચારસારલવ, તથા ઉપરોક્ત ગ્રંથો ઉપરનું ભાષ્ય, ચૂર્ણ કે ટીકા વિગેરે વિવિધ પ્રકારનું સાહિત્ય કર્મના સિદ્ધાંતોને સમજવા માટે અત્યંત ઉપકારક બને તેવું છે.

તેમજ ગુણસ્થાનક કમારોહ (આ નામની અનેક કૃતિઓ છે) ગુણસ્થાનક નિરૂપણ, ગુણસ્થાન દ્વાર, ગુણસ્થાનકક્ષત, ગુણસ્થાનમાર્ગભાસ્થાન, ગુણસ્થાન વિચાર ચોપાઈ, તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર, જીવસમાસ, કુવલયમાલા, ઉપમિતિ ભવપ્રપંચા-કથા, પ્રવચન સારોદ્ધાર વૃત્તિ, દર્શનરત્નરત્નાકર, યોગશાસ્ત્રસટીક, ધર્મસંગ્રહસટીક, વંદિત્તાસૂત્રની અર્થદીપિકા ટીકા, લોકપ્રકાશ, આધ્યાત્મિકમનખંડનની સ્વોપજ્ઞટીકા વગેરે અનેક પ્રાચિન મહાપુરુષોએ રચેલા ગ્રંથોમાં કર્મ સિદ્ધાંતોનું જ્ઞાન મળી શકે છે.

આ દરેક ગ્રંથોમાં વર્તમાનમાં કર્મના સિદ્ધાંતનું જ્ઞાન મેળવવા માટે ભાગે આ. શ્રી. દેવેન્દ્રસૂરિશ્વરજી મહારાજે રચેલ પાંચ કર્મગ્રંથ તથા આ. શ્રી ચંદ્રમહત્ત-રાચાર્યે રચેલ છઠ્ઠોકર્મગ્રંથ, પંચસંગ્રહ, કમ્મપયડી વગેરે ગ્રંથોનો મુખ્યત્વે આધાર

લેવાય છે. તેમાં પ્રથમ કર્મગ્રંથનું નામ કર્મવિપાક છે. તેમાં નામ મુજબ આઠ કર્મો અને તેના એકસો અઠ્ઠાવન પેટા ભેદોના વિપાકો / કાર્યોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. જેની ૬૧ ગાથાઓ છે.

બીજા કર્મગ્રંથનું “કર્મસ્તવ” નામ આપવામાં આવ્યું છે. તેમાં પહેલાથી ચૌદમા ગુણસ્થાનક સુધીના ગુણસ્થાનકોમાં રહેલ આત્માને કયા કયા ગુણસ્થાનકે કઈ કઈ કર્મ પ્રકૃતિનો બંધ, ઉદય, ઉદીરણ અને સત્તા હોઈ શકે તેનું સ્પષ્ટ નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. આ કર્મગ્રંથની ૩૪ ગાથાઓ છે.

ત્રીજા કર્મગ્રંથનું નામ “બંધસ્વામિત્વ” છે. આ કર્મગ્રંથમાં ગતિ—૪, ઈન્દ્રિય—૫, કાયા—૫, યોગ—૩, વેદ—૩, કપાય—૪, જ્ઞાન—૮, સંયમ—૭, દર્શન—૪, લેશ્યા—૬, ભવ્ય—અભવ્ય—૨, સમ્યક્ત્વ—૬, સંજિ—અસંજિ—૨ અને આહારિ—અણાહારિ—૨ એમ કુલ ચૌદ માર્ગણા સ્થાનના બાસઠ ઉત્તર ભેદો દર્શાવ્યા છે. અને કઈ કઈ માર્ગણામાં રહેલા જીવને બંધમાં વર્તેલી ૧૨૦ કર્મપ્રકૃતિમાંથી કઈ કઈ કર્મ પ્રકૃતિનો બંધ હોય તેનું સુંદર નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. આ કર્મગ્રંથની માત્ર પચ્ચીશ જ ગાથા છે.

ચોથા કર્મગ્રંથનું નામ “પડશીતિ” કર્મગ્રંથ રાખવામાં આવ્યું છે. આ કર્મગ્રંથમાં ચૌદ જીવના સ્થાનક—૧, ચૌદ માર્ગણાસ્થાનક—૨, ચૌદ ગુણસ્થાનક—૩, બાર ઉપયોગ—૪, પંદર યોગ—૫, છ લેશ્યા—૬, બંધના હેતુ, બંધ, ઉદય, ઉદીરણ, સત્તા—૭, અલ્પબહુત્વ—૮, ઔપશમિક વગેરે પાંચ ભાવ—૯, સંખ્યાત—અસંખ્યાત અનંતનો વિચાર—૧૦. આ ચૌદે દશ દ્વારોની—વિષયોની વિચારણા વિસ્તારથી રજૂ કરવામાં આવી છે. તેમાં ચ ચૌદ જીવસ્થાનકોમાં કયા કયા જીવસ્થાનકમાં કેટલાં કેટલાં ગુણસ્થાનક, યોગ, ઉપયોગ, લેશ્યા, બંધ, ઉદય, ઉદીરણ અને સત્તા હોય તે આઠ વસ્તુની વિચારણા રજૂ કરી છે.

ચૌદ માર્ગણાસ્થાનકો કે જેના બાસઠ પેટા ભેદો છે. દરેક ભેદોમાં કયા કયા જીવના ભેદો, ગુણસ્થાનકો, યોગ, ઉપયોગ, લેશ્યા, અલ્પબહુત્વ હોય તેનું વર્ણન પણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમજ.....

ચૌદ ગુણસ્થાનકોમાં કયા કયા ગુણસ્થાનકે કેટલા જીવના ભેદ, યોગ, ઉપયોગ, લેશ્યા, બંધના હેતુઓ અને બંધ. ઉદય, ઉદીરણ. સત્તા. હોય તથા તેનું કેવું અલ્પબહુત્વ હોય તે તેમજ ભવનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. અને અંતમાં

સંખ્યાત અસંખ્યાત અને અનંતનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આ કર્મગ્રંથની ગાથાઓ નામ મુજબ ૮૬ છે.

પાંચમા કર્મગ્રંથનું નામ “શતક” કર્મગ્રંથ છે. આ કર્મગ્રંથમાં કુલ ૨૬ દ્વારોનું—વિષયોનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં ક્રિયબંધી, અવશ્ય બંધાય તેવી પ્રકૃતિઓ-૧, અક્રિયબંધી, અવશ્યરૂપે ન બંધાય તેવી પ્રકૃતિઓ-૨, તેમજ ક્રિયોદયી પ્રકૃતિઓ-૩, અક્રિયોદયી પ્રકૃતિઓ-૪,

ક્રિયસત્તાવાળી પ્રકૃતિઓ-૫,	અક્રિયસત્તાવાળી પ્રકૃતિઓ-૬,
ઘાતિ પ્રકૃતિઓ-૭,	અઘાતિ પ્રકૃતિઓ-૮,
પુણ્ય પ્રકૃતિઓ-૯,	પાપ પ્રકૃતિઓ-૧૦,
પરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓ-૧૧,	અપરાવર્તમાન પ્રકૃતિઓ-૧૨,
ક્ષેત્ર વિપાકી પ્રકૃતિઓ-૧૩,	જીવવિપાકી પ્રકૃતિઓ-૧૪,
ભાવવિપાકી પ્રકૃતિઓ-૧૫,	પુદ્ગલ વિપાકી પ્રકૃતિઓ-૧૬,

પ્રકૃતિ બંધ-૧૭, સ્થિતિબંધ-૧૮, રસબંધ-૧૯. પ્રદેશ બંધ-૨૦, પ્રકૃતિબંધના સ્વામી-૨૧, સ્થિતિબંધના સ્વામી-૨૨, રસબંધના સ્વામી-૨૩, પ્રદેશબંધના સ્વામી-૨૪,

ઉપશમ શ્રોણીનું સ્વરૂપ-૨૫, અને ક્ષપક શ્રોણીનું સ્વરૂપ-૨૬, આ રીતે કર્મવિષયક છલ્લીસ વસ્તુઓનું/ વિષયોનું નિરૂપણ આ કર્મગ્રંથમાં કરવામાં આવ્યું છે. આ કર્મગ્રંથમાં નામ મુજબ ૧૦૦ ગાથાઓ છે.

આ પાંચેય કર્મગ્રંથ ઉપર પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજે પોતે જ વિસ્તૃત ટીકાની રચના કરી છે. પ્રાચીન ચાર કર્મગ્રંથ અને આ નવ્ય ચાર કર્મગ્રંથનો વિષય સમાન હોવા છતાં આ નવ્યકર્મગ્રંથો શ્રી સંઘમાં અત્યંત આદરણીય બન્યા, તેની પાછળ એ જ કારણ જણાય છે કે પ્રાચીન કર્મગ્રંથ કરતાં આ કર્મગ્રંથોનું ગાથાની અપેક્ષાએ કદ ઘણું નાનું છે; તે છતાંય પદ્ધતિના સમાવેશ વિશેષ પ્રકારે કરાયો છે. અને શબ્દરચના ગોખવામાં અનુકૂળ આવે તેવી છે.

આ પાંચેય કર્મગ્રંથો ઉપર પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષામાં મુનિરાજ શ્રી જીવનિવજી મહારાજે ટોચ બનાવેલ છે. સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ભાષાનું જ્ઞાન ન હોય તેવા જીવોને કર્મસિદ્ધાંતોનું-કર્મગ્રંથનું જ્ઞાન મેળવવામાં તે ઘણે જ સહાયક થાય તેવો છે. તેની અનેક આવૃત્તિઓ, શ્રેયસ્કરમંડળ મહેસાણા તરફથી બહાર પડેલ છે.

આ સિવાય પણ આ પાંચ કર્મગ્રંથ કે તે પૈકીના એક બે કર્મગ્રંથ ઉપર અનેક વિદ્વાનોએ વિવિધ પ્રકારના ગુજરાતી સાહિત્યની રચના કરી છે. તેમાં પ્રસ્તુત રચના એક નવા જ પ્રકારની શૈલીથી કરવામાં આવી છે. બાલજીવો પણ કર્મસિદ્ધાંતના પદાર્થોને સહેલાઈથી આત્મસાત્ કરી શકે તે માટે કર્મસાહિત્યમાં ઉંડો રસ ધરાવતા તપસ્વી મુનિરાજશ્રી નરવાહન વિજયજી મહારાજે પ્રશ્નોત્તરરૂપે કર્મગ્રંથોના પદાર્થોનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે પૈકી આ પુસ્તકમાં થોડા કર્મગ્રંથના પદાર્થોનું પ્રશ્નોત્તરરૂપે નિરૂપણ કર્યું છે. તેઓશ્રીએ પૂજ્યપાદ, પરમ શાસન પ્રભાવક, જૈન શાસનના મહાન ન્યોતિધર, શ્વેતાંબરાગ્રણી, વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ, સુવિશાળ ગરુડાધિપતિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયરામચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજના શ્રીમુખે જ્યારથી કર્મગ્રંથનો અભ્યાસ કર્યો ત્યારથી તેઓશ્રી તન મનથી એની પાછળ પોતાનો પૂરો ભોગ આપી રહ્યા છે અને કર્મગ્રંથના પદાર્થોને આત્મસાત્ બનાવ્યા છે. છઠ્ઠા કર્મગ્રંથના ભાંગા વગેરે પણ તેમને મોઢે જ ઉપસ્થિત છે. દિવસે કે રાત્રે જ્યારે કોઈને પણ કર્મના સિદ્ધાંતોનું જ્ઞાન મેળવવું હોય ત્યારે ઉત્સાહ અને ખંતથી જિજ્ઞાસુને તેઓ અધ્યયન કરાવે છે. અને તે માટે તેમને પુસ્તકનો સહારો પણ ન લેવો પડે તે રીતે આ પદાર્થોને તેમણે આત્મસાત્ બનાવ્યા છે. આ માટે તેમણે આગમિકગ્રંથો, દીગંબર કર્મસાહિત્યના ગ્રંથો, પ્રાચીન, અર્વાચીન ગ્રંથોના પણ પ્રયત્ન પૂર્વક અભ્યાસ કર્યો છે. તેઓશ્રીના હાથે લખાયેલ આ પ્રશ્નોત્તરરૂપ ગ્રંથ અભ્યાસુ આત્માઓને જરૂર સહાયક બનશે તેવી મને આશા છે.

અંતે અભ્યાસીજનો આ પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથનું અવલંબન લઈ કર્મના સિદ્ધાંતોને આત્મસાત્ બનાવી એવી ભૂમિકાએ પહોંચે કે યાવત આગમમાં નિરૂપેલ કર્મસિદ્ધાંતોનું સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ અધ્યયન કરવાના પરમ સૌભાગ્યના સ્વામી બનશે અને તે જ્ઞાનપણ માત્ર શબ્દાત્મક ન રહેતાં એવું પરિણામ કક્ષાનું બને કે કર્મના મર્મને ભેદવા શક્તિમાન બની અનાદિની કર્મશૃંખલાઓને તોડી શાશ્વત નિજનંદ સ્વરૂપ પરમપદના ભોક્તા બને એજ એકની એક સદા માટેની શુભાભિલાષા !

વિ. ૨૦૪૧ આસોસુદ ૧૦
વિજય દાનસૂરિ જ્ઞાનમંદિર
અમદાવાદ

વર્ધમાન તપની ૧૦૦મી ઓળીના
આધારક પરમ તપસ્વી પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી
ગુણશય વિજયજી મહારાજના
વિનેય
મુનિ કિર્તીયશ વિજય

આપ સૌની ઉદારતા અને સહકારથી પ્રશ્નોત્તરી ગ્રંથમાળાનું આ નવમું પ્રકાશન આજે બહાર પડી રહ્યું છે.

આ પહેલાના આઠ પુસ્તકોમાં આપેલી યોજનાની અત્રેથી આપ-શ્રીને ફરીથી યાદ અપાવું છું કે, પ્રશ્નોત્તરી ગ્રંથમાળાની આ યોજનામાં આપશ્રી રૂા. ૨૫૧/- મોકલી સભ્ય થઈ શકો છો. આ યોજનામાં સભ્ય થવાથી અમો આપશ્રીને પૂ. મુ. શ્રી નરવાહનવિજયજી મ. સા. લિખિત સંપાદિત કરેલ દરેક પુસ્તકની એક એક નકલ ભેટ મોકલી આપીશું.

અમો આ પુસ્તકો પૂ સાધુ-સાધ્વી ભગવંતો તથા જ્ઞાન ભંડારોને ફ્રી મોકલીએ છીએ તેથી આપશ્રીને શ્રુતજ્ઞાનનો મહાન લાભ પણ થશે. પ્રશ્નોત્તરી ગ્રંથમાળાના આ પુસ્તકો અતુર્વિધ સંઘને ઘણા જ ઉપયોગી છે, તો આપશ્રીની ઉદારતાનો ઉલ્લેખ ગ્રંથમાળાના કોઈ પણ એક પુસ્તકમાં ‘દાતાઓની નામાવલિ’માં થાય તેવી આપશ્રીને અમારી હાર્દિક અપીલ છે.

મુંબઈ નિવાસી એક ‘સાધાર્મિક બંધુ’ તરફથી આ પુસ્તકના પ્રકાશનમાં સારી એવી રકમ નામ ન લખવાની શરતે મળેલ છે તેમની આ ઉદારતા ઘણી જ પ્રશંસનીય છે.

હાલમાં પૂજ્યશ્રી કર્મચંદ્ર-પત્ની પ્રશ્નોત્તરી લખી રહ્યા છે. કર્મચંદ્ર-પત્ની લગભગ ચાર પુસ્તક થાય તેવી શક્યતા છે. કર્મચંદ્ર-૪ ભાગ-૨ આપશ્રીની ઉદારતાની રાહ જોઈ રહ્યો છે.

પરમ પૂજ્ય, શાસન પ્રભાવક, સુવિશાલ ગરુડાધિપતિ પૂ. આ. ભ. શ્રીમદ્ વિજય રામચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજના પદ્મપ્રભાવક, હસ્તગીરી તીર્થ ઉદ્ધારક પૂ. આ. શ્રીમદ્ વિજય માનતુંગસૂરીશ્વરજી મ. સાહેબે તથા પૂ. ગરુડાધિપતિશ્રીના શિષ્ય સ્વ. પૂ. આ. ભ. શ્રીમદ્ વિજય જીતમૃગાંક સૂરીશ્વરજી મ. સાહેબનાં શિષ્ય પૂ. મુ. શ્રી ચંદ્રભૂષણ વિજયજી મ. સાહેબે આ પુસ્તકના મેટરને ક્ષતિ રહિત કરવામાં ઘણી જ મદદ કરી છે તે માટે આપણે સૌ તેઓશ્રીના ઋણી છીએ.

પ્રેસ દોષ શુદ્ધિપત્રકમાં જોઈ-સુધારીને વાંચવા અમારી વિનંતિ છે.

સંધ્યે સેવક
શાહ અશોક કે.
ગોપીપુરા,
સુરત-૨

પરમ પૂજ્ય, પરમ શાસન પ્રભાવક, સુવિશાલ ગચ્છાધિપતિ
 પૂ. આ. દેવ શ્રીમદ્ વિજય રામચન્દ્રસુરીશ્વરજી મહારાજના
 પદ પ્રભાવક, શ્રી હસ્તગીરી તીર્થોદ્ધારક પૂ. આ. ભ. શ્રીમદ્
 વિજય માનતુંગસુરીશ્વરજી મહારાજએ આ પુસ્તકના મેટરને
 સાંભળી જે ક્ષતિઓ હતી તે દૂર કરી આપી છે અને તેમની
 સલાહ સૂચન પ્રમાણે ગોચ્ય ફેરફાર પણ કર્યા છે.

પૂજ્ય ગચ્છાધિપતિશ્રીના શિષ્ય રત્ન સ્વ. પૂ. આ. દેવ
 શ્રીમદ્ વિજય જિતમુગ્ધકસુરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્ય રત્ન
 પૂ. મુ. શ્રી ચંદ્રભૂષણ વિજયજી મહારાજે પણ આ પુસ્તકના
 મેટરને ક્ષતિરહિત કરવામાં ઘણી જ મદદ કરેલ છે.

આ બંને મહાત્માઓએ પોતાના કિમતી સમયનો ભાગ
 આપી જે સહાયતા કરેલ છે તે માટે હું તેઓશ્રીનો ઋણી છું.

નરવાહન વિજયજી

* દાતાઓ *

૧૦૦૦-૦૦	મુકતાબેન ભોગીલાલ શાહ,	સુરત
૨૫૧-૦૦	શાંતાબેન અમૃતલાલ શાહ,	અમદાવાદ
૨૫૧-૦૦	વિદ્યાબેન અમૃતલાલ શાહ	,,
૨૫૧-૦૦	મૃદુલાબેન અશોકકુમાર શેઠ	,,
૨૫૧-૦૦	ચંદ્રકાન્ત બકુભાઈ શેઠ	,,
૨૫૧-૦૦	રમણલાલ વજેચંદ શાહ	,,
૨૫૧-૦૦	જે. વી. શાહ	,,
૨૫૧-૦૦	બી. સી. શાહ	,,
૨૫૧-૦૦	વસુબેન બાબુભાઈ શાહ	ખંભાત
૨૫૧-૦૦	બાબુભાઈ કસ્તુરચંદ શાહ	,,
૨૫૧-૦૦	સ્વ. અંબાબેન ચીમનલાલ	હ. : વસુબેન બાબુભાઈ શાહ
૨૫૧-૦૦	સ્વ. ચીમનલાલ નગીનદાસ	ખંભાત
૨૫૧-૦૦	લીબાભાઈ દલસુખભાઈ પટવા હ.લદ્રીકભાઈ	ખંભાત
૨૫૧-૦૦	વનિતાબેન સેવંતીલાલ સંઘવી જામનગર	
૨૫૧-૦૦	કનકલાલ મુંદરલાલ ઝવેરી	,,
૨૫૧-૦૦	શાન્તિલાલ મગનલાલ શાહ	મુરબાડ
૨૫૧-૦૦	શાન્તિલાલ મોહનલાલ શાહ	અમદાવાદ
	પૂ.આ.ભ. શ્રી કેલાસસાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી	
૨૫૧-૦૦	શાહ ગુણવંતરાય ન્યાલચંદ શિહોર	

પૂ. ગ. શ્રી જ્ઞાનસાગર મ.સા.ની પ્રેરણાથી

૦ શુદ્ધિપત્રક ૦

પેજ નંબર	લાઈન નંબર	અશુદ્ધ—શુદ્ધ
૭	૧૭	ઉદીણા—ઉદીરણા
૮	૭	ધટે—ધટે
૮	૧૪	ગૂણેસુ—ગુણેસુ
૮	૧૪	બંધ હઉ ય—બંધ હેઉ ય
૧૦	૨૪	અદિ—આદિ
૧૧	૮	સજિ—સંજિ
૧૨	૧૧	પજજ—પજજે
૧૬	૬	પયામા—પર્યાપ્તા
૧૬	૧૪	મીસ જાગા—મીસ જાગા
૧૮	૫	કયારે રહેલા—કયાં રહેલા
૧૮	૧૯	વર્ગણા પુદ્ગલોને—વર્ગણાના પુદ્ગલોને
૧૮	૨૧	વૈક્રિય મિશ્ર—વૈક્રિય મિશ્ર
૨૨	૩	વિકલેદ્રિય—વિકલેન્દ્રિય
૨૩	૧૧	અપયામા—અપર્યાપ્તા
૨૫	૨	અપર્યાપ્તાવસ્થામાં—અપર્યાપ્તાવસ્થામાં
૨૬	છેલ્લે	જેંથી લાવીને ન ભાગવે—જેંથી લાવીને ભાગવે
૨૯	૯	અંતમુહૂત—અંતર્મુહૂત
૩૦	૧૫	કળ—કાળ
૩૨	૪	આદારિક યોગ—ઔદારિક યોગ
૪૧	૧૨	લેશ્યઓ—લેશ્યાઓ
૪૮	૨	કેવજ્ઞાન—કેવળજ્ઞાન
૫૫	૧૦	શ્રુયતે—શ્રૂયતે
૫૫	૧૭	મનઃપર્યજ્ઞાન—મનઃપર્યવજ્ઞાન
૫૬	૧૭	સમ્યગદ્દષ્ટિ—સમ્યગ્દષ્ટિ
૫૬	૨૩	પારહાર—પરિહાર
૫૬	૨૩	અહકખાય—અહક્રખાય
૫૬	૨૪	ચકખુ અચકખુ—ચક્રખુ અચક્રખુ
૬૪	છેલ્લે	એકેન્દ્રિયમં—એકેન્દ્રિયમાં
૭૧	૧૪	મહાકલિષ્ટ—મહાકલિષ્ટ
૭૬	૧	દુનિ—દુતિ
૭૬	૨૬	મતિમજ્ઞાન—મતિઅજ્ઞાન
૭૮	૨૨	શ્રત—શ્રુત
૮૨	૧૪	બહઈ—વહઈ
૮૩	૭	માર્ગણામાં—માર્ગણામાં

૮૮	૧૧	કામયોગ—કાયયોગ
૯૧	૨૪	વિઉવ—વિઉવ્વ
૯૩	૭	ચક્રખુ—ચક્રખુ
૯૪	૪	થઈ—જઈ
૯૫	૪	જાણવઈ—મણવઈ
૯૬	૨૭	ઔદાદિક—ઔદારિક
૧૦૦	૪	દશ—દસ
૧૦૧	૧	અચક્રખુ—અચક્રખુ
૧૦૩	૧૦	ચક્રખુ—ચક્રખુ
૧૦૭	૨૧	અપયાપ્તા—અપયાપ્તા
૧૧૬	૨૮	છકાયજીવોની અપેક્ષાએ—છકાય જીવોમાં સ્થાવર જીવોની અપેક્ષાએ
૧૧૯	૧૦	સરખા—પરસ્પર સરખા
૧૨૧	૧૬	તથ્રજ્ઞાની—શ્રુતજ્ઞાની
૧૨૩	૯	નયન—નયણ
૧૨૪	૨૭	પરછાણુ—પરછાણુ
૧૨૭	૨૫	મિશ્ર—મિશ્ર
૧૩૨	૨૨	અપકામ—અપૂકાય
૧૩૩	૩	અપર્મિત—અપર્માર્મિત
૧૩૩	૧૨	અર્પાપ્તા—અર્પર્માપ્તા
૧૩૪	૬	માર્ગજ્ઞાનાં—માર્ગજ્ઞામાં
૧૩૪	૧૪	માર્ગજ્ઞાનાં—માર્ગજ્ઞામાં
૧૪૯	૨૫	સાસ્વાદન, સમકિત,—સાસ્વાદન-સમકિત,
૧૫૦	૨૬	જજ્ઞાન, મનઃપર્થવજ્ઞાન સિવાય,—જજ્ઞાન (મનઃપર્થવજ્ઞાન સિવાય)
૧૫૪	૭	કટલી—કેટલી
૧૫૬	૨૫	લેશ્યા—લેશ્યા
૧૬૦	છેલ્લે	રવેદ—ઉવેદ
૧૬૨	૨૦	કય—કાય
૧૬૫	૮	કપય—કપાય
૧૬૭	૭	માર્ગજ્ઞાઓમ—માર્ગજ્ઞાઓમાં
૧૬૭	૧૨	માર્ગજ્ઞાઓનું—માર્ગજ્ઞાઓમાં
૧૭૬	૨૩	અર્પમિ—અર્પર્મિ
૧૭૯	૨૪	ઉદર્શન—રદર્શન
૧૮૦	૧૮	પૃથ્વીકાયાદિ, પકાય,—પૃથ્વીકાયાદિ-પકાય,
૧૮૧	૧૩	ઉજ્ઞાન,—ઉઅજ્ઞાન,
૧૮૪	૧૩	અધસ્થાય—અધસ્થાન

પૂજ્ય માતાએ
દૂધપાનની સાથે સાથે
ધર્મનું પણ અમૃતપાન કરાવ્યું છે
તેવી
પરમ પૂજ્ય, પરમ ઉપકારી
પૂજ્ય માતૃશ્રી
ને
અર્પણ.
★★
સાધર્મિક બંધુ.
મુંબઈ.

પડશીતિ નામા

ચતુર્થ કર્મગ્રંથ પ્રશ્નોત્તરી

નમિય જિજ્ઞું જિયમગ્ગાણુ ગુણુકાણુવચ્ચોગ જોગ લેસાઓ ॥
બંધપ્પબહુ લાવે સંખિજબાઈ કિમવિ વુચ્છં ॥૧॥

અર્થ :

જિન પ્રત્યે નમીને એક જીવ સ્થાનક, બીજું માર્ગણા, ત્રીજું ગુણુસ્થાનક, ચોથું ઉપયોગ, પાંચમું યોગ, છઠું લેશ્યા, સાતમું બંધ-દ્વાર, આઠમું અદ્વયબહુત્વ, નવમું લાવદ્વાર, દશમું સંખ્યાતાદિક એટલે સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા અને અનંતાના વિચારો વિષે કાંઈક કહીશ. ॥૧॥

પ્રશ્ન-૧. શાસ્ત્રમાં નમસ્કાર કેટલા પ્રકારના કહેલા છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : શાસ્ત્રને વિષે નમસ્કાર ચાર પ્રકારે કહેલા છે. તે આ પ્રમાણે (૧) દ્રવ્યથી નમસ્કાર લાવથી નહિ પાલકાદિની જેમ. (૨) લાવથી નમસ્કાર, દ્રવ્યથી નહિ. અનુત્તરવાસી દેવોની જેમ (૩) દ્રવ્યથી નમસ્કાર, લાવથી નમસ્કાર શાળકુમારની જેમ અને (૪) દ્રવ્યથી નમસ્કાર નહિ અને લાવથી પણ નમસ્કાર નહિ. એ કપિલાદિ ઋષિઓની જેમ.

પ્રશ્ન-૨. આ ગ્રંથને વિષે ચાર પ્રકારના નમસ્કારમાંથી કયા

પ્રકારનો નમસ્કાર કરીને કહીશ ?

ઉત્તર : આ ગ્રંથને વિષે ચાર પ્રકારનાં નમસ્કારમાંથી ત્રીજા પ્રકારનો નમસ્કાર કરીને એટલે કે દ્રવ્યથી તથા ભાવથી નમસ્કાર કરીને (પડશીતિ નામક કર્મગ્રંથની પ્રશ્નોત્તરી) કહીશ.

પ્રશ્ન-૩. કોને નમસ્કાર કરીને કહીશ ?

ઉત્તર : જિનને નમસ્કાર કરીને કહીશ.

પ્રશ્ન-૪. જિન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : રાગ, દ્વેષ મોહગ્રાહિ દુઃખે કરીને વારણ કરી શકાય એવા શત્રુઓના સમુદાયને જીતનાર (વીતરાગ) તે જિન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૫. જિનેશ્વરોને નમસ્કાર કરીને શું કહીશ ?

ઉત્તર : જિનેશ્વરોને નમસ્કાર કરીને નીચે પ્રમાણે કહીશ.

૧. જીવસ્થાનકોનો વિચાર	૨. માર્ગાણા સ્થાનનો વિચાર
૩. ગુણસ્થાનકોનો વિચાર	૪. ઉપયોગનો વિચાર
૫. યોગનો વિચાર	૬. લેશ્યાનો વિચાર
૭. બંધહેતુઓનો વિચાર	૮. અસ્પષ્ટત્વનો વિચાર
૯. ભાવોનો (ઉપશમાદિક) વિચાર અને	
૧૦. સંખ્યાતાદિકના વિચારોને કહીશ.	

પ્રશ્ન-૬. જીવ કોને કહેવાય ? તે જીવોના સ્થાનો કેટલા છે ?

ઉત્તર : જે આત્માઓને જેટલા જેટલા પ્રાણો હોય તે પ્રાણોને ધારણ કરીને જે જીવે છે તે જીવ કહેવાય છે. તે જીવોના સ્થાનો સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાદિક ૧૪ હોય છે.

પ્રશ્ન-૭. માર્ગાણા કોને કહેવાય ? તે કેટલી છે ?

ઉત્તર : જીવાદિ પદાર્થોને શોધવું (શોધન કરવું) તેનું નામ માર્ગાણા કહેવાય છે. તેનાં જે સ્થાનો તે માર્ગાણા સ્થાનો. તેનાં મૂલ-ચૌદ પ્રકાર તથા ઉત્તર આસઠ પ્રકારો કહેલા છે તે જણાવીશું.

પ્રશ્ન-૮. ગુણસ્થાનો કોને કહેવાય ? તે કેટલા છે ?

ઉત્તર : ગુણો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ જીવ સ્વભાવ વિશેષો છે. એઓનું સ્થાન એટલે ઉત્તરોત્તર શુદ્ધ અશુદ્ધ પ્રકર્ષ અપકર્ષથી જે સ્વરૂપનાં ભેદો જે ગુણોનાં થાય તે ગુણસ્થાનો કહેવાય છે. તેના ચૌદ ભેદો છે. તે દરેકના અસંખ્યાતા અધ્યવસાયોની અપેક્ષાએ અસંખ્યાતા અસંખ્યાતા ભેદો થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન-૯. ઉપયોગ કોને કહેવાય ? તે કેટલા છે ?

ઉત્તર : જીવનો બોધરૂપ જે વ્યાપાર તે ઉપયોગ. તેના બે તથા બાર ભેદો થાય છે તે જણાવાશે.

પ્રશ્ન-૧૦. યોગ કોને કહેવાય ? તે કેટલા પ્રકારે છે ?

ઉત્તર : 'યોગ્યુ' (જોડવું) તે યોગ-જીવના વીર્યને એટલે કે જે કરણ વીર્ય પરિસ્પર્શન (હલન-ચલનરૂપ) થાય છે તે યોગ-તેનાં ત્રણ આદિ ભેદો જણાવાશે.

પ્રશ્ન-૧૧. લેશ્યા કોને કહેવાય ? તે કેટલા ભેદો છે ?

ઉત્તર : લેશ્યા ઔદયિક પર્યાયે કરી કૃષ્ણાદિક દ્રવ્ય સંગ્રહે જીવનો કર્મરસ પરિણુમન હેતુ અશુદ્ધ કે શુદ્ધ ભાવ તે લેશ્યા કહેવાય છે. તેના છ ભેદો છે.

પ્રશ્ન-૧૨. બંધ હેતુ કોને કહેવાય ? તેના કેટલા ભેદો છે ?

ઉત્તર : જગતમાં રહેલા કાર્મણુ વર્ગીણાના પુટ્ટગલોને ગ્રહણ કરવાનાં (ગ્રહણ કરી આત્મ પ્રદેશોની સાથે એકમેક કરવાનાં) જે કારણો તે બંધ હેતુ કહેવાય છે. તેનાં મૂલ ચાર ભેદો તથા ઉત્તરભેદો ૫૭ હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩. અદ્યખહુત્વ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : કોણ કોણથી ઓછા યા વધારે હોય છે તેનો જે વિચાર કરવો તે અદ્યખહુત્વ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૧૪. ભાવ કોને કહેવાય ? તેના કેટલા ભેદો છે ?

ઉત્તર : જીવો તથા અજીવોને તે તે રૂપે પરિણુમન પામવું

(થતું) તેનું નામ લાવ કહેવાય છે. તેનાં મૂલ પાંચ અને ઉત્તર ૫૩ આદિ ભેદો હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૫. સંખ્યાતાદિક કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે ગણી શકાય તથા ચાર ખ્યાલાઓ વડે જેનું માપ થઈ શકે તે સંખ્યાતાદિક કહેવાય છે

પ્રશ્ન-૧૬. અત્રે ગાથાને વિષે પહેલાં જીવસ્થાનક પછી માર્ગણુ-સ્થાનાદિ કહ્યા છે તેનો સંબંધ કઈ રીતે જાણવો ?

ઉત્તર : અત્રે ગાથાને વિષે જીવસ્થાનક, માર્ગણુસ્થાન, ગુણુસ્થાન ઈત્યાદિ જે જાણવેલ છે તેનો સંબંધ આ પ્રમાણે—

૧. અહીં માર્ગણુસ્થાનો તથા ગુણુસ્થાનકાદિ સઘળા પદાર્થો જીવપદાર્થ વિના વિચારવાને શક્ય નથી તે કારણથી પહેલાં જીવસ્થાનકનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૨. જીવોનું વિસ્તારથી નિરૂપણ—ગત્યાદિ માર્ગણુ સ્થાનો વડે જે શક્ય હોવાથી તેના પછી માર્ગણુસ્થાનોનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૩. તે માર્ગણુ સ્થાનોને વિષે વર્તમાન જીવો (રહેલા જીવો) મિથ્યાત્વાદિ કોઈપણ ગુણુસ્થાનક રહિત હોતા નથી તે જાણાવવા માટે માર્ગણુસ્થાન પછી ગુણુસ્થાનકનું ગ્રહણ કરેલ છે

૪. આ ગુણુસ્થાનકો, શુદ્ધિ-અશુદ્ધિ પ્રકર્ષાપકર્ષ ઉપયોગ વિના થતી નથી તે કારણથી ગુણુસ્થાનકો પછી ઉપયોગનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૫. (ઉપયોગવાળા સંસારી જીવો મન-વચન-કાયાના યોગવાળા હોય છે તે કારણથી ઉપયોગ પછી યોગનું ગ્રહણ કરેલ છે.) અથવા ઉપયોગ મન વગર રહેતો ન હોવાથી અને મન એ યોગનો પ્રકાર હોવાથી ઉપયોગ પછી યોગનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૬. યોગથી ગ્રહણ કરેલાં કર્મને વિષે જ્યાં સુધી કૃષ્ણાદિ લેશ્યાનો પારણામ ન થાય ત્યાં સુધી સ્થિતિરસાદિ થતાં નથી કારણ કે “કર્મ પુદ્ગલોની સ્થિતિ લેશ્યાથી થાય છે” તે વચન હોવાથી યોગ પછી લેશ્યાનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૭. લેશ્યાવાળા જીવો યોગ વડે બંધ હેતુઓ દ્વારા કર્મોના બંધાદિ પેદા કરે છે તે કારણથી લેશ્યા પછી બંધાદિ ગ્રહણ કરેલ છે.

૮. બંધાદિથી યુક્ત થયેલા જીવો માર્ગાણી સ્થાનોને વિષે પરસ્પર ઓછા હોય-વધારે હોય કે સરખા હોય છે તે જાણવા માટે બંધ પછી અલ્પબહુત્વનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૯. માર્ગાણી સ્થાનોને વિષે અલ્પ વધારે યા સરખા રહેલા જીવોને ઔપશમિક આદિ ભાવોમાંથી કોને કેટલા કેટલા ભાવો હોય છે તે જાણાવવા માટે અલ્પબહુત્વ પછી ભાવોનું ગ્રહણ કરેલ છે.

૧૦. ઔપશમિક આદિ ભાવોમાં વિદ્યમાન જીવો સંખ્યાતા અસંખ્યાતા કે અનંતા કેટલા કેટલા હોય છે તેનાં નિરૂપણ માટે ભાવ પછી સંખ્યાતાદિનું ગ્રહણ કરેલ છે. આ સામાન્યથી જણાવ્યું વિશેષથી હવે જણાવાશે.

નમિઅ જાણું વત્તવ્વા ચઉદસ જિઅઠાણુએસુ ગુણઠાણુ ।
જેગુવઓગો લેસા બંધુદઓદીરણુ સત્તા ॥૨॥

અર્થ : જિનેશ્વર ભગવંતને નમસ્કાર કરીને ચૌદ જીવસ્થાનકોને વિષે ૧. ગુણસ્થાનકો ૨. યોગ ૩ ઉપયોગ ૪. લેશ્યા ૫ બંધ ૬. ઉદય ૭. ઉદીરણુ અને ૮. સત્તા કેટલા કેટલા હોય તે જણાવીશું ॥૨॥

પ્રશ્ન-૧૭. ચૌદ જીવસ્થાનકોને વિષે કેટલા દ્વારોનું વર્ણન જણાવવાનું છે ? (કહેલું છે) કયા કયા ?

ઉત્તર : ચૌદ જીવસ્થાનકોને વિષે આઠ દ્વારોનું વર્ણન જણાવવાનાં છીએ તે આ પ્રમાણે

૧. ચૌદ ગુણસ્થાનકોમાંથી કેટલા કેટલા ગુણસ્થાનક હોય.
૨. પંદર યોગમાંથી કેટલા કેટલા યોગ હોય.
૩. બાર ઉપયોગમાંથી કેટલા કેટલા ઉપયોગ હોય.
૪. છ લેશ્યાઓમાંથી કેટલી કેટલી લેશ્યાઓ હોય.
૫. મૂલ કર્મનાં બંધસ્થાનોમાંથી કેટલા કેટલા બંધસ્થાનો હોય.
૬. મૂલકર્મનાં ઉદયસ્થાનોમાંથી કેટલા કેટલા ઉદયસ્થાનો હોય.

૭. મૂલકર્મનાં ઉદ્ધીરણસ્થાનોમાંથી કેટલા કેટલા ઉદ્ધીરણ સ્થાનો હોય તથા
૮. મૂલકર્મનાં સત્તાસ્થાનોમાંથી કેટલા કેટલા સત્તાસ્થાનો હોય તે
જણાવીશું.

પ્રશ્ન-૧૮. ચૌદ ગુણસ્થાનકના નામો કયા કયા છે ?

ઉત્તર : ચૌદ ગુણસ્થાનકનાં નામો આ પ્રમાણે છે.

- ૧ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક ૨. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક ૩. મિશ્ર ગુણસ્થાનક
૪ અવિરત સમ્યક્દષ્ટિ ગુણસ્થાનક ૫. દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક ૬ પ્રમત્ત
સંયત ગુણસ્થાનક ૭. અપ્રમત્ત સંયત ગુણસ્થાનક ૮. અપૂર્વકરણ
ગુણસ્થાનક ૯. અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનક ૧૦. સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક
૧૧ ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનક ૧૨ ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનક ૧૩. સયોગી
કેવલી ગુણસ્થાનક ૧૪. અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક

પ્રશ્ન-૧૯. પંદર યોગનાં નામો કયા કયા છે ?

ઉત્તર : પંદર યોગનાં નામો આ પ્રમાણે છે.

૧. સત્યમનયોગ ૨. અસત્યમનયોગ ૩. સત્યાસત્ય મનયોગ ૪. અસત્યા-
મૃષા મનયોગ ૫. સત્ય વચન યોગ ૬. અસત્યવચન યોગ ૭. સત્યાસત્ય
વચન યોગ ૮. અસત્યા મૃષાવચન યોગ ૯ ઔદારિક કાયયોગ ૧૦.
ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૧૧. વૈક્રિય કાયયોગ ૧૨. વૈક્રિય મિશ્ર કાયયોગ
૧૩. આહારક કાયયોગ ૧૪. આહારકમિશ્ર કાયયોગ ૧૫ કાર્મણુ કાયયોગ

પ્રશ્ન-૨૦. બાર ઉપયોગનાં નામો કયા કયા છે ?

ઉત્તર : બાર ઉપયોગનાં નામો નીચે પ્રમાણે છે.

૧. મતિજ્ઞાન ૨. શ્રુતજ્ઞાન ૩ અવધિજ્ઞાન ૪ મનઃપર્યાવ જ્ઞાન
૫. કેવલજ્ઞાન ૬. મતિ અજ્ઞાન ૭ શ્રુત અજ્ઞાન ૮ વિભંગજ્ઞાન ૯. ચક્ષુ
દર્શન ૧૦. અચક્ષુ દર્શન ૧૧. અવધિ દર્શન ૧૨. કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન-૨૧. છ લેશ્યાના નામો કયા કયા છે ?

ઉત્તર : છ લેશ્યાના નામો આ પ્રમાણે છે.

૧. કૃષ્ણ લેશ્યા ૨. નીલ લેશ્યા ૩. કાપોત લેશ્યા ૪. તેજો
લેશ્યા ૫ પદ્મ લેશ્યા ૬. શુકલ લેશ્યા.

પ્રશ્ન-૨૨. મૂલકર્મના બંધસ્થાનો કેટલા હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : જેટલા કર્મ એક સાથે બંધાય તેને બંધસ્થાન કહેવાય, તે મૂલકર્મના બંધસ્થાનો ચાર હોય છે

૧. આઠ કર્મના બંધસ્થાન રૂપ ૨. સાત કર્મના બંધસ્થાન રૂપ
૩ છ કર્મના બંધસ્થાનરૂપ અને ૪ એક પ્રકૃતિ (કર્મ)નાં બંધસ્થાન રૂપ

પ્રશ્ન-૨૩. મૂલ કર્મોના ઉદયસ્થાનો કેટલા હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : જેટલાં કર્મ એક સાથે ઉદયમાં આવે તેને ઉદયસ્થાન કહેવાય મૂલ કર્મના ઉદયસ્થાનો ત્રણ હોય છે.

૧ આઠ કર્મના ઉદય રૂપ ઉદયસ્થાન
૨ સાત કર્મના ઉદય રૂપ ઉદયસ્થાન
૩ ચાર કર્મના ઉદય રૂપ ઉદયસ્થાન

પ્રશ્ન-૨૪ મૂલકર્મનાં ઉદ્ધીરણા સ્થાનો કેટલા હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : જેટલાં કર્મ એક સાથે ઉદ્ધીરણમાં આવે તેને ઉદ્ધીરણસ્થાન કહેવાય. મૂલકર્મનાં ઉદ્ધીરણા સ્થાનો પાંચ હોય છે.

૧ આઠ કર્મનું ઉદ્ધીરણા સ્થાન
૨ સાત કર્મનું ઉદ્ધીરણા સ્થાન
૩ છ કર્મનું ઉદ્ધીરણા સ્થાન
૪ પાંચ કર્મનું ઉદ્ધીરણા સ્થાન
૫ બે કર્મનું ઉદ્ધીરણા સ્થાન

પ્રશ્ન-૨૫ મૂલકર્મોનાં સત્તાસ્થાનો કેટલા હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : જેટલા કર્મ સત્તામાં એક સાથે હોય તે સત્તાસ્થાન કહેવાય. મૂલકર્મનાં સત્તા સ્થાનો ત્રણ હોય છે.

૧ આઠ કર્મરૂપ સત્તાસ્થાન
૨ સાત કર્મરૂપ સત્તાસ્થાન
૩ ચાર કર્મરૂપ સત્તાસ્થાન

ત ક મૂલ ચઉદ મગ્ગણુ ઠાણેસુ બાસદિ ઉત્તરેસુ ચ ।

જિઅગુણુ જોગુવઓગા લેસપ્પ બહુ ચ છદાણા ॥૩॥

અર્થ : તથા (તેમજ) ચૌદ મૂલ માર્ગાણુ સ્થાનોને વિષે અને બાસદિ ઉત્તર

સ્થાનોને (માર્ગણાને) વિષે ૧ જીવસ્થાનો ૨ ગુણસ્થાનો ૩ યોગ ૪ ઉપયોગ ૫ લેશ્યા ૬ અદ્યખહુત્વ દ્વારોને કહીશું ॥૩૭॥

પ્રશ્ન-૨૬ મૂલ ચૌદ તથા ઉત્તર ખાસક માર્ગણાઓને વિષે કેટલા દ્વારોનું વર્ણન કહેશે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મૂલ ચૌદ તથા ઉત્તર ખાસક માર્ગણાઓને વિષે છ દ્વારોનું વર્ણન થશે તે આ પ્રમાણે

- ૧ કઈ કઈ માર્ગણાઓમાં કેટલા કેટલા જીવોનાં ભેદો ધટે.
- ૨ કઈ કઈ માર્ગણાઓમાં કેટલા કેટલા ગુણસ્થાનકો હોય.
- ૩ કઈ કઈ માર્ગણાઓને વિષે કેટલા કેટલા યોગો હોઈ શકે.
- ૪ કઈ કઈ માર્ગણાવાળા જીવો કેટલી કેટલી લેશ્યાઓ હોય.
- ૫ કઈ કઈ માર્ગણાવાળા જીવોને કેટલી કેટલી લેશ્યાઓ હોય.
- ૬ ચૌદ માર્ગણાઓમાં જે ઉત્તર ભેદો થાય છે તેને વિષે પરસ્પર કોણ કોનાથી વધારે ઓછા યા સરખા હોય છે તેનું વર્ણન કરાશે.

ચઉદસ ગૂણેસુ જિઅજો ગુવઓગ લેસાય અંધ હઉ ય ।

અંધાઈ ચઉ અપ્પાખહું ચ તો ભાવ સંખાઈ ॥૪૮॥

અર્થ : ચૌદ ગુણસ્થાનકોને વિષે ૧ જીવ સ્થાનકો ૨ યોગ ૩ ઉપયોગ ૪ લેશ્યા ૫ અંધહેતુઓ ૬ અંધસ્થાનો ૭ ઉદયસ્થાનો ૮ ઉદ્ધીરણ સ્થાનો ૯ સત્તા સ્થાનો ૧૦ અદ્ય ખહુત્વ ૧૧ સાવો ૧૨ સંખ્યાતા આદિનો વિચાર કરશું ॥૪૮॥

પ્રશ્ન-૨૭ ચૌદ ગુણસ્થાનકોને વિષે કેટલા દ્વારોનું વર્ણન કરાશે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચૌદ ગુણસ્થાનકોને વિષે દશ દ્વારોનું વર્ણન કરીશું તે આ પ્રમાણે.

- ૧ કયા કયા ગુણકાણે કેટલા જીવસ્થાનો હોય.
- ૨ કયા કયા ગુણકાણે કેટલા યોગો હોય.
- ૩ કયા કયા ગુણકાણે કેટલા ઉપયોગ હોય.
- ૪ કયા કયા ગુણકાણે કેટલી કેટલી લેશ્યા હોય.
- ૫ કયા કયા ગુણકાણે કેટલા કેટલા અંધહેતુ હોય.

- ૬ કયા કયા ગુણુકાણે કેટલા કેટલા બંધસ્થાનો હોય.
- ૭ કયા કયા ગુણુકાણે કેટલા કેટલા ઉદયસ્થાનો હોય.
- ૮ કયા કયા ગુણુકાણે કેટલા કેટલા ઉદીરણસ્થાનો હોય.
- ૯ કયા કયા ગુણુકાણે કેટલા કેટલા સત્તાસ્થાનો હોય.
- ૧૦ ચૌદ ગુણુસ્થાનકોને વિષે અદ્ય બહુત્વ તથા કયા કયા ગુણુકાણે કેટલા કેટલા ભાવો હોય. સંખ્યાતા અસંખ્યાતા તથા અનંતાદિનો વિચાર કરીશું,

ઈય સુહુમ બાયરેગિંદિ ભિંતિ ચકે અસન્નિ સન્નિ પંચિંદી ।
અપજજતા પજજતા કમેણુ ચઉદસ જિયદાણુ ॥૫૫॥

અર્થ:- અહીં સૂક્ષ્મ બાદર એકેન્દ્રિય જીવો, બેઈન્દ્રિય તેઈન્દ્રિય, ચઉરીન્દ્રિય, અસન્નિ તથા સન્નિ પંચેન્દ્રિય આ અપર્યાપ્તા તથા પર્યાપ્તા સાથે ગણુતાં કમે કરીને ચૌદ જીવ લેદો થાય છે ॥૫૫॥

પ્રશ્ન-૨૮ ચૌદ જીવસ્થાનોનાં નામો કયા કયા છે ?

ઉત્તર : ચૌદ જીવસ્થાનોનાં નામો નીચે પ્રમાણે છે.

- ૧ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય
- ૨ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય
- ૩ બાદર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય
- ૪ બાદર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય
- ૫ બેઈન્દ્રિય અપર્યાપ્તા
- ૬ બેઈન્દ્રિય પર્યાપ્તા
- ૭ તેઈન્દ્રિય અપર્યાપ્તા
- ૮ તેઈન્દ્રિય પર્યાપ્તા
- ૯ ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા
- ૧૦ ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્તા
- ૧૧ અસન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા
- ૧૨ અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા
- ૧૩ સન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા તથા
- ૧૪ સન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા

પ્રશ્ન-૨૯ એકેન્દ્રિય કોને કહેવાય ? તે કેટલા પ્રકારે છે ?

ઉત્તર : જે જીવોને એક સ્પર્શના ઇન્દ્રિય હોય તે જીવો એકેન્દ્રિય કહેવાય છે તે બે પ્રકારનાં હોય છે.

૧ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય   ૨ બાહર એકેન્દ્રિય

પ્રશ્ન-૩૦ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? અને તે ક્યાં રહેલા હોય છે ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ નામકર્મના ઉદયવાળા જીવો સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવો કહેવાય છે અને તેઓ ચૌદ રાજલોક રૂપ ક્ષેત્રમાં સર્વાત્ર વ્યાપીને રહેલા છે.

પ્રશ્ન-૩૧ બાહર એકેન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? અને તે જીવો ક્યાં રહેલા છે ?

ઉત્તર : બાહર નામકર્મનાં ઉદયવાળા જીવો બાહર એકેન્દ્રિય જીવો કહેવાય છે અને તેઓ ચૌદ રાજલોકનાં અમુક ભાગમાં રહેલા હોય છે.

પ્રશ્ન-૩૨ બેઈન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : જે જીવોને સ્પર્શના તથા રસના એ બે ઇન્દ્રિયો હોય છે તે જીવો બેઈન્દ્રિય કહેવાય છે. તેઓ કૃમિ, ચંદનક, શંખ, કોડા, જલો વગેરે રૂપે હોય છે.

પ્રશ્ન-૩૩ તેઈન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : જે જીવોને સ્પર્શેન્દ્રિય, રસનેન્દ્રિય અને ઘ્રાણેન્દ્રિય એ ત્રણે ઇન્દ્રિયો હોય તે તેઈન્દ્રિય જીવો કહેવાય છે તે જેમકે કુંચુઆ, માંકણ, જૂ, ઇન્દ્રગોપ વગેરે જીવો ગણાય છે.

પ્રશ્ન-૩૪ ચઉરીન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : જે જીવોને સ્પર્શના, રસના, ઘ્રાણ તથા ચક્ષુ એ ચાર ઇન્દ્રિયો હોય છે તે જીવો ચઉરીન્દ્રિય જીવો ગણાય છે તે જેમકે ભમરા, માંખી, મચ્છર, વિંછી અદિ જીવો ગણાય.

પ્રશ્ન-૩૫ પંચેન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : જે જીવોને સ્પર્શના, રસના, ઘ્રાણ, ચક્ષુ, શ્રોત્ર એ

પાંચેય ઈન્દ્રિયો હોય છે તે પાંચેન્દ્રિય જીવો ગણાય છે તે જેમકે માછલાં, હાથી, ઊંટ, સારસ, હંસ, મનુષ્ય, દેવ તથા નારકી આદિ જાણુવા.

પ્રશ્ન-૩૬ પાંચેન્દ્રિય જીવોના કેટલા ભેદો છે? કયા કયા?

ઉત્તર : પાંચેન્દ્રિય જીવોના બે ભેદો છે
૧ સન્નિપાંચેન્દ્રિય જીવો ૨ અસન્નિપાંચેન્દ્રિય જીવો.

પ્રશ્ન-૩૭ સન્નિ પાંચેન્દ્રિય કોને કહેવાય?

ઉત્તર : સંજ્ઞા એટલે ભૂત વર્તમાન અને ભાવિ એમ ત્રણે કાળનાં વિચારોને જાણવાની શક્તિ જે જીવોમાં હોય છે તે જીવો સંજ્ઞા કહેવાય છે. (વિશિષ્ટ પ્રકારના સ્મરણાદિ રૂપ મનનાં વિચારોને જાણનાર.)

પ્રશ્ન-૩૮ અસંજ્ઞા પાંચેન્દ્રિય જીવો કોને કહેવાય?

ઉત્તર : જે જીવો વિશિષ્ટ પ્રકારના સ્મરણાદિ-મનના વિચારોના જ્ઞાનથી રહિત હોય તે અસંજ્ઞા પાંચેન્દ્રિય જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૩૯ એકેન્દ્રિયાદિ જીવો કેટલા પ્રકારે હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિયાદિ જીવો બે પ્રકારનાં હોય છે.
૧ અપર્યાપ્તા ૨ પર્યાપ્તા

પ્રશ્ન ૪૦ અપર્યાપ્તા જીવો કોને કહેવાય?

ઉત્તર : શાસ્ત્રોમાં પોતાને યોગ્ય જેટલી પર્યાપ્તિઓ કહેલી છે તેટલી પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કર્યા વિના મૃત્યુ પામે તેને અપર્યાપ્તા જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૪૧ પર્યાપ્તા જીવો કોને કહેવાય?

ઉત્તર : શાસ્ત્રોમાં પોતા પોતાને યોગ્ય જેટલી પર્યાપ્તિઓ કહેલી છે તે સઘળી પૂર્ણ કરીને મરણ પામે તે જીવો પર્યાપ્તા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૪૨ અપર્યાપ્તા જીવોના કેટલા ભેદો છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા જીવોનાં બે લેદો હોય છે.
૧ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવો ૨ કરણ અપર્યાપ્તા જીવો

પ્રશ્ન-૪૩ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્ત નામકર્મનાં ઉદયવાળા જીવોને લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૪૪ કરણ અપર્યાપ્તા જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે જીવોને પર્યાપ્ત નામકર્મનો ઉદય હોય પણ સ્વ-યોગ્ય પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરેલ ન હોય ત્યાં સુધી તે જીવોને કરણ અપર્યાપ્તા જીવો કહેવાય છે.

બાયર અસંનિ વિગલે અપન્નિજ પદમ બિય સંનિ અપન્નિજ્જે ।
અજય જુય સન્નિ પન્નજે સવ્વગુણા મિચ્છ સેસેસુ ॥૬૧॥

અર્થ : બાહર એકેન્દ્રિય, અસંજિ પંચેન્દ્રિય અને વિકલેન્દ્રિય ત્રણ એ પાંચ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે પહેલું અને બીજું એમ બે ગુણસ્થાનકો હોય, સન્નિ અપર્યાપ્તા પંચેન્દ્રિય જીવોને વિષે અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણસ્થાનક સહિત ત્રણ હોય, સંજિ પર્યાપ્તા જીવોને બધાય હોય બાકીના જીવ લેદોને વિષે એક મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક હોય છે. ॥૬૧॥

“ચૌદ જીવસ્થાનકોને વિષે પહેલું ગુણસ્થાનક દ્વારનું વર્ણન”

પ્રશ્ન-૪૫ બાહર એકેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિય તથા અસંજિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ગુણસ્થાનકો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : બાહર એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, અસંજિ પંચેન્દ્રિય એ પાંચ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે બે ગુણસ્થાનકો હોય છે.

૧ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક ૨ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક

પ્રશ્ન-૪૬ બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાને વિષે કયા કયા જીવોને બે ગુણસ્થાનકો હોય ?

ઉત્તર : બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા પૃથ્વીકાય, અપ્કાય તથા

પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય જીવોને વિષે એ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

પ્રશ્ન-૪૭ પહેલું ગુણુસ્થાનક એ અપર્યાપ્તામાંથી કયા બાદર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તામાં હોય ?

ઉત્તર : બાદર એકેન્દ્રિય પૃથ્વીકાયાદિ ત્રણને લઘ્વિ તથા કરણ બન્ને અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે મુખ્યતયા મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૪૮ બીજું ગુણુસ્થાનક કયા અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે હોય ?

ઉત્તર : બાદર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તને સાસ્વાદન નામનું બીજું ગુણુસ્થાનક હોય છે તે કરણ અપર્યાપ્તા અવસ્થાવાળા જીવોને હોય છે.

પ્રશ્ન-૪૯ બીજું ગુણુસ્થાનક અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને કયા કારણથી હોઈ શકે ?

ઉત્તર : ભવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી તથા વૈમાનિકના પહેલા બીજા દેવલોકમાં રહેલા સમકિતી દેવોએ પહેલા એકેન્દ્રિયનું આયુષ્ય (જે જીવોએ) બાંધેલ હોય તેઓ મરતી વખતે સમકિત વસન કરતાં સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનકે આવે ત્યારે તે સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક લઈને જતા હોય છે તે કારણથી એકેન્દ્રિયને વિષે બીજું ગુણુસ્થાનક હોય છે. મનુષ્યો તથા તિર્થંકો બીજું સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક લઈને જઈ શકે. (અદ્યતયા)

પ્રશ્ન-૫૦ એ સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક કયાં સુધી હોય ?

ઉત્તર : એ સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક અપર્યાપ્તાવસ્થામાં શરીર પર્યાપ્તિ કરતાં હોય ત્યાં સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૧ વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય એ પ્રકારના અપર્યાપ્તામાંથી કયા અપર્યાપ્તાને વિષે બેય ગુણુસ્થાનક હોય છે ?

ઉત્તર : વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય એ ય અપર્યાપ્તામાંથી કરણ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે બેય ગુણુસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૨ વિકલેન્દ્રિયાદિ લઘ્વિ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ગુણુઠાણા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : વિકલેન્દ્રિય અને અસન્નિ પંચેન્દ્રિય લાઘ્ય અપર્યાપ્તા જીવોને એક પહેલું ગુણસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૩ આ વિકલેન્દ્રિયાદિ કરણ અપર્યાપ્તા જીવોને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક કયા કારણથી હોય ?

ઉત્તર : આ વિકલેન્દ્રિયાદિ કરણ અપર્યાપ્તા જીવોને સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક હોય છે તેનું કારણ એ છે કે કોઈક પંચે સન્ની તિર્યચ તથા મનુષ્યો પહેલા વિકલેન્દ્રિયાનું આયુષ્ય બાંધી પછી સમકિત પ્રાપ્ત કરે, મરતાં સમકિત વમી સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક લઈ વિકલેન્દ્રિયાદિમાં ઉત્પન્ન થતાં બીજું ગુણસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૪ સન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ગુણસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને ત્રણ ગુણસ્થાનકો હોય છે

૧ મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક ૨ સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક ૩ અવિરતિ સમ્યક્-દષ્ટિ ગુણસ્થાનક

પ્રશ્ન-૫૫ લાઘ્ય અપર્યાપ્તા સન્નિ પંચેન્દ્રિય જીવોને કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ? કયા ?

ઉત્તર : લાઘ્ય અપર્યાપ્તા સન્નિ પંચેન્દ્રિય જીવોને એક પહેલું મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક જ હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૬ સન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને અવિરતિ ગુણસ્થાનક શા કારણથી હોય ?

ઉત્તર : પરભવમાંથી કોઈ જીવ સમકિત સહિત સન્નિ અપર્યાપ્તા પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન થઈ શકે છે તે કારણથી અવિરતિ ગુણસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૭ સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ?

ઉત્તર : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને મિથ્યાત્વાદિ ચૌદે ચૌદ ગુણસ્થાનકો હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૮ સન્નિ પર્યાપ્તાને વિષે શા કારણથી ચૌદ ગુણુસ્થાનક હોય ?

ઉત્તર : મનુષ્યો પણ સન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા હોય છે. કેવલ-જ્ઞાનીને દ્રવ્ય મન હોય છે તે કારણથી સન્નિ કહ્યા છે તેથી છેલ્લા બે ગુણુસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૫૯ બાકીના જીવભેદોમા કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા, પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવો, બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, બેષ્ઠેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવો, તેષ્ઠેન્દ્રિય પર્યાપ્તા, ચતુર્થેન્દ્રિય પર્યાપ્તા તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા એમ એ સાત જીવોને વિષે એક મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન-૬૦ કોઈપણ બે જ ગુણુસ્થાનકો હોય એવા જીવ ભેદો કેટલા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈપણ બે જ ગુણુસ્થાનકો ઘટી શકે (હોઈ શકે) એવા જીવ ભેદો પાંચ હોય છે.

૧ બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, અપર્યાપ્તા વિકલેન્દ્રિય તથા અપર્યાપ્તા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય જીવો.

પ્રશ્ન-૬૧ કોઈપણ ત્રણ જ ગુણુસ્થાનકો ઘટી શકે એવા જીવ ભેદો કેટલા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈપણ ત્રણ જ ગુણુસ્થાનકો ઘટે એવા એક જ જીવભેદ હોય છે.

૧ સન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન-૬૨ કોઈ પણ એક જ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવા જીવ ભેદો કેટલા ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એક જ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવા જીવભેદો સાત હોય છે.

સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, અને સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય, બાહર એકેન્દ્રિય,

વિકલેદ્રિય તથા અસન્નિ પચેન્દ્રિય એ છ પર્યાપ્તા જીવો આ પ્રમાણે કુલ સાત જીવોલેહો થાય છે.

પ્રશ્ન-૬૩ ચૌદ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવા જીવોલેહો કેટલા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચૌદ ગુણુસ્થાનકો ઘટી શકે એવો એક જીવોલેહો હોય છે. સન્નિ પચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન-૬૪ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવને વિષે સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવો મહા સંકલિષ્ટ પરિણામવાળા હોય છે જ્યારે સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક કાંઈકે શુભ પરિણામવાળું હોય છે. તે કારણથી સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તામાં ખીજું ગુણુસ્થાનક હોતું નથી.

ચૌદ જીવસ્થાનકોને વિષે પંદર યોગોનું વર્ણન.
અપબ્જત છક્કિ કમ્મુરલ મીસ જંગા અપબ્જ સંનિસુ ।
તે સવિઉવ્વ મીસએસુ તણ્ણ પબ્જેસુ ઉરલ-મન્ને ॥ ૭ ॥

અર્થ : પહેલાં છ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે કાર્મણ અને ઔદારિક મિશ્ર એ બે યોગ હોય, અપર્યાપ્તા સન્નિ જીવોને વિષે વૈક્રિય મિશ્ર યોગ સાથે ગણુતાં ત્રણ યોગ હોય, શરીર પર્યાપ્તિથી પર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલાક આચાર્યો ઔદારિક કાપયોગ માને છે. ॥ ૭ ॥

પ્રશ્ન-૬૫ : સત્ય મન યોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જિનેશ્વર ભગવંતોએ પ્રરૂપેલ તત્વો તે મુજબ (હિતકારી રીતે) સાચી રીતે વિચારણા કરવી તે સત્ય મનયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૬૬ અસત્ય મનયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જિનેશ્વર ભગવંતોએ પ્રરૂપેલ જે તત્વો છે તેનાથી વિપરીત રીતે અસદ્ રૂપે વિચારણાઓ કરવી તે અસત્ય મનયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૬૭ સત્યા સત્ય મનયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવ જે વિચારણા કરે તેમાં અમુક વિચારણા સાચી હોય અને અમુક વિચારણા ગોટી હોય તેથી આવા પ્રકારની વિચારણાને સત્યા સત્ય મનયોગ કહેવાય.

પ્રશ્ન-૬૮ અસત્યામૃષા મનયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : સત્ય, અસત્ય તથા સત્યા સત્ય વિચારણાઓથી જે ભિન્ન સ્વરૂપની વિચારણાઓ તે અસત્યામૃષા મનયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૬૯ સત્ય વચન યોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જિનેશ્વર ભગવંતોએ પ્રરૂપણા કરેલ તત્ત્વોને તે રૂપે પ્રરૂપવા અથવા સત્ય અને હિતકારી ભાષા બોલવી તે સત્ય વચન યોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૭૦ અસત્ય વચન યોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જિનેશ્વર ભગવંતોએ પ્રરૂપણા કરેલ તત્ત્વોથી વિપરીત પણે વચન બોલવું તે અસત્ય વચન યોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૭૧ સત્યાસત્ય વચનયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે ભાષા બોલાય છે તેમાં થોડું સત્ય હોય તથા થોડું અસત્ય પણ હોય તે સત્યા સત્ય વચન યોગ કહેવાય છે,

પ્રશ્ન-૭૨ અસત્યામૃષા વચનયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : સત્ય, અસત્ય અને સત્યાસત્ય વાણીથી જે વ્યવહારું ભિન્ન પ્રકારની વાણી (ભાષા) તે અસત્યામૃષા વચનયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૭૩ ઔદારિક કાયયોગ કેને કહેવાય ? અને તે કયા કયા જીવોને વિષે હોય ?

ઉત્તર : જીવો ઔદારિક વર્ગાણાના પુદ્ગલોને લઈ ઔદારિક રૂપે પરિણામ પમાડી વિસર્જન કરે તે ઔદારિક કાયયોગ કહેવાય છે. અને તે તિર્યંચો તથા મનુષ્યોને વિષે હોય છે.

પ્રશ્ન-૭૪ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવોદ્ધારા ઉત્પત્તિ સમયથી કાર્મણુ શરીર વડે આહારના પુદ્ગલો લઈ ખલ રસરૂપે પરિણુમન પમાડી વિસર્જન કરાય તે ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૭૫ આ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કયા જીવોને કયારે રહેલા હોય ?

ઉત્તર : આ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ તિર્યંચો તથા મનુષ્યોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં રહેલા હોય છે ત્યારે હોય છે.

પ્રશ્ન-૭૬ વૈકિય કાયયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવો વૈકિય વર્ગજાનાં પુદ્ગલોને લઈ પરિણુમન પમાડી વિસર્જન કરે તેને વૈકિય કાયયોગ કહેવાય.

પ્રશ્ન-૭૭ વૈકિય કાયયોગ કયા કયા જીવોને હોય ?

ઉત્તર : વૈકિય કાયયોગ દેવતા તથા નારકીનાં જીવોને પર્યાપ્તા થયે તથા ઉત્તર વૈકિય શરીરની રચના કરે ત્યારે હોય છે. તિર્યંચો તથા મનુષ્યોને વૈકિય શરીર બનાવે ત્યારે હોય છે.

પ્રશ્ન-૭૮ વૈકિયમિશ્ર કાયયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવો ઉત્પત્તિ સમયથી કાર્મણુ શરીરથી વૈકિય વર્ગજાના પુદ્ગલોને લઈ ખલ અને રસરૂપે પરિણુમન કરે ત્યારે તથા ઔદારિક શરીરની સાથે વૈકિય વર્ગજા પુદ્ગલોને ખલ તથા રસરૂપે પરિણુમન કરે ત્યારે વૈકિયમિશ્ર કાયયોગ કહેવાય.

પ્રશ્ન-૭૯ આ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ કયા જીવોને હોય ?

ઉત્તર : આ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં રહેલા દેવતા તથા નારકીનાં જીવોને હોય છે. તથા ઉત્તર વૈકિય શરીર કરતાં અને તેનો ત્યાગ કરતાં મનુષ્યોને તથા તિર્યંચોને હોય છે.

પ્રશ્ન-૮૦ આહારક (શરીર) કાયયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે જીવો જગતમાં રહેલા આહારક વર્ગજાઓનાં પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરી આહારક રૂપે બનાવે તે આહારક શરીર કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૮૧ આ શરીર (આહારક) ક્યા જીવોને હોય ?

ઉત્તર : આ શરીર મનુષ્યોને વિષે કેટલાક ચૌદ પૂર્વાધારી મુનિઓને હોય છે

પ્રશ્ન-૮૨ આહારક મિશ્ર કાયયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : આહારક શરીર બનાવવાના સમયે તથા તેના પરિત્યાગ કાળે ઔદારિક શરીરના પુદ્ગલો સાથે આહારક વર્ગણના પુદ્ગલો મિશ્ર રહેલા હોય તેને આહારક મિશ્ર કાયયોગ કહેવાય છે

પ્રશ્ન-૮૩ કાર્મણ કાયયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : કાર્મણ વર્ગણનાં પુદ્ગલો લઈ આઠ આદિ કર્મ સમુદાય ૩૫ જે શરીર તે કાર્મણ કાયયોગ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૮૪ આ કાર્મણ કાયયોગ ક્યાં ક્યાં હોય ?

ઉત્તર : આ કાર્મણ કાયયોગ વિગ્રહગતિમાં રહેલા જીવોને ઉત્પત્તિ સમયે, તથા કેવળજ્ઞાનીઓને કેવલી સમુદ્ધાત વખતે હોય છે. (૩-૪-૫ સમયે હોય)

પ્રશ્ન-૮૫ પહેલા છ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા કેટલા યોગો હોય ? ક્યા ક્યા અને ક્યારે હોય ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ-બાહર એકેન્દ્રિય, બેઠન્દ્રિય, તેઠન્દ્રિય, ચઉરીન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય એ છ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે બે યોગ હોય છે. ૧ કાર્મણ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ.

કાર્મણ કાયયોગ વિગ્રહગતિમાં તથા ઉત્પત્તિ સમયે હોય. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ બાકીના સમયમાં હોય.

પ્રશ્ન-૮૬ સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા યોગો હોય છે ? ક્યા ક્યા અને ક્યારે હોય ?

ઉત્તર : સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને ત્રણ યોગો હોય છે. ૧ કાર્મણ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૩ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ.

ઉત્પત્તિ સમયે કાર્મણુ યોગ. બાકીના સમયમાં મનુષ્ય તથા તિર્થંચાને ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ હોય છે. બાકીના સમયોમાં દેવતા તથા નારકીનાં જીવોને વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન-૮૭ અન્ય આચાર્યોને શું મત જણાવ્યો છે ?

ઉત્તર : અન્ય આચાર્યો શરીર પર્યાપ્તિથી પર્યાપ્તા થયેલ જીવોને મિશ્રયોગ માનતા નથી પણ કાયયોગ સંપૂર્ણ હોય એમ માને છે.

પ્રશ્ન-૮૮ અન્ય આચાર્યોને મતે પહેલા છ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અન્ય આચાર્યોના મતે પહેલા છ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ત્રણ યોગો હોય છે. ૧ કાર્મણુ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૩ ઔદારિક કાયયોગ.

પ્રશ્ન-૮૯ અન્ય આચાર્યોના મતે સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલા યોગો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અન્ય આચાર્યોના મતે સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે પાંચ યોગો હોય છે. ૧ કાર્મણુ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૩ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ ૪ ઔદારિક કાયયોગ ૫ વૈકિય કાયયોગ.

પ્રશ્ન-૯૦ શ્રી શીલાંકાચાર્યને મતે સાતેય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલા કેટલા યોગો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : શ્રી શીલાંકાચાર્યને મતે પહેલા છ લાઘ્વ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ત્રણ યોગ હોય છે.

૧ કાર્મણુ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૩ ઔદારિક કાયયોગ.

સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ચાર યોગ હોય છે.

૧ કાર્મણુ કાયયોગ ૨ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૩ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ ૪ ઔદારિક કાયયોગ.

પ્રશ્ન-૯૧ સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે પાંચ યોગ કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ચાર યોગ કહ્યા છે તેમાં મનુષ્યો અને તિર્થંચો લઘ્વિ અપર્યાપ્તા જીવો હોઈ શકે છે માટે ઔદારિક કાયયોગ જણાવેલ છે જ્યારે દેવતા અને નારકીનાં જીવો લઘ્વિ અપર્યાપ્તા હોતા નથી તેથી વૈક્રિય કાયયોગ જણાવેલ નથી તે કારણથી પાંચ યોગ કહ્યા નથી.

અત્રે લઘ્વિ અપર્યાપ્તા જીવોની અપેક્ષાએ વિચારણા કરેલી છે તે કારણથી ચાર યોગ કહ્યા છે.

સર્વે સન્નિ પજત્તે ઉરલ્લં સુહુમે સભાસુ તં ચઉસુ ।
આયરિ સવિઉઉવ દુગં પજ્જસાંનસુ ખાર ઉવએગા ॥ ૮ ॥

અર્થ : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને બધાય યોગો હોય, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાને વિષે ઔદારિક કાયયોગ, વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે જો (છેલ્લી ભાષા સહિત) યોગો હોય છે. બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયને વિષે ઔદારિક, વૈક્રિયદ્વિક સહિત ત્રણ યોગ હોય તથા સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે બાર ઉપયોગ હોય છે ॥ ૮ ॥

પ્રશ્ન-૯૨ સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલા યોગો હોય ?

ઉત્તર : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે સઘળા ૫ (પંદરે પંદર) યોગો હોય છે.

પ્રશ્ન-૯૩ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલા યોગો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે એક જ યોગ હોય.
૧ ઔદારિક કાયયોગ.

પ્રશ્ન-૯૪ બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલા યોગો હોય ? કયા કયા ? શા કારણથી ?

ઉત્તર : બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ત્રણ યોગ હોય છે.
૧ ઔદારિક કાયયોગ ૨ વૈક્રિય કાયયોગ તથા ૩ વૈક્રિય મિશ્ર કાયયોગ વાયુકાય જીવોને વૈક્રિય લઘ્વિ હોય છે તેનાથી તેઓ વૈક્રિય શરીર બનાવે ત્યારે તે યોગો ઘટી શકે છે.

પ્રશ્ન-૯૫ વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને કેટલા યોગો હોય ? શા કારણથી ?

ઉત્તર : વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને બે યોગો હોય છે.

૧ ઔદારિક કાયયોગ ૨ અસત્યા મૃષા વચન યોગ. આ જીવોને રસનેન્દ્રિય હોય છે તે કારણથી વચન યોગ પણ હોય છે.

પ્રશ્ન-૯૬ સંજિ પર્યાપ્તા જીવોને કાર્મણુ, ઔદારિક મિશ્ર અને વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : સંજિ પર્યાપ્તા જીવોને અપર્યાપ્તાવસ્થા ન હોવા છતાં પણ વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ સંયતાદિ જીવોને ઉત્તર વૈક્રિય શરીરના પ્રારંભ કાળે હોય છે. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ સમુદ્ઘાત અવસ્થામાં ૨-૬-૭ સમયમાં વિદ્યમાન કેવળી ભગવતોને હોય છે. અને કાર્મણુ કાયયોગ કેવળી સમુદ્ઘાત અવસ્થામાં ૪ ૫ અને ૩ સમયમાં વિદ્યમાન કેવલી ભગવતોને હોય છે.

પ્રશ્ન-૯૭ કોઈપણ એક યોગ હોય તેવા જીવલેદો કેટલા છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈપણ એક યોગ હોય તેવો જીવલેદ એક છે ૧ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા (ઔદારિક કાયયોગ)

પ્રશ્ન-૯૮ કોઈ પણ બે યોગ હોય તેવા જીવલેદો કેટલા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ બે યોગ હોય તેવા જીવલેદો ૧૦ હોય છે પહેલા છ અપર્યાપ્તા જીવો (કાર્મણુ, ઔદારિક મિશ્ર.) વિકલેન્દ્રિય તથા અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા એમ ૪ જીવલેદ (ઔદારિક, અસત્યા મૃષા વચન.)

પ્રશ્ન-૯૯ કોઈ પણ ત્રણ યોગ હોય એવા જીવલેદો કેટલા હોય ? કયા કયા ? મતાંતરે કેટલા હોય ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રણ યોગ હોય તેવા જીવલેદો બે છે

૧ બાહર પર્યાપ્તા (ઔદારિક-વૈકિય દ્વિક) ૨ સન્નિ અપર્યાપ્તા (કાર્મણુ, ઔદારિક મિશ્ર, વૈકિય મિશ્ર) મતાંતરે આઠ જીવભેદો હોય છે. પહેલાં છ અપર્યાપ્તા સાથે ઉપરના બે ગણુતાં થાય છે. (કાર્મણુ, ઔદારિક દ્વિક)

પ્રશ્ન-૧૦૦ કોઈપણ ચાર યોગ હોય તેવા જીવભેદ કેટલા ?

ઉત્તર : કોઈપણ ચાર યોગ શ્રી શીલાંકાચાર્યના મતે હોય છે, તેવો જીવભેદ એક હોય છે. ૧ સન્નિ અપર્યાપ્તા (કાર્મણુ, ઔદારિકદ્વિક, વૈકિય મિશ્ર)

પ્રશ્ન-૧૦૧ કોઈપણ પાંચ યોગ હોય તેવા જીવભેદો કેટલા ?

ઉત્તર : કોઈપણ પાંચ યોગ અન્ય આચાર્યોના મતે હોય છે તેવો જીવભેદ એક હોય છે. ૧ સન્નિ અપર્યાપ્તા (કાર્મણુ-ઔદારિકદ્વિક વૈકિયદ્વિક)

પ્રશ્ન-૧૦૨ પંદર યોગ હોય તેવા જીવભેદો કેટલા ?

ઉત્તર ૨ : પંદરે પંદર યોગ હોય તેવો જીવભેદ એક હોય છે. ૧ સન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા.

“ ચૌદ જીવભેદોને વિષે ઉપયોગનું વર્ણન ”

પ્રશ્ન-૧૦૩ સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને કેટલાક ઉપયોગ હોય છે ?

ઉત્તર : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને બારે બાર ઉપયોગ હોય છે. પાંચ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન અને ૪ દર્શન.

પ્રશ્ન-૧૦૪ એક સમયે એક જીવને કેટલા ઉપયોગ હોય ?

ઉત્તર : એક જીવને એક સમયે એક જ ઉપયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૦૫ છદ્મસ્થ જીવોને તથા કેવળી ભગવંતોને ઉપયોગ કેટલા કેટલા કાળ સુધી રહે છે ?

ઉત્તર : છદ્મસ્થ જીવોને એક ઉપયોગ એક અંતર્મુહુર્ત સુધી રહે છે. જ્યારે કેવળી ભગવંતોને એક ઉપયોગ એક સમય સુધી રહે છે.

પજ્જ, ચઉરિંદિ અસન્નિસુ, દુદંસ દુઅનાણુ દસસુ ચકખુ વિણા ।
સંનિઅપજ્જે મણુનાણુ ચકખુ કેવલ દુગ વિહુણા ॥ ૯

અર્થ : ચઉરીન્દ્રિય, અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે એ અજ્ઞાન, એ દર્શન, દશ જીવ ભેદોને વિષે ચક્ષુદર્શન વિના ત્રણ ઉપયોગ, સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવને મનઃપર્યાવજ્ઞાન, ચક્ષુદર્શન કેવલ દ્વિક વિના આઠ ઉપયોગ હોય છે. ॥ ૯ ॥

પ્રશ્ન-૧૦૬ ચઉરીન્દ્રિય, અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલા કેટલા ઉપયોગ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય, અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે ચાર ઉપયોગ હોય છે.

૧ મતિ અજ્ઞાન ૨ શ્રુત અજ્ઞાન ૩ ચક્ષુ દર્શન ૪ અચક્ષુ દર્શન.

પ્રશ્ન-૧૦૭ દશ જીવભેદોને વિષે કેટલા ઉપયોગ હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ-બાહર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તા, અપર્યાપ્તા આદિ ૪ ભેદ, વિકલેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, અસન્નિ અપર્યાપ્તા, બેઘન્દ્રિય-તેઘન્દ્રિય પર્યાપ્તા એ ૧૦ જીવભેદોને વિષે ત્રણ ઉપયોગ હોય છે.

૧ મતિ અજ્ઞાન ૨ શ્રુત અજ્ઞાન ૩ અચક્ષુ દર્શન.

પ્રશ્ન-૧૦૮ સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ઉપયોગ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને આઠ ઉપયોગ હોય. ૧ મતિજ્ઞાન ૨ શ્રુત જ્ઞાન ૩ અવધિ જ્ઞાન ૪ મતિ અજ્ઞાન ૫ શ્રુત અજ્ઞાન ૬ વિભંગ જ્ઞાન ૭ અચક્ષુ દર્શન તથા ૮ અવધિ દર્શન.

પ્રશ્ન-૧૦૯ સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ઉપયોગ ન હોય ? કયા કયા ? શા કારણથી ?

ઉત્તર : સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને ચાર ઉપયોગ હોતા નથી.

૧ મનઃ પર્યવજ્ઞાન ૨ ચક્ષુ દર્શન ૩ કેવળ જ્ઞાન અને ૪ કેવલ દર્શન.
૧ મનઃ પર્યવજ્ઞાન વિરતિવાળા જીવોને હોય છે. અપર્યાવ્તાવસ્થામાં વિરતિ હોતી નથી તે કારણથી તે જ્ઞાન પણ હોતું નથી. ૨ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ચક્ષુ દર્શનનો વ્યાપાર ન હોવાથી તે ઉપયોગ પણ હોતો નથી. ૩-૪ કેવલ જ્ઞાન અને કેવલ દર્શન ધાતી કર્મના ક્ષયે પ્રાપ્ત થતાં હોવાથી કર્મક્ષયનાં અભાવે તે પણ ન હોય.

પ્રશ્ન-૧૧૦ સન્નિ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવોને કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : સન્નિ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા જીવોને ત્રણ ઉપયોગ હોય છે.
૧ મતિ અજ્ઞાન ૨ શ્રુત અજ્ઞાન અને ૩ અચક્ષુ દર્શન.

પ્રશ્ન-૧૧૧ ત્રણ જ્ઞાન, અવધિદર્શન, વિભંગજ્ઞાન એ કયા પ્રકારના સન્નિ અપર્યાપ્તા જીવોને હોય ?

ઉત્તર : ત્રણ જ્ઞાન, અવધિ દર્શન, વિભંગજ્ઞાન એ પાંચ ઉપયોગ કરણ અપર્યાપ્તા સન્નિ જીવોને હોય છે.

સન્નિ દુર્ગ છ લેસ અપજ્ઞ બાયરે પઢમ ચઉતિ સેસેસુ ।
સત્તદ્ અધુદીરણ સંતુદયા અહુ તેરસસુ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ : સન્નિદ્રિક જીવોમાં છ લેશ્યા, અપર્યાપ્ત બાદર એકેન્દ્રિય જીવોમાં ચાર લેશ્યા, બાકીનાં ૧૧ જીવોમાં પહેલી ત્રણ લેશ્યા હોય, ૧ થી ૧૩ જીવલેહોમાં સાત કર્મ અથવા આઠકર્મનો બંધ, આઠનો ઉદય-સત્તા, અને સાત, કે આઠ કર્મની ઉદીરણા હોય છે. ॥૧૦॥

પ્રશ્ન-૧૧૨ બાદર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી લેશ્યાઓ હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : બાદર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોમાં ચાર લેશ્યા હોય છે.
૧ કૃણુ લેશ્યા ૨ નીલ લેશ્યા ૩ કાપોત લેશ્યા અને ૪ તેજો લેશ્યા.

પ્રશ્ન-૧૧૩ આ જીવોને તેજો લેશ્યા કઈ રીતે ઘટી શકે ?

ઉત્તર : કેટલાક દેવતાઓ દેવલોકમાંથી ચ્યવી પૃથ્વીકાય,

અપકાય, વનસ્પતિકાય (પ્રત્યેક) માં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં થોડોક ટાઈમ તેને લેશ્યા ઘટી શકે છે.

પ્રશ્ન-૧૧૪ સન્નિ અપર્યાપ્તા તથા પર્યાપ્તા જીવોને કેટલી લેશ્યાઓ હોય છે?

ઉત્તર : સન્નિ અપર્યાપ્તા તથા પર્યાપ્તા જીવોને છ એ છ લેશ્યાઓ હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૧૫ ખાકીનાં જીવોને કેટલી લેશ્યાઓ હોય ?

ઉત્તર : ખાકીનાં ૧૧ જીવોને (સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા, પર્યાપ્તા એ, બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય અને અસન્નિ પચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા, અપર્યાપ્તા સાથે આઠ ગણુતાં ૧૧ થાય છે.) વિષે ત્રણ લેશ્યાઓ હોય છે.

૧ કૃષ્ણ લેશ્યા. ૨ નીલ લેશ્યા ૩ કાપોત લેશ્યા.

પ્રશ્ન-૧૧૬ મૂલ કર્મો કેટલાં છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મૂલ કર્મો આઠ છે. ૧ જ્ઞાનાવરણીય ૨ દર્શનાવરણીય. ૩ ગેહનીય ૪ મોહનીય ૫ આયુષ્ય ૬ નામ ૭ ગોત્ર ૮ અંતરાય કર્મ.

પ્રશ્ન-૧૧૭ આઠ કર્મોના બંધ કયારે હોય ?

ઉત્તર : જ્યારે જીવો પોતાના ભવના, ત્રીજા ભાગે, નવમાં ભાગે, સત્તાવીસમાં ભાગે એકચાશીમાં ભાગે, યાવત્ છેલ્લા અંતર્મુહૂર્તે આયુષ્યનો બંધ કરતા હોય ત્યારે તે જીવો આઠ કર્મોના બંધ કરે છે.

પ્રશ્ન-૧૧૮ સાત કર્મોનું બંધસ્થાન જીવોને કયારે ઘટે ?

ઉત્તર : જ્યારે જીવો આયુષ્યનો બંધ કરતા ન હોય ત્યારે આયુષ્ય કર્મ સિવાય સાત કર્મોના બંધ કરે છે.

પ્રશ્ન-૧૧૯ ઉદીરણ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવો કરણવીર્ય વડે ઉદ્યાવલિકાથી ઉપર રહેલા કર્મ-દલિકોને ઉદ્યાવલિકામાં ખેંચી લાવીને ન ભોગવે તેને ઉદીરણ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૧૨૦ આઠ કર્મની ઉદ્દીરણા ક્યારે હોય ?

ઉત્તર : આયુષ્ય કર્મ આદિ આઠ કર્મના ઉદય વખતે આયુષ્ય કર્મના દલિકોને લોગવતા લોગવતા એક આવલિકા જેટલા કર્મ દલિકો લોગવવાનાં બાકી રહે ત્યાં સુધી આઠ કર્મની ઉદ્દીરણા હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૨૧ સાત કર્મની ઉદ્દીરણા ક્યારે હોય ?

ઉત્તર : એક આવલિકા જેટલા આયુષ્ય કર્મના દલિકો બાકી રહે ત્યારે આયુષ્ય કર્મની ઉદ્દીરણા હોતી નથી તે કારણથી બાકીના સાત કર્મની ઉદ્દીરણા હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૨૨ ૧ થી ૧૩ જીવભેદોને વિષે બંધસ્થાન, ઉદયસ્થાન, ઉદ્દીરણાસ્થાન તથા સત્તાસ્થાનો કેટલા કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ૧ થી ૧૩ જીવભેદોને વિષે બે બંધ સ્થાનો હોય.

૧ આઠ પ્રકૃતિનું ૨ સાત પ્રકૃતિ (કર્મ) રૂપ. ઉદયસ્થાન ૧ : આઠ કર્મરૂપ હોય. ઉદ્દીરણાસ્થાન ૨ : આઠ કર્મરૂપ, સાત કર્મરૂપ સત્તાસ્થાન ૧ : આઠ કર્મરૂપ જાણવા.

પ્રશ્ન-૧૨૩ સાત પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણાસ્થાન કયા અપર્યાપ્તા જીવોને હોય છે ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિઓનું ઉદ્દીરણાસ્થાન લઘિ અપર્યાપ્તા જીવોને હોય છે બીજા અપર્યાપ્તા જીવોને ન હોય.

સત્તદુ છેગ બંધા સંતુદયા સત્ત અદુ ચત્તારિ ।

સત્તદુ છ પંચ દુગં ઉદ્દીરણા સન્નિ પબ્જતે ॥ ૧૧ ॥

અર્થ : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે ૭-૮-૬-૧ એમ ચાર બંધસ્થાનો, ૭-૮-૪ એમ ત્રણ ઉદયસ્થાનો તથા સત્તાસ્થાનો ૭-૮-૬-૫ અને ૨ એ પાંચ ઉદ્દીરણા સ્થાનો હોય છે. ॥ ૧૧ ॥

પ્રશ્ન-૧૨૪ સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને મૂલકર્મના બંધસ્થાનો, ઉદયસ્થાનો, ઉદ્દીરણાસ્થાનો તથા સત્તાસ્થાનો કેટલા કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સન્નિ પર્યાપ્તા જીવોને વિષે મૂલકર્મના બંધસ્થાનો ચાર હોય છે.

૧ સાત કર્મનું ૨ આઠ કર્મનું ૩ છ કર્મનું તથા ૪ વેદનીય કર્મના બંધનું.

ઉદયસ્થાનો ત્રણ હોય છે. ૧ આઠ કર્મનું ૨ સાત કર્મનું ૩ ચાર કર્મનું ઉદીરણસ્થાનો પાંચ હોય છે. ૧ સાત કર્મનું ૨ આઠ કર્મનું ૩ છ કર્મનું ૪ પાંચ કર્મનું ૫ એ કર્મનું.

સત્તા સ્થાનો ત્રણ હોય છે. ૧ સાત કર્મનું ૨ આઠ કર્મનું ૩ ચાર કર્મનું

પ્રશ્ન-૧૨૫ છ કર્મનું બંધસ્થાન કઈ રીતે જાણવું ?

ઉત્તર : આયુષ્ય કર્મ તથા મોહનીય કર્મના બંધ વિચ્છેદ પછી બાકીના છ કર્મોનો બંધ હોય છે તે જાણવું.

પ્રશ્ન ૧૨૬ એક કર્મનું બંધસ્થાન કયું સમજવું ?

ઉત્તર : સાત કર્મના બંધનો વિચ્છેદ થતાં એક વેદનીય કર્મનો બંધ રહે છે. (શાતા વેદનીય) એ એક પ્રતિરૂપ બંધસ્થાન ગણાય છે,

પ્રશ્ન-૧૨૭ આઠ કર્મનું બંધસ્થાન કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : આઠ કર્મનું બંધસ્થાન જઘન્યથી તથા ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતર્મુદ્ધૂત સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૨૮ સાત કર્મનું બંધસ્થાન કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : સાત કર્મનું બંધસ્થાન જઘન્યથી એક અંતર્મુદ્ધૂત તથા ઉત્કૃષ્ટથી છ માસ ન્યૂન ૩૩ સાગરોપમ સુધી સતત બંધાય છે. તેમાં એક અંતર્મુદ્ધૂત ન્યૂન પૂર્વ કોડ વરસનો ત્રીજો ભાગ અધિક જાણવો.

પ્રશ્ન-૧૨૯ છ કર્મનો બંધ કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : છ કર્મનો બંધ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતર્મુદ્ધૂત સુધી બંધાય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૦ એક કર્મનો બંધ કેટલા કાળ સુધી બંધાય ?

ઉત્તર : એક કર્મનો બંધ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી આઠ વર્ષ ન્યૂન પૂર્વ કોડ વરસ સુધી બંધાય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૧ આઠ કર્મનો ઉદય કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : આઠ કર્મનો ઉદય બે પ્રકારે ઉદયમાં હોય છે.

૧ અભવ્યજીવોને આશ્રયી અનાદિ અનંત કાળ હોય છે.

૨ ભવ્યજીવોને આશ્રયી અનાદિ સાંત કાળ હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૨ સાત કર્મનો ઉદય કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : સાત કર્મનો ઉદય મોહનીય કર્મના ક્ષય થયે હોય છે. તેનો ઉદયકાળ જઘન્યથી એક સમય ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતર્મુદ્ધૂત સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૩ ચાર કર્મનો ઉદય-કયા કયા કર્મનો હોય છે ? તથા કેટલા કાળ સુધી હોય છે ?

ઉત્તર : ચાર ઘાતી કર્મના ક્ષય થયા બાદ ચાર અઘાતી કર્મનો ઉદય હોય છે. ૧ વેદનીય કર્મ ૨ આયુષ્ય કર્મ ૩ નામકર્મ ૪ ગોત્રકર્મ આ ચાર અઘાતી કર્મો કહેવાય છે તેનો ઉદયકાળ જઘન્યથી એક અંતર્મુદ્ધૂત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોન પૂર્વ કોડ વરસ સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૪ છ પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણસ્થાન કઈ રીતે થાય ? કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : જ્યારે છઠ્ઠા ગુણસ્થાનકના અંતે વેદનીય તથા આયુષ્ય કર્મનો ઉદ્દીરણમાંથી અંત થાય ત્યારે આગળ જીવોને બાકીના છ કર્મોની ઉદ્દીરણ હોય છે તે છ તું ઉદ્દીરણસ્થાન કહેવાય. આ ઉદ્દીરણ-સ્થાનનો કાળ એક અંતર્મુદ્ધૂતનો હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૫ પાંચ કર્મની ઉદ્દીરણસ્થાન કઈ રીતે બાબુવી ? તેનો કાળ કેટલો ?

ઉત્તર : જ્યારે મોહનીય કર્મનો ઉદયમાંથી ક્ષય થતો હોય તેની એક આવલીકા જેટલો કાળ બાકી રહે ત્યારે વેદનીય, આયુષ્ય, મોહનીય કર્મ સિવાય બાકીના પાંચ કર્મોની ઉદ્દીરણ હોય છે તેનો કાળ એક

અંતર્મુહૂર્તનો હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૬ બે કર્મની ઉદીરણા કઈ રીતે બાણવી ? તે કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : જ્યારે જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય તથા અંતરાય એ ત્રણ કર્મો ઉદયમાંથી વિચ્છેદ થતાં હોય તેની એક આવલિકા પહેલાં તે કર્મોની ઉદીરણા વિચ્છેદ થાય છે ત્યારથી નામકર્મ તથા ગોત્રકર્મ એ બે કર્મની ઉદીરણા ગણાય છે. તેનો કાળ જઘન્યથી એક અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોત્તર પૂર્વ કોડ વરસ સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૭ આઠ કર્મનું સત્તાસ્થાન કેટલા પ્રકારે હોય ?

ઉત્તર : આઠ કર્મનું સત્તાસ્થાન બે પ્રકારે હોય છે. ૧ અનાદિ અનંતકાળ અલભ્ય જીવોને આશ્રયીને ૨ અનાદિ સાંત કાળ મુક્ત ગમનને યોગ્ય એવા લભ્ય જીવોને આશ્રયી બાણવું.

પ્રશ્ન-૧૩૮ સાત કર્મનું સત્તાસ્થાન કેટલા કાળ સુધી હોય ?

ઉત્તર : મોહનીય કર્મની સત્તાનો વિચ્છેદ થયે બાકીના સાત કર્મોની સત્તા ગણાય છે તેનો કાળ જઘન્યથી તથા ઉત્કૃષ્ટથી એક અંતર્મુહૂર્ત હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૩૯ ચાર કર્મોનું સત્તાસ્થાન કેટલો કાળ હોય ?

ઉત્તર : ચાર અઘાતી કર્મોનું સત્તાસ્થાન જઘન્યથી એક અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટથી દેશોત્તર પૂર્વ કોડ વરસ સુધી હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૪૦ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ગુણુસ્થાનક આદિ આઠ દ્વારોમાંથી કયા કયા દ્વારો હોય ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા જીવલેહમાં આઠ દ્વારો આ પ્રમાણે છે.

૧ ગુણુસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ

૨ યોગ ૨ અથવા ૩ :- કાર્મણુ, ઔદારિકમિશ્ર, ઔદારિક યોગ.

૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.

૪ લેશ્યા ૩ :- કૃણુ, નીલ, કાપોત લેશ્યા

૫ જઘન્યસ્થાન ૨ :- આઠ કર્મ ૩૫, સાત કર્મ ૩૫.

- ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ કર્મનું.
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- સાત કર્મનું, આઠ કર્મનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ કર્મનું.

પ્રશ્ન-૧૪૧ સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ગુણસ્થાન-કાદિ આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયમાં આઠ દ્વારો આ પ્રમાણે છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ.
 ૨ યોગ ૧ :- ઔદારિક કાયયોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન
 ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ કર્મનું- સાત કર્મનું
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ - આઠ પ્રકૃતિ રૂપ.
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૨ બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયને વિષે આઠ દ્વાર આ પ્રમાણે હોય છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૨ : મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન.
 ૨ યોગ-૨ અથવા ૩ :- કાર્મણુ, ઔદારિક મિશ્ર, ઔદારિક યોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
 ૪ લેશ્યા-૪ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, તેજો લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૩ : બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે આઠ દ્વારો આ પ્રમાણે છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ.
- ૨ યોગ ૩ :- આદારિક યોગ, વૈક્રિય યોગ, વૈક્રિય મિશ્ર.
- ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
- ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
- ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
- ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૪ એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારો આ પ્રમાણે હોય છે

- ૧ ગુણસ્થાનક ૨ :- મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન.
- ૨ યોગ ૨ અથવા ૩ :- કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર, ઔદારિક.
- ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
- ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
- ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
- ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિ તથા સાત પ્રકૃતિનું.
- ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૫ એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે ગુણસ્થાનકાદિ લેહોનું વર્ણન આ પ્રમાણે છે.

- ૧ ગુણસ્થાન ૧ :- મિથ્યાત્વ
- ૨ યોગ ૨ :- ઔદારિક, અસત્યામૃષા વચન યોગ.
- ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.

- ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન ૧૪૬ તેઈન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ગુણસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : તેઈન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે ગુણસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારો આ પ્રમાણે હોય છે.

- ૧ ગુણસ્થાન ૨:- મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન.
 ૨ યોગ ૨ અથવા ૩ :- કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર, ઔદારિક.
 ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
 ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૭ તેઈન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોનાં ભેદો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : તેઈન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણે આઠ દ્વારો હોય છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ.
 ૨ યોગ ૨ :- ઔદારિક, અસત્યામૃષા વચનયોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
 ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
 ૭ ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તાસ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૮ ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને નીચે પ્રમાણે આઠ દ્વારોનાં ભેદો હોય છે.

- ૧ ગુણુસ્થાનક ૨ :- મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન.
- ૨ યોગ ૨ અથવા ૩ :- કાર્મણુ, ઔદારિક મિશ્ર, ઔદારિક.
- ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
- ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
- ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
- ૭ ઉદીરણુ સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૪૯ ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોનાં ભેદો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને નીચે પ્રમાણે આઠ દ્વારો હોય છે.

- ૧ ગુણુસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ.
- ૨ યોગ ૨ :- ઔદારિક, અસત્યામૃષા વચન યોગ.
- ૩ ઉપયોગ ૪ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન.
- ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
- ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
- ૭ ઉદીરણુ સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
- ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન ૧૫૦ અસન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોનાં ભેદો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : અસન્નિ પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણેનાં આઠ દ્વારો હોય છે.

- ૧ ગુણુસ્થાનક ૨ :- મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન.

- ૨ યોગ ૩ :- કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર, ઔદારિક યોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૩ :- મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન.
 ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
 ૭ ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૫: અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોનાં ભેદો કયા કયા હોય છે ?

ઉત્તર : અસન્નિ પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણેનાં આઠ દ્વારો હોય છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૧ :- મિથ્યાત્વ.
 ૨ યોગ ૨ :- ઔદારિક, અસત્યામૃષા વચન યોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૪ :- મતિ-શ્રુત અજ્ઞાન, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન.
 ૪ લેશ્યા ૩ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા.
 ૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૬ ઉદયસ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.
 ૭ ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 ૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૫૨ સંસી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોમાંથી કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : સંસી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે આ પ્રમાણેનાં ભેદો ઘટે છે.

- ૧ ગુણસ્થાનક ૩ :- મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અવિરતિ સમક્રિત.
 ૨ યોગ ૩ અથવા ૪ અથવા ૫ :- કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર, વૈકલ્ય મિશ્ર ઔદારિક કાયયોગ, વૈકલ્ય યોગ.
 ૩ ઉપયોગ ૮ :- મતિ-શ્રુત-અવધિજ્ઞાન, અચક્ષુ દર્શન, અવધિ દર્શન, મતિ-શ્રુતઅજ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન.
 ૪ લેશ્યા ૬ :- કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, તેજો, પદ્મ, શુકલ લેશ્યા.

૫ બંધસ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.

૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

૭ ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.

૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૫૩ સંજી પર્યાપ્તા જીવોને વિષે આઠ દ્વારોમાંથી કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણેનાં ભેદો થયે છે.

(૧) ગુણસ્થાનક ૧૪ :- ૧ થી ૧૪ (૨) યોગ ૧૫ :- ૧ થી ૧૫

(૩) ઉપયોગ ૧૨ :- ૧ થી ૧૨ (૪) લેશ્યા ૬ :- ૧ થી ૬.

૫ બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧

૬ ઉદય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪

૭ ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨

૮ સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭ અને ચાર પ્રકૃતિનું.

યોગનાં પંદર ભેદોને વિષે જીવસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારોનું વર્ણન શરૂ થાય છે.

પ્રશ્ન-૧૫૪ સત્ય મનયોગમાં જીવસ્થાનક આદિ આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : સત્ય મનયોગમાં આઠ દ્વારોનાં ભેદો આ પ્રમાણે છે.

(૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પર્યાપ્તા જીવો.

(૨) ગુણસ્થાનક ૧૩ :- ૧ થી ૧૩

(૩) ઉપયોગ ૧૨ :- ૧ થી ૧૨ (૪) લેશ્યા-૬ :- ૧ થી ૬

(૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧

(૬) ઉદય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪ (૭) ઉદીરણ સ્થાન-૫ :- ૮-૭

૬-૫-૨ (૮) સત્તા સ્થાન-૩ :- ૮-૭-૪

પ્રશ્ન-૧૫૫ અસત્ય મનયોગમાં જીવસ્થાનક આદિ આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : અસત્ય મનયોગમાં જીવ સ્થાનક આદિ દ્વારોનાં ભેદો આ પ્રમાણે હોય છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પચાપ્તા.
 ૨ ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨
 ૩ ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.
 ૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
 ૬ ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭
 ૭ ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨
 ૮ સત્તા સ્થાન ૨ :- ૮-૭

અત્રે તથા ઉત્તર ૧૫૪ માં જે પ્રકૃતિનું ઉદીરણ સ્થાન લીધેલ છે તે ત્રણ ઘાતી કર્મનાં ક્ષયની આવલિકા બાકી રહે ત્યારે હોય.

પ્રશ્ન-૧૫૬ સત્યા સત્ય મનયોગમાં જીવ સ્થાનક આદિ આઠ દારોનાં કયા કયા ભેદો હોય છે ?

ઉત્તર : સત્યા સત્ય મનયોગમાં નીચે પ્રમાણે દારો હોય છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પચાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨
 ૩ ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.
 ૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧
 ૬ ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨
 ૮ સત્તા સ્થાન ૨ :- ૮-૭

પ્રશ્ન-૧૫૭ અસત્યામૃષા મનયોગને વિષે જીવસ્થાનક આદિ આઠ દારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા મનયોગમાં નીચે પ્રમાણે દારો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પચાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧૩ :- ૧ થી ૧૩
 (૩) ઉપયોગ ૧૨ (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧ (૬) ઉદય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪ (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨
 (૮) સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪

પ્રશ્ન-૧૫૮ સત્ય વચનયોગમાં આઠ દારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : સત્ય વચનયોગમાં નીચે પ્રમાણેનાં દારો હોય છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પચાપ્તા.
 ૨ ગુણસ્થાનક ૧૩ :- ૧ થી ૧૩ (૩) ઉપયોગ ૧૨ (૪) લેશ્યા ૬

૫ બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧ (૬) ઉદય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪

૭ ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨

૮ સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪

પ્રશ્ન-૧૫૬ અસત્ય વચનયોગ વાળા જીવોમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થી શકે છે ?

ઉત્તર : અસત્ય વચનયોગમાં નીચે પ્રમાણે દ્વારો હોય છે.

૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨

૩ ઉપયોગ ૧૦ :- ૧ થી ૧૦ કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.

૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.

૬ ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭.

૭ ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.

૮ સત્તા સ્થાન ૨ :- ૮-૭.

પ્રશ્ન-૧૬૦ સત્યાસત્ય વચનયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થી શકે છે ?

ઉત્તર : સત્યાસત્ય વચનયોગમાં નીચે પ્રમાણે દ્વારો હોય છે.

૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨.

૩ ઉપયોગ ૧૦ :- ૧ થી ૧૦ કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.

૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.

૬ ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨

૮ સત્તા સ્થાન ૨ :- ૮-૭.

પ્રશ્ન-૧૬૧ અસત્યામૃષા વચનયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થી શકે છે ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા વચનયોગમાં નીચે પ્રમાણે દ્વારો હોય છે.

૧ જીવસ્થાનક ૫ :- વિકલેન્દ્રિય, અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય તથા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવો.

(૨) ગુણસ્થાનક ૧૩ :- ૧ થી ૧૩ (૩) ઉપયોગ ૧૨.

(૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.

- (૬) ઉદ્ય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪ (૭) ઉદ્દીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
(૮) સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪.

પ્રશ્ન-૧૬૨ ઔદારિક કાયયોગ વાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ઔદારિક કાયયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૧ થી ૧૩.
૩ ઉપયોગ ૧૨ (૪) લેશ્યા ૬.
૫ બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧
૬ ઉદ્ય સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪
૭ ઉદ્દીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
૮ સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪

પ્રશ્ન-૧૬૩ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ વાળા જીવોને આઠ દ્વારોના કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ વાળા જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૮ :- સાત અપર્યાપ્તા, સંજ્ઞી પર્યાપ્તા.
૨ ગુણ સ્થાનક ૪ :- ૧હું-રબ્બું, ચાથું અને તેરમું
૩ ઉપયોગ ૬ :- અવધિ-મતિ-શ્રુત-કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અચક્ષુ-કેવલ દર્શન. (૪) લેશ્યા ૬ :- (૫) બંધસ્થાન ૨-૩ :- ૭-૧ અથવા ૮.
૬ ઉદ્ય સ્થાન ૨ :- ૮-૪ (૭) ઉદ્દીરણ સ્થાન ૨-૩ :- ૮-૨-૭
૮ સત્તા સ્થાન ૨ :- ૮-૪

પ્રશ્ન-૧૬૪ વૈકલ્પિક કાયયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : વૈકલ્પિક કાયયોગ વાળા જીવોને નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- ૧ જીવસ્થાનક ૨ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા, અપર્યાપ્તા.
૨ ગુણસ્થાનક ૪ :- ૧ થી ૪.
૩ ઉપયોગ ૬ :- ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન.

૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૨ :- ૮-૭.

૬ ઉદય સ્થાન ૧ :- ૮ (૭) ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- ૮-૭.

૮ સત્તા સ્થાન ૧ :- ૮ તું જ હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૬૫ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : વૈકિય મિશ્ર કાયયોગમાં ભેદો નીચે પ્રમાણે હોય છે

૧ જીવસ્થાનક ૨ :- સંજી પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તા.

૨ ગુણસ્થાનક ૩ :- ૧ હું, બીજું અને ચોથું.

૩ ઉપયોગ ૯ :- ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અને ૩ દર્શન.

૪ લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું.

૬ ઉદય સ્થાન-૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

૭ ઉદીરણા સ્થાન-૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

૮ સત્તા સ્થાન-૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

દેવતા નારકીના જીવોની અપેક્ષાએ જાણવાં

પ્રશ્ન-૧૬૬ આહારક કાયયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : આહારક કાયયોગ વાળા જીવોને વિષે આ પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

૧ જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પર્યાપ્તા.

૨ ગુણસ્થાનક-૨ :- ૬ અને ૭મું.

૩ ઉપયોગ-૭ :- ૪ જ્ઞાન અને ૩ દર્શન.

૪ લેશ્યા -૬ (૫) બંધસ્થાન-૨ :- આઠનું, સાતનું.

૬ ઉદય સ્થાન-૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

૭ ઉદીરણા સ્થાન-૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, છ પ્રકૃતિનું.

૮ સત્તા સ્થાન-૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

આહારક કાયયોગવાળા જીવો મોટે ભાગે મરણ પામે નહિ એમ જણાય છે (લાગે છે) તે કારણથી સાત પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન જણાવેલ નથી (લીધેલ નથી)

પ્રશ્ન-૧૬૭/૧ આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજિ પચાંખિતા.
- (૨) ગુણસ્થાનક ૧ :- છઠ્ઠું.
- (૩) ઉપયોગ ૭ :- ૪ જ્ઞાન અને ૩ દર્શન.
- (૪) લેશ્યા ૬
- (૫) બંધસ્થાન ૧ :- સાતનું.
- (૬) ઉદયસ્થાન ૧ :-આઠનું.
- (૭) ઉદીરણસ્થાન ૧ :-આઠનું (૮) સત્તાસ્થાન ૧ : આઠનું.

આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં છ લેશ્યા જાણીએ છે તેમાં અશુભ લેશ્ય ઓ આહારક શરીર સંહરણ કાળે જાણવી, પ્રારંભકાળે શુભ લેશ્યાઓ હોય.

પ્રશ્ન :-૧૬૭/૨ વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ તથા આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કયા કારણથી ઘટે ?

ઉત્તર : વૈકિયમિશ્ર તથા આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ઘટી શકે છે કારણ કે જીવો જ્યારે ઉત્તર વૈકિય શરીર તથા આહારક શરીર બનાવતા હોય ત્યારે પચાંખિતાવસ્થામાં હોય છે અને તે બનાવવાના કાળે વૈકિયમિશ્ર કે આહારક મિશ્રયોગ હોય છે અને તે વખતે આયુષ્યનાં બંધની સંભાવના થઈ શકે એમ લાગે છે તે કારણથી આયુષ્યનો બંધ રૂપ આઠ પ્રકૃતિનું બંધ સ્થાન પણ હોઈ શકે તત્વ તો શ્રુત વિદો જાણે.

પ્રશ્ન :-૧૬૮ કાર્મણ કાયયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- કાર્મણ કાયયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૮ :- સાત અપચાંખિતા, સંજિ પચાંખિતા.
- (૨) ગુણસ્થાનક ૪ :- પહેલું, બીજું, ચોથું અને તેરમું.
- (૩) ઉપયોગ-૧૦ :- મનઃપર્યાવજ્ઞાન અને ચક્ષુ દર્શન સિવાયનાં.

- (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૨ :- સાતનું અને એકનું.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- આઠનું અને ચાર પ્રકૃતિનું.
 (૭) ઉદીરણા સ્થાન ૨ :- આઠનું અને બે પ્રકૃતિનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠ અને ચાર પ્રકૃતિનું.

બાર ઉપયોગમાં જીવસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારોનું વર્ણન શરૂ થાય છે.

પ્રશ્ન-૧૬૯ મતિજ્ઞાન ઉપયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાનમાં નીચે પ્રમાણેનાં ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ :- સંજ્ઞિ પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૯ :- ૪ થી ૧૨.
 (૩) યોગ ૧૫ (૪) લેશ્યા-૬.
 (૫) બંધ સ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.
 (૭) ઉદીરણા સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૭૦ શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંજ્ઞિપર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક ૯ :- ૪ થી ૧૨ (૩) યોગ ૧૫.
 (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદીરણા સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠનું તથા સાત પ્રકૃતિનું

પ્રશ્ન-૧૭૧ અવધિજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોમાંથી કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : અવધિજ્ઞાન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંજ્ઞિ પર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા.

- (૨) ગુણસ્થાનક ૯ :- ૪ થી ૧૨ (૩) યોગ ૧૫
 (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદીરણુ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૭૧. મનઃપર્યાવજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : મનઃપર્યાવજ્ઞાન વાળા જીવોને નીચે પ્રમાણે લેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક ૭ :- ૬ થી ૧૨.
 (૩) યોગ-૧૩ :- કાર્મણુ તથા ઔદારિક મિશ્ર યોગ વિના.
 (૪) લેશ્યા-૬ (૫) બંધસ્થાન-૪ :- ૮-૭-૬-૧.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદીરણુ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું,

પ્રશ્ન:-૧૭૩ કેવલજ્ઞાન ઉપયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- કેવળજ્ઞાન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે લેદો જાણવા.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક ૨ :- ૧૩ અને ૧૪.
 (૩) યોગ ૭ :- જે મનનાં, જે વચનનાં, ઔદારિક દ્વિક, કાર્મણુ.
 (૪) લેશ્યા ૧ :- શુકલ (૫) બંધસ્થાન ૧ :- એક પ્રકૃતિનું.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- ચારનું, (૭) ઉદીરણુ સ્થાન ૧ :- જેનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- ચાર પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન:- ૧૭૪ મતિ અજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર:- મતિઅજ્ઞાન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે લેદો જાણવા.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૩ :- ૧ થી ૩.
 (૩) યોગ-૧૩ :- આહારક, આહારક મિશ્ર વિના.
 (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું

- (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું. (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૨ :- આઠનું સાતનું.
(૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન:- ૧૭૫ શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોના કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર:- શ્રુત અજ્ઞાનવાળા જીવોને નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૩ :- ૧ થી ૩
(૩) યોગ ૧૩ :- આહારક, આહારક મિશ્ર વિના.
(૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધસ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું
(૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું.
(૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન:- ૧૭૬ વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગને વિષે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર:- વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગને વિષે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તા.
(૨) ગુણસ્થાનક ૩ :- ૧ થી ૩ (૩) યોગ ૧૩ :- આહારક દ્વિત્વ વિના.
(૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધ સ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું.
(૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૨ :- આઠનું, સાતનું.
(૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૭૭ ચક્ષુ દર્શન ઉપયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ચક્ષુ દર્શન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણેનાં ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૩ અથવા ૬ :- છેલ્લા ત્રણ પર્યાપ્તા અથવા છેલ્લા ત્રણ અપર્યાપ્તા સાથે ૬ થાય છે.
(૨) ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨.
(૩) યોગ ૧૩ :- કાર્મણ, ઔદારિક મિશ્ર યોગ વિના.
(૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધ સ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
(૬) ઉદય સ્થાન ૨ : ૮ ૭ (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
(૮) સત્તા સ્થાન ૨ : આઠનું અને સાતનું.

પ્રશ્ન-૧૭૮ અચક્ષુ દર્શન ઉપયોગવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : અચક્ષુ દર્શન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે દ્વારો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૧૨ :- ૧ થી ૧૨.
- (૩) યોગ ૧૫ (૪) લેશ્યા ૬ (૫) બંધ સ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧.
- (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
- (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠનું અને સાતનું.

પ્રશ્ન-૧૭૯ અવધિ દર્શન ઉપયોગમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : અવધિ દર્શન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા.
- (૨) ગુણસ્થાનક ૯ :- ૪ થી ૧૨ (૩) યોગ ૧૫ (૪) લેશ્યા ૬
- (૫) બંધ સ્થાન ૪ :- ૮-૭-૬-૧ (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- ૮-૭.
- (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૫ :- ૮-૭-૬-૫-૨.
- (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠનું તથા સાત પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૮૦ કેવલ દર્શન ઉપયોગવાળા જીવોમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર:- કેવલ દર્શન ઉપયોગમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૨ :- ૧૩-૧૪.
- (૩) યોગ ૭ :- પહેલા અને છેલ્લા મનનાં ભેદ, પહેલા અને છેલ્લા વચનનાં ભેદ, કાર્મણ, ઔદારિકયોગ, ઔદારિક મિશ્રયોગ.
- (૪) લેશ્યા ૧ :- શુક્લ (૫) બંધસ્થાન ૧ :- એકનું.
- (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- ચારનું (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૧ :- એનું.
- (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- ચાર પ્રકૃતિનું.

છ લેશ્યાઓને વિષે જીવસ્થાનક આદિ આઠ દ્વારોનું વર્ણન.

પ્રશ્ન:- ૧૮૧. કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા જીવોમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા જીવોને નીચે પ્રમાણે લેહો જાણવા.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૬ :- ૧ થી ૬ (૩) યોગ ૧૫.
- (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
- (૫) બંધસ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું.
- (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન :- ૧૮૨ નીલ લેશ્યાવાળા જીવોને આઠ દ્વારોના કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- નીલ લેશ્યાવાળા જીવોને વિષે આ પ્રમાણે લેહો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૬ :- ૧ થી ૬ (૩) યોગ ૧૫.
- (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલ જ્ઞાન, કેવલદર્શન, વિના.
- (૫) બંધસ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું.
- (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન :- ૧૮૩ કાપોત લેશ્યાવાળા જીવોને આઠ દ્વારોના કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- કાપોત લેશ્યાવાળા જીવોને આ પ્રમાણે લેહો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૬ :- ૧ થી ૬ (૩) યોગ ૧૫.
- (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
- (૫) બંધસ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૬) ઉદયસ્થાન ૧ :- આઠનું.
- (૭) ઉદીરણ સ્થાન ૨ :- ૮-૭ (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન :- ૧૮૪ તેજો લેશ્યાવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે.

ઉત્તર :- તેજો લેશ્યાવાળા જીવોને વિષે આ પ્રમાણે લેહો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૩ :- બાહર એકે. અપર્યાપ્તા, સંજ્ઞીપર્યાપ્તા, અપર્યાપ્તા. (૨) ગુણસ્થાનક ૭ :- ૧ થી ૭ (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૦ કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના. (૫) બંધસ્થાન-૨ : ૮-૭. (૬) ઉદયસ્થાન-૧ આઠનું. (૭) ઉદીરણસ્થાન-૩ : ૮-૭-૬. (૮) સત્તાસ્થાન-૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન :- ૧૮૫ પદ્મલેશ્યાવાળા જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- પદ્મલેશ્યાવાળા જીવોને વિષે આ પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંગ્રીપર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક : ૭.
૧ થી ૭. (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલ જ્ઞાન કેવલ દર્શન વિના. (૫) બંધનસ્થાન-૨ : ૮-૭. (૬) ઉદયસ્થાન-૧ : આહતું.
(૭) ઉદ્ધીરણસ્થાન-૩ : ૮-૭-૬. (૮) સત્તાસ્થાન-૧ : આહતું.

પ્રશ્ન :- ૧૮૬ શુક્લ લેશ્યાવાળા જીવોને આહ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- શુક્લ લેશ્યાવાળા જીવોને વિષે આ પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૨ :- સંગ્રીપર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૩ :
૧ થી ૧૩. (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) બંધનસ્થાન-૪ :
૮-૭-૬-૧ (૬) ઉદયસ્થાન-૩ : ૮-૭-૪. (૭) ઉદ્ધીરણસ્થાન ૫ :
૮-૭-૬-૫-૨. (૮) સત્તાસ્થાન-૩ : ૮-૭-૪.

ચાર બંધસ્થાનોને વિષે જીવસ્થાનકાદિ આહ દ્વારોનાં ભેદોનું વર્ણન.

પ્રશ્ન :- ૧૮૭ આહ પ્રકૃતિનાં બંધ કરનાર જીવોને આહ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર :- આહ પ્રકૃતિનાં બંધ કરનાર જીવોને વિષે આ પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક ૫ : ૧-૨-૪-૫-૬ (૩) યોગ ૧૩ :
૪ મનનાં, ૪ વચનનાં ઔદારિક-વૈકિય-આહારક કાયયોગ, વૈકિયમિશ્ર તથા આહારકમિશ્ર.
(૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન વિના.
(૫) લેશ્યા ૬ (૬) ઉદય સ્થાન ૧ : આહતું (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૧ :- આહતું.
(૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આહ પ્રકૃતિનું હોય છે.

પ્રશ્ન-૧૮૮ સાત પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર જીવોને આહ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર જીવોને વિષે આ પ્રમાણે ભેદો ઘટી શકે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૯ :- ૧ થી ૯.
 (૩) યોગ ૧૫ (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવ જ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
 (૫) લેશ્યા ૬ (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું.
 (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૬ (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૮૯ છ પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર જીવોને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર જીવોને નીચે મુજબ ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞીપર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧ :- દશમું.
 (૩) યોગ ૯ :- ૪ મનનાં, ૪ વચનમાં, ઔદારિક.
 (૪) ઉપયોગ ૭ :- ચાર જ્ઞાન અને ૩ દર્શન.
 (૫) લેશ્યા ૧ :- શુકલ (૬) ઉદય સ્થાન ૧ :- આઠનું.
 (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૨ :- છ અને પાંચનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠ પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૯૦ એક પ્રકૃતિના બંધ સ્થાનમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : એક પ્રકૃતિનો બંધ કરનાર જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજ્ઞીપર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૩ : ૧૧-૧૨-૧૩.
 (૩) યોગ ૧૧ :- ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં ઔદારિક દ્વિક, કાર્મણુ.
 (૪) ઉપયોગ ૯ :- પાંચ જ્ઞાન, ૪ દર્શન (૫) લેશ્યા ૧ :- શુકલ.
 (૬) ઉદય સ્થાન ૨ :- સાતનું, ચારનું (૭) ઉદ્ધીરણ સ્થાન ૨ :- પાંચનું અને બે પ્રકૃતિનું (૮) સત્તા સ્થાન ૩ :- ૮-૭-૪.

ત્રણ ઉદય સ્થાનોને વિષે જીવસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારોનું વર્ણન.

પ્રશ્ન-૧૯૧ આઠ પ્રકૃતિનું ઉદય સ્થાન જે જીવોને વિષે હોય તેમને આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનાં ઉદયવાળા જીવોમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૧૦ :- ૧ થી ૧૦.

- (૩) યોગ ૧૫ (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.
 (૫) લેશ્યા ૬ (૬) બંધ સ્થાન ૩ :- ૮ ૭ ૬.
 (૭) ઉદ્ધીરણા સ્થાન ૪ :- ૮ ૭ ૬ ૫ (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૯૨ સાત પ્રકૃતિનાં ઉદયવાળા જીવોમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનાં ઉદયવાળા જીવોમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૨ :- ૧૧-૧૨.
 (૩) યોગ ૯ :- ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં અને ઔદારિક કાયયોગ.
 (૪) ઉપયોગ ૭ :- ૪ જ્ઞાન અને ૩ દર્શન.
 (૫) લેશ્યા ૧ :- શુક્લ (૬) બંધ સ્થાન ૧ :- એકનું.
 (૭) ઉદ્ધીરણા સ્થાન ૨ :- પાંચ પ્રકૃતિનું, બે પ્રકૃતિનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ :- આઠ પ્રકૃતિનું, સાત પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૧૯૩ ચાર પ્રકૃતિનાં ઉદયવાળા જીવોમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનાં ઉદયવાળા જીવોમાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ :- સંજી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૨ :- ૧૩-૧૪.
 (૩) યોગ ૭ :- પહેલો, છેલ્લો મનયોગ તથા વચનયોગ, ઔદારિક, ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણ કાયયોગ.
 (૪) ઉપયોગ ૨ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન.
 (૫) લેશ્યા ૧ :- શુક્લ (૬) બંધસ્થાન ૧ :- એકનું.
 (૭) ઉદ્ધીરણા સ્થાન ૧ :- બે પ્રકૃતિનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- ચાર પ્રકૃતિનું.

ઉદ્ધીરણા સ્થાનોને વિષે જીવસ્થાનકાદિ દ્વારોનું વર્ણન.

પ્રશ્ન-૧૯૪ આઠ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણામાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણામાં નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૬ : ૧ થી ૬ (૩) યોગ ૧૫.

- (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.
 (૫) લેશ્યા ૬ (૬) બંધ સ્થાન ૨ : આઠનું, સાતનું.
 (૭) ઉદય સ્થાન ૧ : આઠનું, (૮) સત્તા સ્થાન ૧ :- આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૯૫ સાત પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણમાં આ પ્રમાણે લેહો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૬ :- ૧ થી ૬ (૩) યોગ ૧૫.
 (૪) ઉપયોગ ૧૦ :- કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન વિના.
 (૫) લેશ્યા ૬ (૬) બંધ સ્થાન ૨ : ૮-૭ (૭) ઉદય સ્થાન ૧ : આઠનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૧ : આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૯૬ છ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણ વખતે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણ વખતે નીચે પ્રમાણે લેહો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૪ :- ૭ થી ૧૦.
 (૩) યોગ ૧૧ :- ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક, વૈક્રિય, આહુ. યોગ.
 (૪) ઉપયોગ ૭ : ૪ જ્ઞાન ૩ દર્શન (૫) લેશ્યા ૩ : છેલ્લી ૩.
 (૬) બંધસ્થાન ૨ :- ૭-૬ (૭) ઉદય સ્થાન ૧ : આઠનું.
 (૮) સત્તા સ્થાન ૧ : આઠનું.

પ્રશ્ન-૧૯૭ પાંચ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણ વખતે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : પાંચ પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણ વખતે નીચે પ્રમાણે લેહો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૩ : ૧૦ ૧૧ ૧૨.
 (૩) યોગ ૬ : ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક કાયયોગ.
 (૪) ઉપયોગ ૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન, (૫) લેશ્યા ૧ : શુકલ.
 (૬) બંધ સ્થાન ૨ : ૬ ૧ (૭) ઉદય સ્થાન ૨ : ૮ અને ૭
 (૮) સત્તા સ્થાન ૨ : આઠ અને સાત.

પ્રશ્ન-૧૯૮ બે પ્રકૃતિની ઉદ્ધીરણમાં આઠ દ્વારોનાં કયા કયા લેહો ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : બે પ્રકૃતિની ઉદ્દીરણામાં નીચે પ્રમાણે ભેદો થયે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૨ : ૧૨ ૧૩.
- (૩) યોગ ૧૧ : ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક દ્વિક, કાર્મણુ.
- (૪) ઉપયોગ ૯ : પાંચ જ્ઞાન, ૪ દર્શન.
- (૫) લેશ્યા ૧ : શુક્લ (૬) અંધ સ્થાન ૧ : ૧.
- (૭) ઉદય સ્થાન ૨ : સાત અને ચારનું.
- (૮) સત્તા સ્થાન ૨ : સાતનું, ચારનું.

ત્રણ સત્તા સ્થાનોને વિષે જીવસ્થાનકાદિ આઠ દ્વારોનું વર્ણન.

પ્રશ્ન-૧૯૯ આઠ પ્રકૃતિની સત્તા વખતે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થઈ શકે છે ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિની સત્તા વખતે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક ૧૧ : ૧થી૧૧ (૩) યોગ ૧૫.
- (૪) ઉપયોગ ૧૦ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
- (૫) લેશ્યા ૬ (૬) અંધસ્થાન ૪ : ૮-૭-૬-૧.
- (૭) ઉદય સ્થાન ૨ : ૮ ૭. (૮) ઉદ્દીરણા સ્થાન ૪ : ૮-૭-૬-૫.

પ્રશ્ન-૨૦૦ સાત પ્રકૃતિના સત્તા સ્થાન વખતે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થઈ શકે છે ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનાં સત્તાસ્થાન વખતે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૧ : બારનું.
- (૩) યોગ ૯ : ચાર મનનાં, ચાર વચનનાં, ઔદારિક કાયયોગ.
- (૪) ઉપયોગ ૭ :- ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન (૫) અંધસ્થાન ૧ : ૧.
- (૬) લેશ્યા ૧ : શુક્લ (૭) ઉદય સ્થાન ૧ : સાત પ્રકૃતિનું.
- (૮) ઉદ્દીરણા સ્થાન ૨ : પાંચનું અને બે પ્રકૃતિનું.

પ્રશ્ન-૨૦૧ ચાર પ્રકૃતિની સત્તા વખતે આઠ દ્વારોનાં કયા કયા ભેદો થઈ શકે છે ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિની સત્તા વખતે નીચે પ્રમાણે ભેદો હોય.

- (૧) જીવસ્થાનક ૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા (૨) ગુણસ્થાનક ૨ : ૧૩-૧૪.
- (૩) યોગ ૭ : પહેલાં છેલ્લાં મનનાં તથા વચનનાં યોગ, ઔદારિક, ઔદારિકમિશ્ર અને કાર્મણુ કાયયોગ.
- (૪) ઉપયોગ ૨ : કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન (૫) લેશ્યા ૧ : શુક્લ.

(૬) બંધસ્થાન ૧ : એકનું (૭) ઉદય સ્થાન ૧ : ચારનું.

(૮) ઉદીરણ સ્થાન ૧ : બે પ્રકૃતિનું હોય છે.

આસઠ માર્ગણાઓને વિષે જીવસ્થાનકાદિ છ કારોનું વર્ણન.
ગઈ ઈદિએ ય કાએ જોએ વેએ કસાય નાણેસુ ।
સંજમ દંસણ લેસા, લવ સમ્મે સન્નિ આહારે ॥ ૧૨ ॥

અર્થ : ગતિ, ઈન્દ્રિય, કાય, યોગ, વેદ, કષાય, જ્ઞાન, સંયમ, દર્શન, લેશ્યા, લવ્ય, સમ્યક્ત્વ, સંજી તથા આહારી આ ચૌદ મૂલ માર્ગણાનાં ૬૨ ભેદો થાય છે. તે ક્રમસર જણાવાશે ॥ ૧૨ ॥

પ્રશ્ન-૨૦૨ મૂલ માર્ગણાઓ કેટલા પ્રકારની છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મૂલ માર્ગણાઓનાં ભેદ શાસ્ત્રોમાં ૧૪ કહ્યા છે અને તેનાં ઉત્તર ભેદો ૬૨ થાય છે. તે આ પ્રમાણે છે

(૧) ગતિ-૪ (૨) ઈન્દ્રિય-૫ (૩) કાય-૬ (૪) યોગ-૩ (૫) વેદ-૩
(૬) કષાય-૪ (૭) જ્ઞાન-૮ (૮) સંયમ-૭ (૯) દર્શન-૪ (૧૦) લેશ્યા-૬
(૧૧) લવ્ય-૨ (૧૨) સમ્યક્ત્વ-૬ (૧૩) સંજી-૨ (૧૪) આહારી-૨=૬૨
સુર નર તિરિ નિરય ગઈ ઈગ બિય તિય ચઉ પણિદિ છકકાયા
ભૂજલ જલણા નિલ વણુ તસાય મણુ વયણુ તાણુ જોગા ॥૧૩॥

અર્થ : દેવગતિ, મનુષ્યગતિ, તિર્યંચગતિ અને નરકગતિ એ ચાર ગતિ, એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ચઉરીન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય એ પાંચ ઈન્દ્રિય; પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય તથા ત્રસકાય એ છ કાય, મનયોગ, વચનયોગ તથા કાયયોગ એ ત્રણ યોગ કહેવાય છે. ॥ ૧૩ ॥

પ્રશ્ન-૨૦૩ ગતિ કેટલા પ્રકારે હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ગતિ ચાર પ્રકારની હોય છે.

(૧) દેવગતિ (૨) મનુષ્યગતિ (૩) તિર્યંચગતિ (૪) નરકગતિ.

પ્રશ્ન-૨૦૪ દેવગતિ કેને કહેવાય ? તેમાં કયા જીવો આવે ?

ઉત્તર : વિશિષ્ટ પ્રકારના ઐશ્વર્યનો અનુભવ કરે, દિવ્ય આભરણો અને સમૃદ્ધિ વડે યુક્ત અને સ્વાભાવિક પોતાના શરીરની કાન્તિ વડે જે દીપ્ત છે તે સુરો, તેઓને વિષે જે ગતિ તે દેવગતિ કહેવાય છે. તેમાં ભવનપતિ, અંતર, જ્યોતિષ અને વૈમાનિક દેવતાઓ આવે છે.

પ્રશ્ન-૨૦૫ મનુષ્યગતિ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : વિવેકને પામીને જે નયધર્મોને વિષે તત્પર થાય તે નરો તેઓને વિષે જે ગતિ તે મનુષ્યગતિ.

પ્રશ્ન-૨૦૬ તિર્યંચગતિ કોને કહેવાય ? કયા જીવો આવે ?

ઉત્તર : તિરછોં ચાલે (જાય) તેનું નામ તિર્યંચ તેઓને વિષે ગતિ તે તિર્યંચ ગતિ કહેવાય તેમાં એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય તથા પંચેન્દ્રિય જલચર, સ્થલચર અને ખેચર તિર્યંચો આવે છે.

પ્રશ્ન-૨૦૭/૧ નરકગતિ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે ઘણું પાપ કરનારા મનુષ્યો અને તિર્યંચોને બોલાવે તે નરકો, (નરકાવાસો) તેમાં જે ઉત્પન્ન થાય તે નરકગતિવાળા કહેવાય છે. તેમાં સાતેય નરકાવાસોનાં જીવો આવે છે.

પ્રશ્ન-૨૦૭/૨ કાય માર્ગણાનાં ભેદો કેટલાં છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કાય માર્ગણાનાં છ ભેદો છે તે આ પ્રમાણે.

(૧) પૃથ્વીકાય. (૨) અપકાય. (૩) તેઉકાય. (૪) વાયુકાય. (૫) વનસ્પતિકાય અને (૬) વ્રસકાય.

પ્રશ્ન-૨૦૮ મનોયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : મનોવર્ગણાઓનાં પુદ્ગલોને લઈ મન રૂપે પરિણુમાવે તેની સાથે સંબંધ જન્ય જીવનું જે કરણુવીર્ય તે મનોયોગ માર્ગણા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૦૯ વચન યોગ માર્ગણા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જગતમાં રહેલા ભાષાવર્ગણાઓનાં પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરી ભાષારૂપે પરિણુમાવે તેની સાથે સંબંધ જન્ય જે કરણુવીર્ય તે વચનયોગ માર્ગણા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૦ કાયયોગ માર્ગણા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : આત્મા જેમાં પ્રદેશો વિસ્તારે તે કાયા, તેની સાથે સંબંધ જન્ય જે કરણુવીર્ય તે કાયયોગ માર્ગણા કહેવાય છે.

વેય નરિત્થિ નપુંસા કસાય કોહ મય માય લોભન્તિ ।

મઈ સુઅવહિ મણુ કેવલ વિભંગ મઈ સુઅનાણુ સાગારા ॥૧૪॥

અર્થ:- પુરૂષવેદ, સ્ત્રીવેદ, નપુંસક વેદ એમ વેદની ત્રણ માર્ગણા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ રૂપ કષાયની ચાર માર્ગણા, મતિ-શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યાવ, અને કેવલજ્ઞાન, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન અને વિભંગ જ્ઞાન એમ સાકાર ઉપયોગ રૂપ જ્ઞાન માર્ગણાનાં આઠ ભેદો હોય છે. ૥૧૪॥

પ્રશ્ન-૨૧૧ પુરૂષવેદ માર્ગણા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે દાઢી મૂછ સહિત મુખ પુરૂષાકારવંત હોય તે દ્રવ્ય પુરૂષ જાણવો. અને જે સ્ત્રી વિષયીણી અભિલાષારૂપ મૈથુન સંજ્ઞા સહિત જે જીવો વર્તે તે ભાવ પુરૂષ જાણવો તે પુરૂષ વેદ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૨ સ્ત્રી વેદ માર્ગણા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે સ્તન, યોનિ આદિ અવયવો સહિત અને દાઢી મૂછ રહિત એવા મુખને જે ધારણ કરે તે દ્રવ્ય સ્ત્રી જાણવી અને પુરૂષ વિષયીણી અભિલાષારૂપ મૈથુન સંજ્ઞા સહિત જે જીવ તે ભાવ સ્ત્રી વેદ જાણવો.

પ્રશ્ન-૨૧૩ નપુંસક વેદ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : સ્ત્રીનાં અવયવ તથા પુરૂષનાં અંગો જેને હોય તે દ્રવ્ય નપુંસક જાણવા તથા સ્ત્રી અને પુરૂષ એ બેય વિષયીણી અભિલાષાએ જે જીવો વર્તે છે તે જીવોને ભાવ નપુંસક વેદવાળા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૪ ક્રોધ કષાયી જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : બીજા જીવોની સાથે ચિત્તનું વિઘટન રૂપની પરિણતિવાળા જે જીવો તે જીવો ક્રોધી કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૫ માની જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : પોતાને વિષે અધિકતા બુદ્ધિએ અનમન વિલાવની પરિણતિવાળા જે જીવો તે જીવો માની કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૬ માયી જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : બીજાને ઠગવા (વંચવા) માટેની કુટિલતાની પરિણતિવાળા જે જીવો તે માયી જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૭ લોભ કષાયવાળા જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે જીવોને પરદ્રવ્ય સાથે અભેદતા બુદ્ધિની પરિણતિ-

વાળા જે જીવો તે લોભ કષાયવાળા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૧૮ આ ચારેય કષાય કેવા છે ?

ઉત્તર : આ ચારેય પ્રકારના કષાયો પરસ્પર ઉદય વિરોધી હોય છે. એટલે કે ક્રોધના ઉદયે માનાદિનો ઉદય ન હોય, માનનાં ઉદયે ક્રોધ-માયાદિનો ઉદય ન હોય એમ માયા લોભને વિષે પણ જાણવું.

પ્રશ્ન-૨૧૯ મતિજ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : પાંચ ઇન્દ્રિય અને નોઈન્દ્રિય નિમિત્તથી જીવોને થતું જે જ્ઞાન તે મતિજ્ઞાન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૨૦ શ્રુતજ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : શ્રુતે ઈર્ષિત શ્રુતં એટલે કે શ્રવણેન્દ્રિય દ્વારા જીવોને થતું જે જ્ઞાન તે શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૨૧ અવધિજ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : અવધિ = મર્યાદા, મર્યાદાએ રૂપિ દ્રવ્ય વિષય-પ્રત્યક્ષ જે જ્ઞાન તે અવધિજ્ઞાન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૨૨ મનઃપર્યવ જ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં રહેલા સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જીવોના મનોગત ભાવ ભેદનું જાણવું તે મનઃપર્યજ્ઞાન

પ્રશ્ન-૨૨૩ કેવલજ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : સકલ આવરણ રહિત, સંપૂર્ણ વસ્તુ વિષયનું અનંત વસ્તુ વિષયનું જે જ્ઞાન તે કેવલજ્ઞાન કહેવાય.

પ્રશ્ન-૨૨૪ અજ્ઞાની કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : અનંત ધર્માત્મક વસ્તુને એક રૂપે પૂર્ણ કરી જાણે, સંસાર હેતુ તેને મોક્ષ હેતુ રૂપ માને, એક જ વિધિ રૂપ જાણે અથવા નિષેધ રૂપ જાણે એમ એકાંત જાણે પણ ઉભયરૂપે ન જાણે તેથી મિથ્યાત્વીને અજ્ઞાની કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૨૫ મતિ અજ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : પાંચ ઇન્દ્રિય અને નોઈન્દ્રિય નિમિત્તથી થતું વિપરીત જ્ઞાન તે મતિ-અજ્ઞાન કહેવાય.

પ્રશ્ન-૨૨૬ શ્રુત અજ્ઞાન કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વી જીવોને શ્રવણેન્દ્રિયથી થતું જ્ઞાન તે શ્રુત અજ્ઞાન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-૨૨૭ વિભંગ જ્ઞાન કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : વિપરીત પણે વસ્તુનું જ્ઞાન તે વિભંગ જ્ઞાન, જેમ શિવરાજર્ષિએ સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્રો જોયા તેથી મેં સર્વ દ્વીપ અને સમુદ્રો જોયા એમ મિથ્યાત્વના ઉદયે જે અવધિજ્ઞાન તે વિભંગ જ્ઞાન કહેવાય.

પ્રશ્ન-૨૨૮ સાકાર ઉપયોગ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : સામાન્ય વિશેષાત્મક વસ્તુને વિષે જ્ઞાત, ગુણ, ક્રિયા, વિશિષ્ટ વસ્તુનું જાણવું તેનું નામ સાકાર ઉપયોગ કહેવાય છે. એટલે કે વસ્તુનાં વિશેષ ધર્મોને જાણવું તે.

પ્રશ્ન-૨૨૯ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને વિષે આ જ્ઞાનનાં ભેદોમાંથી એક સાથે કેટલા જ્ઞાનો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને વિષે નીચે પ્રમાણે જ્ઞાનો હોય.

(૧) એક જ્ઞાન પણ હોય કેવલજ્ઞાન.

(૨) બે જ્ઞાન હોય. મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન.

(૩) ૩ જ્ઞાન હોય. મતિ-શ્રુત-અવધિજ્ઞાન

અથવા મતિ-શ્રુત-અને મનઃપર્યાવજ્ઞાન પણ હોય.

(૪) ૪-જ્ઞાન હોય. મતિ-શ્રુત-અવધિ-મનઃપર્યાવ જ્ઞાન.

સામાર્થ્ય છેવટ પારહાર સુહૃમ અહકખાય દેસ જય અજયા ।

ચક્રખુ અચક્રખુ ઓહી, કેવલ દંસણ આણાગારા ॥ ૧૫ ॥

અર્થ : સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધિ, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત, દેશવિરત, અવિરતિ, એ સાત સંયમ, ચક્ર દર્શન, અચક્ર દર્શન, અવધિ દર્શન અને કેવલ દર્શન એ ચાર (અનાકાર) દર્શન કહેવાય છે. ॥ ૧૫ ॥

પ્રશ્ન ૨૩૦. સંયમ માર્ગજ્ઞાનાં કેટલા ભેદો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સંયમ માર્ગજ્ઞાનાં સાત ભેદો હોય છે.

(૧) સામાયિક ચારિત્ર, (૨) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, (૩) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, (૪) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, (૫) દેશવિરતિ ચારિત્ર, (૬) યથાખ્યાત ચારિત્ર, (૭) અવિરતિ ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૨૩૧. સામાયિક ચારિત્ર કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રનો જ્યાં લાભ થાય તેનું નામ સામાયિક ચારિત્ર કહેવાય એ સર્વ સાવધ વિરતિ રૂપ પ્રથમ ચારિત્ર જાણવું.

પ્રશ્ન ૨૩૨. છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કેને કહેવાય ?

ઉત્તર જે ચારિત્રને વિષે પૂર્વના પર્યાયનો છેદ થાય અને નવા ચારિત્રને વિષે ઉપસ્થાપના કરાય તેનું નામ છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૩૩. છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કેટલા પ્રકારે હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર એ પ્રકારે હોય છે.

(૧) સાતિચાર છેદોપસ્થાપનીય, (૨) નિરતિચાર છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૨૩૪. સાતિચાર છેદો. ચારિત્ર કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : શ્રી વીર પરમાત્માના સાધુઓને દૂષણ લાગે તો તે વ્રત પર્યાયનો છેદ થાય અથવા હાલમાં જે પહેલી દિક્ષા અપાયા પછી તે પર્યાય છેદી વડીદિક્ષા થાય છે તે પ્રાયઃ સાતિચાર છેદો. ચારિત્ર કહેવાય.

પ્રશ્ન ૨૩૫. નિરતિચાર છેદો. ચારિત્ર કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : શ્રી પાર્શ્વનાથનાં શિષ્યો શ્રી વીર પરમાત્મા પાસે ફરીથી વ્રત ઉચ્ચરે તે નિરતિચાર છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૩૬. દર્શન માર્ગજ્ઞાના કેટલા ભેદો છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : દર્શન માર્ગજ્ઞાના ચાર ભેદો છે.

(૧) ચક્ષુદર્શન, (૨) અચક્ષુદર્શન, (૩) અવધિદર્શન, (૪) કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૨૩૭. અચ્છુદર્શન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : આંખે કરીને વસ્તુને સામાન્યરૂપે જોવું (દેખવું) તે અચ્છુદર્શન.

પ્રશ્ન ૨૩૮. અચ્છુદર્શન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : આંખ વિના બાકીની ચાર ઇન્દ્રિયો તથા મન વડે જે વસ્તુનું સામાન્યાંશ ગ્રહણ કરવા તે અચ્છુદર્શન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૩૯. અવધિદર્શન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : અવધિ એટલે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિક મર્યાદાએ સામાન્યપણે રૂપી દ્રવ્યનું ગ્રહણ કરવું તે અવધિદર્શન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૦. કેવલદર્શન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : સંપૂર્ણ દ્રવ્ય વિષય સામાન્યાંશનું ગ્રહણ વિષયક કેવલદર્શન કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૧. અનાકાર ઉપયોગ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે લાણી જાતિ ગુણ ક્રિયાત્મક વિશેષણ રહિત વસ્તુ આકાર રહિત કાંઈક જણાય તે અનાકાર ઉપયોગ કહેવાય છે.

કિણ્ડા નીલા કાઉ, તેઉ પમ્હાય સુક્ક ભવ્વિઅરા ।

વેઅગ ખઈ ગુવસમ મિઅજ, મીસ સાસણ સન્નિયરે ॥ ૧૬ ॥

અર્થ :—કૃષ્ણ લેશ્યા, નીલ લેશ્યા, કાપોત લેશ્યા, તેજો લેશ્યા, પદ્મ લેશ્યા, શુક્લ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ક્ષયોપશમ સમકિત, ક્ષાયિક સમકિત, ઉપશમ સમકિત, મિથ્યાત્વ સમકિત, મિશ્ર સમકિત, સાસ્વાદન સમકિત, સંસી તથા અસંસી માર્ગણાઓ જાણવી. ॥ ૧૬ ॥

પ્રશ્ન ૨૪૨. લેશ્યા માર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ?

ઉત્તર : લેશ્યા માર્ગણાઓનાં છ ભેદો છે.

(૧) કૃષ્ણ, (૨) નીલ, (૩) કાપોત, (૪) તેજો, (૫) પદ્મ, (૬) શુક્લ.

પ્રશ્ન ૨૪૩. લેશ્યા કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : ઔદયિક પર્યાયે કરી કૃષ્ણાદિક દ્રવ્ય સંબંધે જીવનો કર્મ રસ પરિણમન હેતુ અશુદ્ધ કે શુદ્ધ ભાવ તે લેશ્યા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૪. ભવ્ય જીવો કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : મુક્તિ ગમનની યોગ્યતાવાળા જે જીવો હોય તે અલબ્ધ જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૫. અલબ્ધ જીવ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : જે જીવોમાં મુક્તિ ગમનની યોગ્યતા ન હોય તે અલબ્ધ જીવો કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૬. સમ્યક્ત્વ માર્ગજ્ઞાનાં કેટલા ભેદ છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સમ્યક્ત્વ માર્ગજ્ઞાના છ ભેદો હોય છે.

(૧) ક્ષયોપશમ, (૨) ક્ષાયિક, (૩) ઉપશમ, (૪) મિથ્યાત્વ, (૫) મિશ્ર, (૬) સાસ્વાદન.

પ્રશ્ન ૨૪૭. ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : સમ્યક્ત્વ મોહનીયનાં પ્રદેશ તથા રસનું જે વેદન કરવું તેનું નામ ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહેવાય. એટલે કે મિથ્યાત્વ મોહનીયનો રસ ઉદયમાં આવે તેને ભોગવીને ક્ષય કરવો અને ઉદયમાં નથી આવ્યો એવો જે અનુદય રૂપ રસ જે ઉપશમ્યો છે, એવી સ્થિતિમાં જે આત્માની તત્વરૂચિ રહેલી હોય તે ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે. કહ્યું છે કે,

મિચ્છતં જમુદન્નં તં ખીણં અણુદ્વિયં ચ ઉવસંતં ।

મીસાભાવ પરિણુયં વેદજજતં અઘોવસમં ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૨૪૮. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : અનંતાનુષંધી આદિ સાતેય પ્રકૃતિએને ઉદય તથા સત્તામાંથી સંપૂર્ણ ક્ષય કરી જે શુદ્ધ શ્રદ્ધા રૂપ ગુણ પેદા થાય તે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૪૯. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ કયા જીવો પામે ?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ મનુષ્યો પામે છે, કે જેઓ પહેલાં સંઘયણવાળા હોય, જિનનાં કાળમાં વિદ્યમાન હોય અને આઠ વર્ષની ઉપરની ઉંમરવાળો હોય તે પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

પ્રશ્ન ૨૫૦. ક્ષાયિક સમક્તિ પ્રસ્થાપક (શરૂઆત) અને નિષ્કાપક (પૂર્ણતા) કયાં કયાં થઈ શકે છે ?

ઉત્તર : જે જીવોએ સમ્યક્ત્વ પામતાં પહેલાં આયુષ્યનો અંધ

કરેલ હોય અથવા જિનનામ કર્મની નિકાચના કરેલ હોય એવા ક્ષયોપશમ સમકિતી જીવો ક્ષાયિક સમકિત પામવાની શરૂઆત મનુષ્યપણામાં કરે અને અનંતા-૪ મિથ્યાત્વ મોહનીય, મિશ્ર મોહનીય, સંપૂર્ણ અપાવ્યા પછી સમ્યક્ત્વ મોહનીયના પુદ્ગલોને ઘણાખરાં અપાવ્યા પછી આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ચારે ગતિમાંથી કોઈપણ ગતિમાં જઈ બાકીનાં સમ્યક્ત્વ મોહનીય કર્મના પુદ્ગલોને અપાવે ત્યાં ક્ષાયિક સમકિતનાં નિષ્કાપક (પૂર્ણતા) થાય છે.

પ્રશ્ન ૨૫૧. ઉપશમ સમકિત કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : અનંતાનુબંધી આદિ સાતેય પ્રકૃતિઓને પ્રદેશથી તથા રસથી સંપૂર્ણ ઉપશમાવવાથી જે શુદ્ધ શ્રદ્ધારૂપ ગુણ પ્રગટ થાય તે ઉપશમ સમકિત કહેવાય.

પ્રશ્ન ૨૫૨. સંજી માર્ગણાનાં કેટલા ભેદ છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સંજી માર્ગણાનાં બે ભેદો છે.

(૧) સંજી જીવો, (૨) અસંજી જીવો.

પ્રશ્ન ૨૫૩. સંજી તથા અસંજી જીવો કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : દીર્ઘકાલિકી સંજાવાળા જે જીવો હોય તેઓને સંજી જીવો કહેવાય છે. તથા એ સંજા જે જીવોને ન હોય તે અસંજી કહેવાય.

આહારેયર ભેયા, સુર નિરય વિભંગ મઈસુ આહિ દુગે ।

સમ્મત્ત તિગે પમહા સુક્કા સન્નીસુ સન્નિ દુગં ॥ ૧૭ ॥

અર્થ :—આહારી તથા અણાહારી એ ચૌદમી માર્ગણા; દેવગતિ, નરકગતિ, વિભંગજ્ઞાન, મતિજ્ઞાન, શ્રુત જ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, અવધિદર્શન, ક્ષયોપશમ સમકિત, ક્ષાયિક સમકિત, ઉપશમ સમકિત, પદ્મ લેશ્યા, શુક્લ લેશ્યા અને સંજી. આ તેર માર્ગણાને વિષે બે જીવભેદો (૧) સંજી પર્યાપ્ત અને (૨) સંજી અપર્યાપ્ત હોય છે. ॥ ૧૭ ॥

પ્રશ્ન ૨૫૪. આહારી માર્ગણાના કેટલા ભેદ છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : આહારી માર્ગણાનાં બે ભેદો છે.

(૧) આહારી. (૨) અણાહારી.

પ્રશ્ન ૨૫૫. આહાર કેટલા પ્રકારે હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : આહાર ત્રણ પ્રકારે હોય છે.

(૧) ઓળાહાર, (૨) લોભાહાર, (૩) પ્રક્ષેપાહાર.

પ્રશ્ન ૨૫૬. ઓળા આહાર કેને કહેવાય ? જીવોને કયારે હોય ?

ઉત્તર : કાર્મણુ શરીરથી આહારનાં પુદ્ગલો લઈ ખલ રસ રૂપે પરિણમન કરે (અને શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ ન કરે ત્યાં સુધી) તે ઓળા આહાર કહેવાય. ઓળા આહાર જીવોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૫૭. લોભાહાર કેને કહેવાય ? જીવોને કયારે હોય ?

ઉત્તર : શરીર પર્યાપ્તિ પૂર્ણ થયા પછી અથવા પર્યાપ્તિ બન્યા પછી શરીરના લોભથી જે પુદ્ગલોનો આહાર થાય છે તે લોભાહાર કહેવાય છે. તે આહાર જીવોને પર્યાપ્તિ થયા પછી હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૫૮. પ્રક્ષેપાહાર કેને કહેવાય ? જીવોને કયારે હોય ?

ઉત્તર : આહારનાં પુદ્ગલોને લઈ શરીરમાં પ્રક્ષેપ (નાંખીએ) કરીએ છીએ તે પ્રક્ષેપાહાર કહેવાય છે.

એ પ્રક્ષેપાહાર પણ પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૫૮/૧. લોભાહાર તથા પ્રક્ષેપાહારમાં તફાવત શું હોય છે ?

ઉત્તર : લોભાહાર મુખ સિવાય આખા શરીરથી જે પુદ્ગલોનો આહાર થાય છે તે કહેવાય છે.

બ્યારે પ્રક્ષેપાહાર મુખથી લેવાતા આહારનાં પુદ્ગલોને કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૫૯. આહારી (આહારક) કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : ઓળાઆહાર, લોભાહાર તથા પ્રક્ષેપાહારથી ક્રુધા (મૂખ) વગેરેને શમાવવા માટે (શરીરાદિકથી) પુદ્ગલોનો આહાર કરે તે આહારી (આહારક) કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૦. અણાહારી કેને કહેવાય ? તે કયા જીવો હોય ?

ઉત્તર : આહારી જીવોથી ભિન્ન તે અણાહારી કહેવાય.

તે કાર્મણુ કાયયોગવાળા વિગ્રહ ગતિમાં વિદ્યમાન જીવો હોય, તેરમાં ગુણસ્થાનકે કેવલી સમુદ્ઘાત વખતે ૩-૪-૫ સમયમાં વિદ્યમાન

કેવલી ભગવંતો તથા અયોગી કેવલી ભગવંતો પણ અનાહારી કહેવાય છે. સિદ્ધનાં જીવોને પણ અનાહારી કહેવાય છે.

—: આ રીતે બાસક માર્ગજ્ઞાઓનાં નામો સંપૂર્ણ :—

**“બાસક માર્ગજ્ઞાઓને વિષે ચૌદ જીવ સ્થાનક
કારનું વર્ણન”**

પ્રશ્ન ૨૬૧. સંજી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત આ બે જીવભેદો કેટલી માર્ગજ્ઞાઓમાં હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સંજી પર્યાપ્ત તથા સંજી અપર્યાપ્ત એ બે જીવભેદો ૧૩ માર્ગજ્ઞાઓમાં હોય છે.

(૧) દેવગતિ, (૨) નરકગતિ, (૩) વિભંગજ્ઞાન, (૪) મતિજ્ઞાન, (૫) શ્રુતજ્ઞાન, (૬) અવધિજ્ઞાન, (૭) અવધિદર્શન, (૮) ક્ષયોપશમ સમકિત, (૯) ક્ષાયિક સમકિત, (૧૦) ઉપશમ સમકિત, (૧૧) પદ્મ લેશ્યા, (૧૨) શુદ્ધ લેશ્યા અને (૧૩) સંજી માર્ગજ્ઞા.

પ્રશ્ન ૨૬૨. દેવગતિ-નરકગતિ માર્ગજ્ઞામાં સંજી અપર્યાપ્તા છે, તે કયા અપર્યાપ્તા ગણવા?

ઉત્તર : દેવગતિ-નરકગતિ માર્ગજ્ઞામાં સંજી અપર્યાપ્તા કહ્યા છે તે કરણ અપર્યાપ્તા જીવો લેવા. કારણ કે લઘિ અપર્યાપ્તા જીવો ત્યાં ઉત્પન્ન થતાં નથી.

પ્રશ્ન ૨૬૩. વિભંગજ્ઞાન માર્ગજ્ઞામાં કયા અપર્યાપ્તા જીવો લેવા? શા કારણથી?

ઉત્તર : વિભંગજ્ઞાન માર્ગજ્ઞામાં પણ કરણ અપર્યાપ્તા જીવો લેવા કારણ કે મનુષ્યો અને તિર્થંચો દેવ અને નરકમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ઉત્પત્તિ સમયથી વિભંગ જ્ઞાન હોય છે. ત્યાં લઘિ અપર્યાપ્ત જીવો હોતા નથી તથા કોઈક દેવતા તથા નારકીનાં જીવો વિભંગજ્ઞાન લઈને મનુષ્યાદિમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તેઓને પણ લઘિ અપર્યાપ્ત-પણું હોતું નથી. તે કારણથી કરણ અપર્યાપ્તા જીવો ગ્રહણ કરે છે.

પ્રશ્ન ૨૬૪ વિભંગજ્ઞાન માર્ગજ્ઞામાં કોઈ મતાંતર છે? અને મતાંતરે કેટલા જીવભેદો હોય? શા કારણથી?

ઉત્તર : વિભંગજ્ઞાન માર્ગણામાં મતાંતર છે. 'પ'ય સંગ્રહકારના મતે એક સંજી પર્યાપ્ત જીવભેદ હોય છે. તેમાં અપર્યાપ્ત જીવો ન લીધા તેનું કારણ એ જણાય છે કે અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા તિર્થંચો મરીને દેવતા તથા નારકીમાં ઉત્પન્ન થઈ શકે છે તે જીવોને અપર્યાપ્તાવસ્થામાં વિભંગજ્ઞાન હોતું નથી એ હેતુથી અપર્યાપ્તા જીવો ન લીધા હોય એમ જણાય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૫. મતિજ્ઞાનાદિ માર્ગણામાં અપર્યાપ્તા જીવો શા કારણથી ઘટે? અને કયા અપર્યાપ્તા લેવાં?

ઉત્તર : જ્યારે જીવો સમ્યક્ત્વ સહિત સંજીવણામાં ઉત્પન્ન થતા હોય ત્યારે અપર્યાપ્ત હોઈ શકે છે અને તેઓને મતિજ્ઞાનાદિ હોય છે. તે જીવો કરણ અપર્યાપ્તા લેવા, લબ્ધિ અપર્યાપ્તા નહિ કારણ કે તેઓને અજ્ઞાન હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૬. સંજી માર્ગણામાં કયા અપર્યાપ્તા લેવા?

ઉત્તર : સંજી માર્ગણાને વિષે લબ્ધિ અપર્યાપ્તા તથા કરણ અપર્યાપ્તા જીવો એમ બંને પ્રકારના અપર્યાપ્તા જીવો ગ્રહણ કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૭. ક્ષાયિક-ક્ષયોપશમિક સમકિતમાં અપર્યાપ્ત જીવ શી રીતે ઘટે?

ઉત્તર : કોઈ પૂર્વબદ્ધ આયુષ્યવાળો મનુષ્ય ક્ષાયિક સમકિત પ્રાપ્ત કરી ચારે ગતિમાંથી કોઈ પણ ગતિમાં જાય ત્યારે પહેલાં અપર્યાપ્ત અવસ્થા હોઈ શકે છે. તથા ક્ષયોપશમ સમકિતી જીવો દેવાદિમાં ઉત્પન્ન થાય અને દેવાદિમાંથી સમકિત સહિત મનુષ્યાદિમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અપર્યાપ્તાવસ્થા હોય છે. તીર્થંકર આદિ આત્માઓનાં દાખલા પ્રસિદ્ધ છે.

પ્રશ્ન ૨૬૮. ઔપશમિક સમકિતમાં અપર્યાપ્ત જીવો શી રીતે ઘટે? કારણકે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં નવું સમકિત પ્રાપ્ત થતું નથી. વિશુદ્ધિનો અભાવ હોય છે માટે પરલવનું ઉપશમ સમકિત સાથે લઈને જાય એમ કહો. તો તે પણ યુક્તિ બરાબર નથી કારણ કે મિથ્યાદષ્ટિ જીવો

જ્યારે સૌ પ્રથમ ઉપશમ સમકિત પામે છે તે સમકિતનાં કાળમાં મરતો નથી, એમ આગમમાં કહેલું છે. ઉપશમશ્રેણીમાં મરીને અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં હોય એમ જો માનો તો તે પણ ખરાબર નથી કારણ કે ઉત્પત્તિનાં પ્રથમ સમયથી જ સમ્યક્ત્વ મોહનીયનાં પુદ્ગલનાં ઉદયથી ક્ષયોપશમ સમકિત હોય છે માટે ઉપશમ સમકિત ઘટતું નથી કારણ કે શતક ચૂર્ણીમાં મહાપુરષે ક્ષયોપશમ સમકિત માનેલ છે તો સન્નિ અપર્યાપ્ત જીવ ભેદ શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા અવસ્થામાં ઉપશમ સમકિત હોઈ શકે છે. સપ્તતિ ચૂર્ણી આદિમાં પણ કહેલું છે તે આ પ્રમાણે સપ્તતિ ચૂર્ણીમાં ગુણસ્થાનકને વિષે નામ કર્મનાં અંધોદય આદિ માર્ગણાના અવસરમાં અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને ઉદયસ્થાન અધિકારમાં રૂપ પ્રકૃતિનો, રૂપ પ્રકૃતિનો ઉદય દેવતા તથા નારકીને આશ્રયીને કહેલો છે. તેમાં નારકીઓ ક્ષાયિક અને ક્ષયોપશમ સમકિત હોય છે. અને દેવતાઓને વિષે ત્રણેય સમકિત હોય છે એમ જણાવેલ છે. કહ્યું છે કે

“પણ્ણવીસ સત્તાવીસોદયા દેવ નેરઁ એ પડુચ્ય નેરઁગો ।

અયગ વેયગ સમ્મદિદ્દહી દેવો તિવિહ સમ્મદિદ્દહિવે” ॥

એ રૂપ પ્રકૃતિનો ઉદય શરીર પર્યાપ્તથી અપર્યાપ્તા જીવોને હોય છે અને શરીર પર્યાપ્તથી પર્યાપ્તાને રૂપ પ્રકૃતિનો ઉદય હોય છે. તે કારણથી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ઉપશમ સમકિત કહેલ છે તથા પાંચસંગ્રહમાં પણ માર્ગણાસ્થાનોને વિષે જીવસ્થાનકની વિચારણામાં ઉપશમ સમકિતમાં જો સન્ની જીવભેદો કહેલા છે તે કારણથી અત્રે કહેલા છે. તત્ત્વ તો કેવલી ભગવંતો તથા બહુશ્રુતો જાણે ॥

તમસન્નિ અપબજજુઅં નરે સપ્પાયર અપબજ તેઉએ ।

થાવર ઇગિદિ પઢમા ચઉ ખાર અસન્નિ હુ હુ વિગલે ॥૧૮ ।

અર્થ :—તે જો તથા અસન્નિ લબ્ધિ અપર્યાપ્તા સહિત ત્રણ ભેદો મનુષ્યગતિને વિષે હોય, તે જો બાહર અપર્યાપ્તા સહિત તેજો લેશ્યામાં હોય, અને પાંચ સ્થાવરકાય તથા એકેન્દ્રિયમાં પહેલા ચાર

જીવ ભેદો હોય, અસન્ની માર્ગણામાં પહેલા બાર ભેદો હોય, વિકલેન્દ્રિય માંહે પોતપોતાના બળે જીવ ભેદો હોય છે. ॥ ૧૮ ॥

પ્રશ્ન ૨૬૯. મનુષ્યગતિમાં કેટલા જીવ ભેદો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનુષ્યગતિ માર્ગણામાં ત્રણ જીવ ભેદો હોય છે.

(૧) અસંજી અપર્યાપ્તા, (૨) સંજી અપર્યાપ્તા અને (૩) સંજી પર્યાપ્તા જીવ.

પ્રશ્ન ૨૭૦. મનુષ્યગતિમાં અપર્યાપ્તા જીવો કયા સમજવા ?

ઉત્તર : મનુષ્યગતિમાં અસંજી અપર્યાપ્તા લઙ્ઘિ અપર્યાપ્તા જ હોય છે. સંજી અપર્યાપ્તામાં બંને પ્રકારનાં અપર્યાપ્તા જીવો લેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૭૧. અસંજી મનુષ્યો કયાં ઉત્પન્ન થાય છે ?

ઉત્તર : અસંજી મનુષ્યો પીસ્તાલીશ લાખ યોજન પ્રમાણવાળા મનુષ્યક્ષેત્રને વિષે ગર્ભજ મનુષ્યો હોય છે તેઓનાં શરીરનાં દ્વારોમાંથી જે જે અશુચિ પદાર્થો બહાર નીકળે છે તે સઘળાંય અશુચિ પદાર્થોને વિષે અસંજી મનુષ્યો ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન ૨૭૨. તેજે લેશ્યામાં કેટલા જીવભેદો ઘટે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેજે લેશ્યા માર્ગણામાં ત્રણ જીવભેદો હોય છે.

(૧) બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૨) સંજી અપર્યાપ્તા, (૩) સંજી પર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન ૨૭૩. બાહર એકેન્દ્રિયમાં તેજે લેશ્યા કઈ રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : લવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષ તથા વૈમાનિકના પહેલા તથા બીજા દેવલોકનાં દેવતાઓ તેજે લેશ્યાવાળા મરીને પૃથ્વીકાય, અપૂકાય કે પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયમાં ઉત્પન્ન થતાં હોય ત્યારે થોડોક કાળ એ જીવોને (બાહર એકે.) તેજે લેશ્યા હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૭૪. તેજે લેશ્યામાં અપર્યાપ્ત જીવો કયા પ્રકારનાં ગણવાં ?

ઉત્તર : તેજે લેશ્યામાં કરણ અપર્યાપ્તા જીવો બાણવા.

પ્રશ્ન ૨૭૫. પાંચ સ્થાવર તથા એકેન્દ્રિય માર્ગણામાં કેટલા જીવો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પૃથ્વી-અપ-તેઉ-વાઉ-વનસ્પતિ એ પાંચ સ્થાવર કાયોને

વિષે તથા એકેન્દ્રિય એમ છ માર્ગણાને વિષે પહેલા આર જીવભેદો હોય છે.

(૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત, (૨) સૂક્ષ્મ પર્યાપ્ત, (૩) બાહર અપર્યાપ્ત, (૪) બાહર પર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૭૬. અસંજી માર્ગણામાં કેટલા જીવ ભેદ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અસંજી માર્ગણામાં પહેલા આર જીવ ભેદો હોય.

સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત, બાહર એકેન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત, બેઘન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત, તેઘન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત, ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત, અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૭૭. આ આર જીવોને અસંજી શાથી કહેવાય ?

ઉત્તર : આ આર જીવોને દ્રવ્યમન હોતું નથી પણ ભાવમન હોય છે તે કારણથી અસંજી કહેવાય છે. અર્થાત્ દીર્ઘકાલિકી સંજા હોતી નથી માટે અસંજી કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૨૭૮. બેઘન્દ્રિય માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : બેઘન્દ્રિય માર્ગણામાં બે જીવભેદ હોય છે.

બેઘન્દ્રિય પર્યાપ્ત તથા અપર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૭૯. તેઘન્દ્રિય માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેઘન્દ્રિય માર્ગણામાં બે જીવભેદ હોય છે.

તેઘન્દ્રિય અપર્યાપ્ત-પર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૮૦. ચઉરીન્દ્રિય માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદ હોય ?

કયા કયા ?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય માર્ગણામાં બે જીવભેદ હોય છે.

ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૮૧. કઈ કઈ લેશ્યામાં જીવો ઉત્પન્ન થાય ?

ઉત્તર : જે લેશ્યામાં જીવો મરણ પામે છે તે લેશ્યામાં ઉત્પન્ન થાય છે.

પ્રશ્ન ૨૮૨/૧. જીવોને મરતી વખતે કઈ લેશ્યાઓ હોય ?

ઉત્તર : જે લેશ્યામાં જીવે આયુષ્યનો ખંધ કરેલ હોય તે લેશ્યા મરતી વખતે જીવોને આવે છે.

પ્રશ્ન ૨૮૨/૨. જીવોને મરણ વખતની લેશ્યા કેટલા કાળ સુધી રહી શકે છે? અર્થાત્ મરણ વખતની લેશ્યાનો કાળ શાસ્ત્રમાં કેટલો કહેલો છે?

ઉત્તર : મરણ વખતની લેશ્યા જીવોને મરણ વખતનાં અંતર્મુહૂર્ત સુધી તથા જ્યાં ઉત્પન્ન થાય ત્યાં ઉત્પન્ન થતાં એક અંતર્મુહૂર્ત સુધી તે જ લેશ્યા રહેતી હોવાથી જે અંતર્મુહૂર્તનો કાળ શાસ્ત્રોમાં કહેલો છે. (જે અંતર્મુહૂર્તને પણ અંતર્મુહૂર્ત કહેવાય છે.)

હસ ચરિમ તસે અજ્યા હારગ તિરિ તણુ કસાય દુઅનાણે ।

પદમ તિલેસા ભવિઅર અચક્ષુ નપુ મિચ્છિ સવેવિ ॥૧૮॥

અર્થ :—ત્રસકાય માર્ગણામાં છેલ્લા દશ જીવલેદો હોય. અવિરતિ, આહારી, તિર્યચગતિ, કાયયોગ, ચાર કષાય, જે અજ્ઞાન, પહેલી ત્રણ લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, અચક્ષુ દર્શન, નપુંસક વેદ અને મિથ્યાત્વ એટલી માર્ગણાઓમાં બધાય જીવલેદો હોય છે. ॥ ૧૮ ॥

પ્રશ્ન ૨૮૩. ત્રસકાય માર્ગણામાં કેટલા જીવલેદો હોય ?

ઉત્તર : ત્રસકાય માર્ગણામાં છેલ્લા દશ જીવલેદો હોય છે.

જેઘન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત, તેઘન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત, ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત, અસંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત, સંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૮૪. બધાય જીવલેદો કેટલી માર્ગણામાં હોય ?

ઉત્તર : બધાય જીવલેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૧૮ હોય છે તે આ પ્રમાણે,

(૧) અવિરતિ, (૨) આહારી, (૩) તિર્યચગતિ, (૪) કાયયોગ, (૫) કોધ કષાય, (૬) માન કષાય, (૭) માયા કષાય, (૮) લોભ કષાય, (૯) મતિ અજ્ઞાન, (૧૦) શ્રુત અજ્ઞાન, (૧૧) કૃબ્ણ લેશ્યા, (૧૨) નીલ લેશ્યા, (૧૩) કાપોત લેશ્યા, (૧૪) લબ્ય, (૧૫) અલબ્ય, (૧૬) અચક્ષુ દર્શન, (૧૭) નપુંસક વેદ અને (૧૮) મિથ્યાત્વ.

પ્રશ્ન ૨૮૫. અચક્ષુ દર્શન માર્ગણામાં સઘળાં જીવો શી રીતે ઘટે? કારણ કે ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કર્યા વિના દ્રવ્યેન્દ્રિય વિના અચક્ષુ દર્શન શી રીતે ઘટે?

ઉત્તર : અહીંયા અપર્યાપ્તાવસ્થામાં અચક્ષુ દર્શન કહે છે તે એ કારણથી કે આંખ વિના બીજી ઇન્દ્રિયો તથા નોઇન્દ્રિયનાં અભાવમાં જે ઇન્દ્રિયોને વિષય કરનારો સામાન્ય ઓધ કરવાની શક્તિ હોય છે તે અહીંયા અચક્ષુ દર્શન રૂપ જાણવું. જેમ સિદ્ધાંતમાં પણ વિગ્રહગતિમાં રહેલા જીવોને તથા કાર્મણ કાયયોગમાં વિદ્યમાન જીવોને પણ અનાકાર ઉપયોગ કહેલો છે.

પજ્જસન્નિ કેવલદુગે સંજમ મણનાણુ દેસ મણ મીસિ ।

પણ ચરિમ પજ્જ વયણુ તિય છવ પજ્જયર ચક્ખુમિ ॥ ૨૦

અર્થ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, પાંચ સંયમ, મનઃપર્યવજ્ઞાન, દેશવિરતિ, મનયોગ, મિશ્ર સમકિત, આ ૧૧ માર્ગણામાં એક પર્યાપ્ત સંજી જીવલેદ હોય, વચનયોગમાં છેલ્લા પાંચ પર્યાપ્તા જીવો હોય, ચક્ષુદર્શનમાં છેલ્લા ત્રણ અથવા છેલ્લા છ જીવલેદો હોય છે. ॥ ૨૦ ॥

પ્રશ્ન ૨૮૬. એક પર્યાપ્તા સંજી જીવલેદ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એક પર્યાપ્તા સંજી જીવલેદ હોય એવી માર્ગણાઓ અગ્યાર હોય છે તે આ પ્રમાણે.

(૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન, (૩) સામાયિક ચારિત્ર, (૪) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, (૫) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, (૬) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, (૭) યથાખ્યાત ચારિત્ર, (૮) મનઃપર્યવજ્ઞાન, (૯) દેશવિરતિ ચારિત્ર, (૧૦) મનયોગ તથા (૧૧) મિશ્ર સમકિત.

પ્રશ્ન ૨૮૭. વચનયોગ માર્ગણામાં કેટલા જીવલેદ હોય? કયા કયા?

ઉત્તર : વચનયોગ માર્ગણામાં છેલ્લા પાંચ પર્યાપ્તા જીવલેદ હોય છે.

(૧) ઐન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૨) તેઇન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૩) ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૪) અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૫) સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત.

પ્રશ્ન ૨૮૮. ચક્ષુદર્શન માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદ હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચક્ષુદર્શન માર્ગણામાં ત્રણ અથવા છ જીવભેદો હોય છે તે આ પ્રમાણે.

(૧) ચક્રીન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૨) અસંસી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત, (૩) સંસી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત અથવા આ ત્રણેનાં અપર્યાપ્તા સાથે છ જીવભેદો જાણવા.

પ્રશ્ન ૨૮૯. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ચક્ષુદર્શન કયા આચાર્યો માને છે ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ચક્ષુદર્શન પંચસંગ્રહકારવાળા આચાર્યો માને છે. તે કરણ અપર્યાપ્તા જીવો લેવા. જ્યારે એ જીવો ઇન્દ્રિય પર્યાપ્ત પૂર્ણ કરે ત્યારથી ચક્ષુદર્શન કરણ અપર્યાપ્તા જીવોમાં માનેલું છે. કહ્યું છે કે—

પંચસંગ્રહ મૂલ ટીકાયામ્

કરણ પર્યાપ્તેષુ ચતુરિન્દ્રિયાદિષુ ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તૌ સત્યાં ચક્ષુદર્શનં ભવતીતિ” ।

શ્રી નર પશ્ચિદિ ચરમા ચક્રિ આણહારે દુસન્નિ છ અપજ્જા ।

તે સુહુમ અપજ્જા વિણા સાસણિ ઇત્તો ગુણે વુચ્છ” ॥ ૨૧ ॥

અર્થ : સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ અને પંચેન્દ્રિય માર્ગણાએ છેલ્લા ચાર જીવભેદ, અનાહારીને વિષે છ અપર્યાપ્તા અને છેલ્લા એ જીવભેદ, એ આઠમાંથી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત વિના સાસ્વાદન માર્ગણાએ સાત જીવભેદ હોય છે. હવે આગળ માર્ગણાદ્વારને વિષે ગુણસ્થાનકો કહીશું. ॥ ૨૧ ॥

પ્રશ્ન ૨૯૦. પુરુષ-સ્ત્રીવેદ તથા પંચેન્દ્રિય જાતિ માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પુરુષવેદ-સ્ત્રીવેદ તથા પંચેન્દ્રિય જાતિ માર્ગણામાં છેલ્લા ચાર જીવભેદો હોય છે.

(૧) અસંસી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૨) અસંસી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા, (૩) સંસી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૪) સંસી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન ૨૬૨. અસંજી જીવોને સિદ્ધાંતમાં નપુંસક વેદના ઉદયવાળા કહ્યા છે? તો આ વેદ શી રીતે ઘટે?

ઉત્તર : સિદ્ધાંતમાં અસંજી જીવોને નપુંસકવેદી કહ્યા છે તે બરાબર છે તો પણ અહીંયા જે પુરૂષવેદી-સ્ત્રીવેદી કહ્યા છે તે લિંગાકારને આશ્રયીને જાણવાં. ભાવથી તો તે પણ નિયમા નપુંસક વેદી જ હોય છે.

પંચસંગ્રહની મૂલટીકામાં કહ્યું છે કે—

અસંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત નપુંસક હોવા છતાં પણ લગાકારે સ્ત્રીવેદ અને પુરૂષવેદવાળા પણ કહ્યા છે.

પ્રશ્ન ૨૬૨. અહીંયા લિંગાકારવાળા અપર્યાપ્તા જીવો જે અપર્યાપ્તામાંથી કયા પ્રકારના જાણવા?

ઉત્તર : અત્રે સંજી તથા અસંજી અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે સ્ત્રી-પુરૂષવેદ કહ્યા છે તે કરણ અપર્યાપ્તા જીવો લેવા, કારણ કે લઘિ અપર્યાપ્તા જીવો તો નિયમા નપુંસકવેદ વાળા જ હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૩ અનાહારી માર્ગણમાં કેટલા જીવભેદો હોય? કયા કયા?

ઉત્તર : અનાહારી માર્ગણને વિષે આઠ જીવભેદ હોય છે.

(૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, (૨) ખાદર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, (૩) બેઘન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૪) તેઘન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૫) ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૬) અસંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૭) સંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા તથા (૮) સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન ૨૬૪. અપર્યાપ્તાવસ્થામાં અનાહારક કયાં હોય?

ઉત્તર : વિગ્રહગતિમાં જ્યારે જીવો રહેલા હોય તેમાં એક વિગ્રહમાં આહારી હોય, જે વિગ્રહમાં વચલો એક સમય, ત્રણ વિગ્રહમાં જે સમય, અને ચાર વિગ્રહમાં ત્રણ સમય જીવો અનાહારી હોય છે.

પ્રશ્ન ૨૬૫. સંજી પર્યાપ્તામાં અનાહારી કયારે હોય?

ઉત્તર : સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોને વિષે જ્યારે કેવલજ્ઞાન પામે અને તેરમા શુભસ્થાનકે કેવલી સમુદ્ધાત કરતાં હોય ત્યારે

૩-૪-૫ એ ત્રણ સમયે અનાહારી જીવો હોય છે. અને ચૌદમા ગુણુ-સ્થાનકે રહેલા જીવો પણ અનાહારી હોય છે. તે કારણથી એ જીવભેદ ગણાવેલ છે.

પ્રશ્ન ૨૮૬. સાસ્વાદન માર્ગણામાં કેટલા જીવભેદો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સાસ્વાદન માર્ગણામાં સાત જીવભેદો હોય છે.

(૧) બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૨) એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૩) તેકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૪) ચતુરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૫) અસંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા, (૬) સંજી પંચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા તથા (૬) સંજી પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા.

પ્રશ્ન ૨૮૭. સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવભેદ સાસ્વાદન માર્ગણામાં કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : સાસ્વાદન સમકિત કાંઈક શુભ પરિણામવાળું હોવાથી જ્યારે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયમાં મહાકલિષ્ટ પરિણામના ઉદયથી ઉત્પત્તિ હોવાથી એ જીવભેદમાં સાસ્વાદન સમકિત ઘટતું નથી.

પ્રશ્ન ૨૮૮. બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તામાં સાસ્વાદન સમકિત શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : ભવનપતિ-વ્યંતર-જ્યોતિષ તથા વૈમાનિકનાં પહેલા બીજા દેવલોકનાં દેવતાઓ સમકિત વમી સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક લઈને બાહર એકેન્દ્રિય પૃથ્વી-અપ-પ્રત્યેક વનસ્પતિમાં ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. તે કારણથી સાસ્વાદન સમકિત ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૨૮૯. કોઈ પણ એક જીવભેદ ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એક જીવભેદ ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૧૧ હોય છે.

(૧) મનયોગ, (૨) મનઃપર્યવજ્ઞાન, (૩) કેવલજ્ઞાન, (૪) સામાયિક ચારિત્ર, (૫) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, (૬) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, (૭) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, (૮) યથાખ્યાત ચારિત્ર, (૯) દેશવિરતિ ચારિત્ર, (૧૦) કેવલદર્શન અને (૧૧) મિશ્ર સમકિત માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૦૦. કોઈ પણ એ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એ જીવભેદો ઘટી શકે એવી ૧૬ માર્ગાણાઓ હોય છે.

(૧) નરકગતિ, (૨) દેવગતિ, (૩) એધન્દ્રિય જાતિ, (૪) તેધન્દ્રિય જાતિ, (૫) ચઉદીન્દ્રિય જાતિ, (૬) મતિજ્ઞાન, (૭) શ્રુતજ્ઞાન, (૮) અવધિજ્ઞાન, (૯) વિભંગજ્ઞાન, (૧૦) અવધિ દર્શન, (૧૧) પદ્મ લેશ્યા, (૧૨) શુક્લ લેશ્યા, (૧૩) ઉપશમ સમકિત, (૧૪) ક્ષયોપશમ સમકિત, (૧૫) ક્ષાયિક સમકિત તથા (૧૬) સન્ની માર્ગાણા.

પ્રશ્ન ૩૦૧. કોઈ પણ ત્રણ જીવભેદો ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રણ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ ત્રણ હોય છે.

(૧) મનુષ્યગતિ, (૨) ચક્ષુ દર્શન, (૩) તેજો લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૩૦૨. કોઈ પણ ચાર જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર કોઈ પણ ચાર જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ નવ હોય છે.

(૧) એકેન્દ્રિય જાતિ, (૨) પંચેન્દ્રિય જાતિ, (૩) પૃથ્વીકાય, (૪) અપૃથ્વીકાય, (૫) તેઉકાય, (૬) વાયુકાય, (૭) વનસ્પતિકાય, (૮) પુરુષવેદ, (૯) સ્ત્રીવેદ.

પ્રશ્ન ૩૦૩. કોઈ પણ પાંચ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પાંચ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણા એક હોય છે. (૧) વચન યોગ માર્ગાણા.

પ્રશ્ન ૩૦૪. કોઈ પણ છ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ છ જીવભેદો ઘટે એવી માર્ગાણા એક હોય છે. (૧) મતાંતરે ચક્ષુદર્શન.

પ્રશ્ન ૩૦૫. કોઈ પણ સાત જીવલેદો ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈપણ સાત જીવ લેદો ઘટે એવી એક માર્ગણા હોય છે. (૧) સાર્વાદન સમકિત માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૦૬. કોઈ પણ આઠ જીવ લેદો ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ આઠ જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે. (૧) અણાહારી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૦૭. કોઈ પણ નવ જીવ લેદ ઘટે એવી માર્ગણા કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ નવ જીવ લેદો ઘટી શકે એવી માર્ગણા એક પણ હોતી નથી.

પ્રશ્ન ૩૦૮. કોઈ પણ દશ જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણા કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ દશ જીવ લેદો હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે. (૧) ત્રસકાય માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૦૯. કોઈ પણ અગ્યાર જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણા કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ અગ્યાર જીવ લેદ હોય એવી એક પણ માર્ગણા હોતી નથી.

પ્રશ્ન ૩૧૦. કોઈ પણ બાર જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણા કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ બાર જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે. (૧) અસંજી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૧૧. કોઈ પણ તેર જીવ લેદ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ તેર જીવ લેદ હોય એવી એક પણ માર્ગણા હોતી નથી.

પ્રશ્ન ૩૧૨. ચૌદ જીવ ભેદો હોય એવી માર્ગશુઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચૌદે ચૌદ જીવ ભેદ હોય એવી માર્ગશુ ૧૮ હોય છે.

(૧) તિર્થચગતિ (૨) કાયયોગ (૩) નપુંસક વેદ (૪) ક્રોધ કષાય (૫) માન કષાય (૬) માયા કષાય (૭) લોભ કષાય (૮) મતિ અજ્ઞાન (૯) શ્રુત અજ્ઞાન (૧૦) અવિરતિ ચારિત્ર (૧૧) અચક્ષુ દર્શન (૧૨) કૃષ્ણ લેશ્યા (૧૩) નીલ લેશ્યા (૧૪) કાપોત લેશ્યા (૧૫) ભવ્ય (૧૬) અભવ્ય (૧૭) મિથ્યાત્વ અને (૧૮) આહારી માર્ગશુ.

“બ્રાહ્મક માર્ગશુઓને વિષે બીજા ગુણસ્થાનકે દ્વારનું વર્ણન”

પણ તિરિ ચઉ સુર નિરઝે નર સન્નિ પણ્ણિદિ ભવ્ય તસિ સવ્વે ।
ઈગ વિગલ ભૂદગ વણે દુ દુ એગં ગઈ તસ અભવ્વે ॥ ૨૨ ॥

અર્થ :—તિર્થચગતિમાં પાંચ, દેવગતિ અને નરકગતિને વિષે ચાર; મનુષ્યગતિ, સંજી, પંચેન્દ્રિય, ભવ્ય અને ત્રસકાયને વિષે બધાય; એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, પૃથ્વીકાય, અપૂકાય, વનસ્પતિકાયને વિષે બળે; તેઉકાય, વાયુકાય અને અભવ્યને વિષે એક ગુણસ્થાનક હોય ॥ ૨૨ ॥

પ્રશ્ન ૩૧૩. તિર્થચગતિમાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય? કયા કયા ?

ઉત્તર : તિર્થચગતિમાં પાંચ ગુણસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર (૪) અવિરતિ (૫) દેશવિરતિ.

પ્રશ્ન ૩૧૪. અસંખ્યાતા આયુષ્યવાળા તિર્થચોને વિષે કેટલા ગુણસ્થાનક હોય? કયા કયા ?

ઉત્તર : અસંખ્યાતા આયુષ્યવાળા તિર્થચોને વિષે ચાર ગુણસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર અને (૪) અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ.

પ્રશ્ન ૩૧૫. દેવગતિ-નરકગતિમાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : દેવગતિ, નરકગતિ માર્ગાણાઓમાં ચાર ગુણસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર (૪) અવિરતિ સમ્યક્દષ્ટિ.

પ્રશ્ન ૩૧૬. સઘળાંય ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગાણામાં હોય ?

ઉત્તર : (૧) મનુષ્યગતિ (૨) સંજ્ઞી (૩) પંચેન્દ્રિય જાતિ (૪) ભવ્ય અને (૫) ત્રસકાય માર્ગાણાઓને વિષે સઘળાંય એટલે ચૌદે ચૌદ ગુણસ્થાનકો હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૧૭. એકેન્દ્રિયાદિ માર્ગાણાઓને વિષે કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય જાતિ, બેઠ્ઠેન્દ્રિય જાતિ, તેઠ્ઠેન્દ્રિય જાતિ, ચઠ્ઠેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાય, અપૂકાય અને વનસ્પતિકાય એમ સાત માર્ગાણાઓને વિષે બે ગુણસ્થાનક હોય.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન.

પ્રશ્ન ૩૧૮. તેઉકાય આદિ ત્રણ માર્ગાણાઓને વિષે કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેઉકાય, વાયુકાય અને અલભ્ય એ ત્રણ માર્ગાણાઓને વિષે એક મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૧૯. ગતિ ત્રસ જીવો કયા કહેવાય ? તે ગતિ ત્રસ શા માટે કહેવાય ?

ઉત્તર : ગતિ ત્રસ જીવો બે ગણાય છે.

(૧) તેઉકાય (૨) વાયુકાય.

બે જીવો ત્રસ નામ કર્મના ઉદયથી હલનચલનથી ગતિ કરે છે તે ત્રસ છે. તેનાથી રહિત પોતાની લોક પ્રવાહ જન્ય સ્વાભાવિક શક્તિથી હલનચલન કરી શકે તે ગતિ ત્રસ જીવો કહેવાય છે.

વેય તિ કસાય નવ દસ લોભે ચઉ અઝઠ દુનિ અનાણુ તિગે ।

બારસ અચકામુ ચકામુસુ પઠમા અહાધ ચરમ ચઉ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ :- ત્રણ વેદ-ત્રણ કષાયમાં નવ, લોભમાં દસ, અવિરતિમાં ચાર, અજ્ઞાનત્રિકમાં બે અથવા ત્રણ ચક્ષુ, અચક્ષુદર્શનમાં બાર અને યથાખ્યાતમાં છેલ્લા ચાર ગુણુસ્થાનકો હોય છે. ॥ ૨૩ ॥

પ્રશ્ન ૩૨૦. ત્રણ વેદ તથા ત્રણ કષાય માર્ગણામાં કેટલા ગુણુ-સ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ત્રણ વેદ તથા ક્રોધ, માન અને માયા કષાય માર્ગણા-ઓમાં ૧ થી ૯ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર (૪) અવિરતિ (૫) દેશવિરતિ (૬) પ્રમત્ત (૭) અપ્રમત્ત (૮) અપૂર્વકરણ (૯) અનિવૃત્તિ કરણ.

પ્રશ્ન ૩૨૧. લોભ કષાયમાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : લોભ કષાય માર્ગણામાં ૧ થી ૧૦ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર (૪) અવિરતિ (૫) દેશવિરતિ (૬) પ્રમત્ત (૭) અપ્રમત્ત (૮) અપૂર્વકરણ (૯) અનિવૃત્તિ કરણ (૧૦) સૂક્ષ્મ સંપરાય.

પ્રશ્ન ૩૨૨. અવિરતિ ચારિત્ર માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અવિરતિ ચારિત્ર માર્ગણામાં ૧ થી ૪ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન (૩) મિશ્ર (૪) અવિરતિ સમ્યક્દષ્ટિ.

પ્રશ્ન ૩૨૩. ત્રણ અજ્ઞાન માર્ગણાને વિષે કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મતિ મજ્ઞાન-શ્રુત અજ્ઞાન અને વિભાંગ જ્ઞાન આ ત્રણ અજ્ઞાન માર્ગણાને વિષે બે અથવા ત્રણ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન અથવા (૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) મિશ્ર.

પ્રશ્ન ૩૨૪. ચક્ષુ દર્શન-અચક્ષુ દર્શન માર્ગણમાં કેટલા ગુણુ-સ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચક્ષુ દર્શન-અચક્ષુ દર્શન માર્ગણમાં ૧ થી ૧૨ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) મિશ્ર, (૪) અવિરતિ (૫) (૫) દેશવિરતિ, (૬) પ્રમત્ત, (૭) અપ્રમત્ત, (૮) અપૂર્વકરણ, (૯) અનિવૃત્તિકરણ, (૧૦) સૂક્ષ્મ સંપરાય, (૧૧) ઉપશાંત મોહ, (૧૨) ક્ષીણ મોહ.

પ્રશ્ન ૩૨૫. યથાજ્યાત ચારિત્રમાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : યથાજ્યાત ચારિત્રમાં ચાર ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) ઉપશાંત મોહ, (૨) ક્ષીણ મોહ, (૩) સયોગી કેવલી, (૪) અયોગી કેવલી.

મણુનાણિ સગ જ્યાર્થ સમધ્વ્ય છેવ્વ ચકે દુન્નિ પરિહારે ।

કેવલદુગિ દ્વા ચરિમા જ્યાર્થ નવ મધ્સુ ઓહિ દુગે ॥ ૨૪ ॥

અર્થ :—મનઃપર્યવજ્ઞાનમાં છ થી માંડીને બારમા સુધીનાં સાત ગુણુસ્થાનકો, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીયમાં ચાર, પરિહાર વિશુદ્ધિને બે, કેવલદિકમાં બે છેલ્લા, મતિ, શ્રુત, અવધિદિક માર્ગણમાં અવિરતિ આદિ નવ ગુણુસ્થાનકો હોય ॥ ૨૪ ॥

પ્રશ્ન ૩૨૬. મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણમાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણમાં સાત ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) પ્રમત્ત, (૨) અપ્રમત્ત, (૩) અપૂર્વકરણ, (૪) અનિવૃત્તિકરણ, (૫) સૂક્ષ્મ સંપરાય, (૬) ઉપશાંત મોહ, (૭) ક્ષીણ મોહ.

પ્રશ્ન ૩૨૭. સામાયિક-છેદો. ચારિત્રમાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર માર્ગણમાં ચાર ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) પ્રમત્ત સર્વ. (૨) અપ્રમત્ત સર્વ. (૩) અપૂર્વકરણ. (૪) અનિવૃત્તિકરણ.

પ્રશ્ન ૩૨૮. સામાયિક-છેદો. ચારિત્ર કયા ભાવે હોય.

ઉત્તર : સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર ત્રણ ભાવે હોય છે.

(૧) ક્ષયોપશમ ભાવે, (૨) ઉપશમ ભાવે, (૩) ક્ષાયિક ભાવે.

પ્રશ્ન ૩૨૯. સામાયિક-છેદો. ચારિત્ર ઉપશમ તથા ક્ષાયિક ભાવે શી રીતે હોય ?

ઉત્તર : સામાયિક તથા છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર ૬ થી ૯ ગુણુસ્થાનક સુધી હોય છે. તેમાં જેઓનાં મતે ઉપશમ શ્રેણીમાં વિદ્યમાન જીવોને નવમા ગુણુસ્થાનકે ઔપશમિક ભાવ હોય તેઓને મતે ઉપશમ ભાવે ચારિત્ર ગણાય છે તથા ક્ષયક શ્રેણીમાં વિદ્યમાન જીવોને ક્ષાયિક ભાવે ચારિત્ર નવમા ગુણુસ્થાનકે તે રીતે હોય છે. તે કારણથી ત્રણે ભાવે ચારિત્ર હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૩૦. પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર માર્ગણામાં બે ગુણુસ્થાનકો હોય છે. (૧) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ, (૨) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ.

પ્ર. ૩૩૧. કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન માર્ગણાઓમાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન માર્ગણામાં બે ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) સયોગી કેવલી, (૨) અયોગી કેવલી.

પ્રશ્ન ૩૩૨. મતિ-શ્રુત-અવધિજ્ઞાન-અવધિદર્શન માર્ગણાઓમાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાન-શ્રુતજ્ઞાન-અવધિજ્ઞાન તથા અવધિદર્શન માર્ગણાઓમાં નવ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ, (૨) દેશવિરતિ, (૩) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ, (૪) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ, (૫) અપૂર્વકરણ, (૬) અનિવૃત્તિકરણ, (૭) સૂક્ષ્મ સંપરાય, (૮) ઉપશાંત મોહ, (૯) ક્ષીણ મોહ.

પ્રશ્ન ૩૩૩. અવધિદર્શન પહેલા ત્રણ ગુણસ્થાનકે શા માટે ન ઘટે ?

ઉત્તર : સિદ્ધાંતકારના મતે વિભંગજ્ઞાનીને અવધિદર્શન થતું હોવાથી પહેલા ત્રણ ગુણસ્થાનકે ઘટી શકે છે. પણ કર્મગ્રંથને મતે કેટલાક વિશિષ્ટ શ્રુતજ્ઞાનીઓએ માન્યું નથી તે કારણથી અત્રે કહેલ નથી. એથા ગુણસ્થાનકથી ઘટે તેમ કહેલ છે.

અહ ઉવસમિ ચઉ વેયગિ ખઈએ ઈકાર મિચ્છ તિગિ દેસે ।

સુહુમેઅ સઠાણું તેર, જોગ આહાર મુકાએ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ :—ઉપશમ સમકિતમાં આઠ, ક્ષયોપશમમાં ચાર, ક્ષાયિકમાં અચ્ચાર; મિચ્છાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર, દેશવિરતિ તથા સૂક્ષ્મ સંપરાય માર્ગણામાં પોતપોતાનું; ત્રણ યોગ, આહારી તથા શુકલ લેશ્યા માર્ગણામાં તેર ગુણસ્થાનક હોય છે. ॥ ૨૫ ॥

પ્રશ્ન ૩૩૪. ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં આઠ ગુણસ્થાનક હોય છે.

(૧) અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ (૨) દેશવિરતિ (૩) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ (૪) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ (૫) અપૂર્વકરણ (૬) અનિવૃત્તિકરણ (૭) સૂક્ષ્મ સંપરાય (૮) ઉપશાંત મોહ.

પ્રશ્ન ૩૩૫. આ આઠ ગુણસ્થાનક ઉપશમ સમકિતમાં કઈ કઈ રીતે ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : અવિરતિ સમ્ય. આદિ ચાર ગુણસ્થાનક-ગ્રંથી ભેદ કરતાં (કયાં બાદ) કોઈ પણ ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત કરી શકાય છે અથવા ક્ષયોપશમ સમકિત પ્રાપ્ત કર્યા બાદ ઉપશમ શ્રેણીનું ઉપશમ સમકિત પામે ત્યારે ગુણસ્થાનક હોય અથવા ઉપશમ શ્રેણીથી પતન પામે ત્યારે ઉપશમ સમકિતીને તે ગુણસ્થાનક હોઈ શકે છે. બાકીના ચાર ગુણસ્થાનકો ઉપશમ શ્રેણીમાં વિદ્યમાન જીવોને હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૩૬. ક્ષયોપશમ સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ક્ષયોપશમ સમકિત માર્ગણામાં ચાર ગુણસ્થાનક હોય છે.

(૧) અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ (૨) દેશવિરતિ (૩) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ
(૪) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ.

પ્રશ્ન ૩૩૭. ક્ષયોપશમ સમકિત માર્ગણામાં અપૂર્વકરણ આદિ
ગુણસ્થાનકો કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : અપૂર્વકરણ આદિ ગુણસ્થાનકો શ્રેણીના ગુણસ્થાનકો
કહેવાય છે. તે કારણથી તે ગુણસ્થાનકોમાં એ સમકિત હોય છે. (૧)
ઉપશમ સમકિત અથવા (૨) ક્ષાયિક સમકિત તે કારણથી ક્ષયોપશમ
સમકિત એ ગુણસ્થાનકમાં ન હોય.

પ્રશ્ન ૩૩૮. ક્ષાયિક સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમકિત માર્ગણામાં અગ્યાર ગુણસ્થાનક
હોય છે.

(૧) અવિરતિ સમ્ય. (૨) દેશવિરતિ (૩) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ
(૪) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ (૫) અપૂર્વકરણ (૬) અનિવૃત્તિકરણ (૭)
સૂક્ષ્મ સંપરાય (૮) ઉપશાંત મોહ (૯) ક્ષીણ મોહ (૧૦) સયોગી
કેવલી (૧૧) અયોગી કેવલી.

પ્રશ્ન ૩૩૯. મિથ્યાત્વ માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય છે ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વ માર્ગણામાં પોતાનું એક ગુણસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક.

પ્રશ્ન ૩૪૦. સાસ્વાદન સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક
હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : સાસ્વાદન સમકિત માર્ગણામાં પોતાનું એક ગુણસ્થાનક
હોય છે. (૧) સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક.

પ્રશ્ન ૩૪૧. મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ગુણસ્થાનક હોય ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં પોતાનું એક ગુણસ્થાનક
હોય છે. (૧) મિશ્ર ગુણસ્થાનક.

પ્રશ્ન ૩૪૨. દેશવિરતિ માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય છે ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : દેશવિરતિ માર્ગણામાં પોતાનું એક ગુણુસ્થાનક હોય છે. (૧) દેશવિરતિ ગુણુસ્થાનક.

પ્રશ્ન ૩૪૩ સૂક્ષ્મ સંપરાય માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ સંપરાય માર્ગણામાં પોતાનું એક ગુણુસ્થાનક હોય છે. (૧) સૂક્ષ્મ સંપરાય.

પ્રશ્ન ૩૪૪. ત્રણ યોગ માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનક હોય ?

ઉત્તર : ત્રણ યોગ માર્ગણામાં ૧ થી ૧૩ ગુણુસ્થાનક હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૪૫. આહારી તથા શુદ્ધ લેશ્યા માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : આહારી તથા શુદ્ધ લેશ્યા માર્ગણામાં ૧ થી ૧૩ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) મિશ્ર, (૪) અવિરતિ સમ., (૫) દેશવિરતિ, (૬) પ્રમત્ત સર્વ., (૭) અપ્રમત્ત સર્વ., (૮) અપૂર્વકરણ, (૯) અનિવૃત્તિકરણ, (૧૦) સૂક્ષ્મ સંપરાય, (૧૧) ઉપશાંત મોહ, (૧૨) ક્ષીણ મોહ, (૧૩) સયોગી કેવલી.

અસન્નિસુ પઠમદુગં પઠમતિલેસાસુ છન્ન્યદુસુ સત્ત ।

પઠમંતિમ દુગ અજ્યા અણહારે મગ્ગણાસુ ગુણા ॥૨૬॥

અર્થ :—અસંજી માર્ગણામાં પહેલા બે, પહેલી ત્રણ લેશ્યામાં છ, તેજે-પદ્મ લેશ્યામાં સાત, અણહારી માર્ગણામાં પહેલું, છેલ્લું, ખીજું, તેરમું અને અવિરતિ એમ પાંચ ગુણુસ્થાનકો હોય છે. ॥ ૨૬ ॥

પ્રશ્ન ૩૪૬. અસંજી માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ?
કયા કયા ?

ઉત્તર : અસંજી માર્ગણામાં પહેલા બે ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનક.

પ્રશ્ન ૩૪૭. પહેલી ત્રણ લેશ્યા માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ-નીલ અને કાપોત એ ત્રણ લેશ્યામાં એકથી છ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) મિશ્ર, (૪) અવિરતિ સમ., (૫) દેશવિરતિ, (૬) પ્રમત્ત સર્વવિરતિ.

પ્રશ્ન ૩૪૮. પહેલી ત્રણ અશુભ લેશ્યામાં દેશવિરતિ આદિ ગુણુસ્થાનકો શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ-નીલ તથા કાપોત એ ત્રણ અશુભ લેશ્યામાં વિદ્યમાન જીવોને નવું સમકિત, દેશવિરતિ કે સર્વ વિરતિ પ્રાપ્ત થતાં નથી પણ તે ગુણો પામ્યા પછી કૃષ્ણાદિ અશુદ્ધ લેશ્યા પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે તેમાં સમ્યક્ત્વાદિ ગુણોનો નાશ થતો નથી તે કારણથી (પૂર્વ પ્રતિપન્નની અપેક્ષાએ) એ અશુભ લેશ્યામાં છ ગુણુસ્થાનકો કહેલા છે.

કહ્યું છે કે,

“ સમ્મત્ત સુચ્ચં સવ્વાસુ, બહુઈ સુદ્ધાસુ તિસુવ ચારિત્તં ।

પુલ્લ પલ્લિવન્નઓ પુણ્ણ અણ્ણયરી એ લેસાએ ॥ ”

પ્રશ્ન ૩૪૯. તેજો-પદ્મ લેશ્યામાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેજો-પદ્મ લેશ્યામાં એકથી સાત ગુણુસ્થાનક હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) મિશ્ર, (૪) અવિરતિ સમ., (૫) દેશવિરતિ, (૬) પ્રમત્ત સર્વ., (૭) અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ.

પ્રશ્ન ૩૫૦ અનાહારી માર્ગણામાં કેટલા ગુણુસ્થાનકો હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અનાહારી માર્ગણામાં પાંચ ગુણુસ્થાનકો હોય છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) અવિરતિ સમ., (૪) સયોગી કેવલી, (૫) અયોગી કેવલી.

પ્રશ્ન ૩૫૧. એ પાંચ ગુણુસ્થાનકો અનાહારીમાં શી રીતે ઘટે છે ?

ઉત્તર : પહેલું, બીજું તથા ત્રીજું ગુણુસ્થાનક વિગ્રહગતિમાં રહેલા જીવોને બે વિગ્રહમાં એક સમય તથા મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનક

ત્રણ વિગ્રહમાં એ સમય તથા ચાર વિગ્રહમાં ત્રણ સમય અનાહારીનાં હોઈ શકે છે. તે કારણે ત્રણ ગુણસ્થાનકો હોય છે. તથા તેરમા ગુણસ્થાનકે કેવલી સમુદ્ધાત આઠ સમયનો થાય છે તેને વિષે ૩-૪-૫ એ ત્રણ સમયે કાર્મણ કાયયોગી જીવોને અનાહારી અવસ્થા હોય છે તથા ચૌદમા ગુણસ્થાનકે યોગનો અભાવ હોય છે તે કારણે અનાહારી હોય છે. આ સિવાયના બીજા જીવો એક સમય માત્ર પણ અનાહારી હોતા નથી. એ માટે અનાહારી માર્ગણમાં પાંચ ગુણકાણા કહ્યા છે.

પ્રશ્ન ૩૫૨. જીવો કેટલા ગુણસ્થાનકોમાં મરણ પામી શકે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : જીવો અગ્યાર ગુણસ્થાનકોમાં મરણ પામી શકે છે.

(૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન, (૩) અવિરતિ સમ., (૪) દેશવિરતિ, (૫) પ્રમત્ત સર્વ., (૬) અપ્રમત્ત સર્વ., (૭) અપૂર્વકરણ, (૮) અનિવૃત્તિ-કરણ, (૯) સૂક્ષ્મ સંપરાય, (૧૦) ઉપશાંત મોહ, (૧૧) અયોગી કેવલી.

પ્રશ્ન ૩૫૩. કેટલા ગુણસ્થાનકોમાં જીવો મરણ ન પામે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : ત્રણ ગુણસ્થાનકોમાં જીવો મરણ પામતાં નથી.

(૧) મિશ્ર, (૨) સયોગી કેવલી, (૩) ક્ષીણ મોહ.

પ્રશ્ન ૩૫૪. અગ્યાર ગુણસ્થાનકોમાં જીવ મરણ પામે છે તો તે જીવો મરીને વિગ્રહગતિ કરે તો અનાહારી કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : અગ્યાર ગુણસ્થાનકોમાં જીવો મરણ પામી શકે છે તે વ્યવહારનયનાં મતે કહેલ છે તથા મરણ પામ્યા પછી જીવ જ્યાં જતો હોય છે તે વખતે પરલવનાં આયુષ્યનો ઉદય હોય છે તે કારણથી અવિરતિ હોય છે. વિરતિ તો જીવને આ લવના આયુષ્ય સુધી હોય છે તે કારણથી અનાહારીપણું ઘટતું નથી.

પ્રશ્ન ૩૫૫. કોઈ પણ એક ગુણસ્થાનક ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એક ગુણસ્થાનક ઘટે એવી આઠ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) તેઉકાય, (૨) વાયુકાય, (૩) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, (૪)

દેશવિરતિ ચારિત્ર, (૫) અભવ્ય, (૬) મિથ્યાત્વ, (૭) સાસ્વાદન, (૮) મિશ્ર સમકિત.

પ્રશ્ન ૩૫૬. કોઈ પણ બે ગુણસ્થાનકો ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ બે ગુણસ્થાનકો ઘટે એવી અગ્યાર માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) એકેન્દ્રિય જાતિ, (૨) બેઘન્દ્રિય જાતિ, (૩) ત્રેઘન્દ્રિય જાતિ, (૪) ચતુર્ઘન્દ્રિય જાતિ, (૫) પૃથ્વીકાય, (૬) અપૃકાય, (૭) વનસ્પતિકાય, (૮) કેવલજ્ઞાન, (૯) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, (૧૦) કેવલદર્શન, (૧૧) અસંસી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૫૭. કોઈ પણ ત્રણ ગુણસ્થાનકો હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રણ ગુણસ્થાનકો હોય એવી ત્રણ માર્ગણાઓ હોય છે. (૧) મતિ અજ્ઞાન (૨) શ્રુત અજ્ઞાન (૩) વિભંગ જ્ઞાન.

પ્રશ્ન ૩૫૮. કોઈ પણ ચાર ગુણસ્થાનકો હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ચાર ગુણસ્થાનકો હોય એવી સાત માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) નરકગતિ (૨) દેવગતિ (૩) સામાયિક ચારિત્ર (૪) દ્વેષોપસ્થાપનીય (૫) યથાખ્યાત ચારિત્ર (૬) અવિરતિ ચારિત્ર (૭) ક્ષયોપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૩૫૯. કોઈ પણ પાંચ ગુણસ્થાનક ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પાંચ ગુણસ્થાનક ઘટે એવી બે માર્ગણાઓ હોય છે. (૧) તિર્યગગતિ (૨) અનાહારી.

પ્રશ્ન ૩૬૦. કોઈ પણ છ ગુણસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ છ ગુણસ્થાનક ઘટે એવી ત્રણ માર્ગણાઓ હોય છે. (૧) કૃણુ લેશ્યા (૨) નીલ લેશ્યા (૩) કાપોત લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૩૬૧. કોઈ પણ સાત ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ સાત ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી ત્રણ માર્ગાણાઓ હોય છે. (૧) મનઃપર્યવજ્ઞાન (૨) તેજો લેશ્યા તથા (૩) પદ્મ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૩૬૨. કોઈ પણ આઠ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ આઠ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી એક માર્ગાણા હોય છે. (૧) ઉપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૩૬૩. કોઈ પણ નવ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ નવ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી દસ માર્ગાણાઓ હોય છે.

(૧) પુરૂષવેદ, (૨) સ્ત્રીવેદ, (૩) નપુંસકવેદ, (૪) ક્રોધ, (૫) માન, (૬) માયા, (૭) મતિજ્ઞાન, (૮) શ્રુતજ્ઞાન, (૯) અવધિજ્ઞાન, (૧૦) અવધિદર્શન.

પ્રશ્ન ૩૬૪. કોઈ પણ દશ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ દશ ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી એક માર્ગાણા હોય છે. (૧) લોભ કષાય.

પ્રશ્ન ૩૬૫. કોઈ પણ અગ્યાર ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ અગ્યાર ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી એક માર્ગાણા હોય છે. (૧) ક્ષાયિક સમકિત.

પ્રશ્ન ૩૬૬. કોઈ પણ બાર ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ બાર ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી બે માર્ગાણાઓ હોય છે. (૧) ચક્ષુ દર્શન, (૨) અચક્ષુ દર્શન.

પ્રશ્ન ૩૬૭. કોઈ પણ તેર ગુણુસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ તેર ગુણસ્થાનક ઘટે એવી પાંચ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) મનયોગ (૨) વચનયોગ (૩) કાયયોગ (૪) શુકલ લેશ્યા (૫) આહારી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૩૬૮. ચૌદે ચૌદ ગુણસ્થાનક ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચૌદે ચૌદ ગુણસ્થાનક ઘટે એવી પાંચ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) મનુષ્યગતિ, (૨) પંચેન્દ્રિયજાતિ, (૩) ત્રસકાય, (૪) લવ્ય અને (૫) સંશી.

“આસઠ માર્ગણાઓને વિષે પંદર યોગોનું વર્ણન”

સચ્ચેયર મીસ અસચ્ચ મોસ મણ વય વિઉવિયયાહારા ।

ઉરલ મીસા કમમણ ઈય જોગા કમમ અણહારે ॥ ૨૭ ॥

અર્થ :—સત્ય, અસત્ય, સત્યાસત્ય, અસત્યામૃષા એ ચાર મન તથા વચન, વૈકિય, આહારક, ઔદારિક તથા તે ત્રણનાં મિશ્ર અને કાર્મણ કાયયોગ એમ ૧૫ યોગો છે. અણહારી માર્ગણામાં કાર્મણ કાયયોગ હોય છે. ॥ ૨૭ ॥

પ્રશ્ન ૩૬૯. અણહારી માર્ગણામાં કેટલા યોગો હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અણહારી માર્ગણામાં પંદર યોગોમાંથી એક યોગ હોય છે. (૧) કાર્મણ કાયયોગ.

નર ગઈ પણિદિ તસ તણ અચકંખુ નર નપુ કસાય સમમ હુંગે ।

સન્નિ છ લેસા હારંગ ભવ મઈ સુઅ ઓહિ દુગિ સવે ॥ ૨૮ ॥

અર્થ :—મનુષ્ય ગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, અચક્ષુદર્શન, પુરૂષવેદ, નપુંસકવેદ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ક્ષાયિક સમકિત, ક્ષયોપશમિક સમકિત, સંશી, કૃષ્ણાદિ છ લેશ્યા, આહારી, લવ્ય, મતિ-શ્રુત-અવધિજ્ઞાન, અવધિદર્શન એમ ૨૬ માર્ગણાઓમાં ૧૫ યોગો હોય છે. ॥ ૨૮ ॥

પ્રશ્ન ૩૭૦. ૩૭૦ મનુષ્યગતિ આદિ ૨૬ માર્ગણાઓમાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિયજાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, અચક્ષુ દર્શન, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, ક્ષાયિક સમકિત, ક્ષાયોપશમિક સમકિત, સંસી, ૬ લેશ્યા, આહારી, ભવ્ય, મતિ-શ્રુત-અવધિજ્ઞાન, અવધિદર્શન એ ૨૬ માર્ગણાઓમાં પંદરે પંદર યોગો હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૭૧. આહારી માર્ગણામાં પંદર યોગ કહ્યા તેમાં કાર્મણ કાયયોગ શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : જ્યારે જીવો મરણ પામીને પરલવમાં ઋતુગતિથી જતાં હોય ત્યારે ઉત્પત્તિનાં પહેલા સમયે કાર્મણ કાયયોગ હોય છે. તે કાર્મણ કાયયોગથી આહારના પુદ્ગલો લે છે અને તે પરિણામ પમાડે છે.

પ્રશ્ન ૩૭૨. કાર્મણ કાયયોગમાં જીવો આહારી હોય કે અનાહારી હોય ?

ઉત્તર : કાર્મણ કાયયોગમાં રહેલા જીવો આહારી તથા અનાહારી બન્ને હોઈ શકે છે.

પ્રશ્ન ૩૭૩. અનાહારી તથા કાર્મણ કાયયોગમાં વિશેષતા શું હોય ?

ઉત્તર : અનાહારી માર્ગણાવાળા જીવો નિયમા કાર્મણ કાયયોગી હોય છે જ્યારે કાર્મણ કાયયોગી જીવો આહારીયે હોય તથા અનાહારી પણ હોય છે આ વિશેષતા જાણવી.

તિરિ ધર્મી અજ્ય સાસણ અનાણ ઉવસમ અભવ્ય મિચ્છેસુ ।

તેરાહાર દૂગણા તે ઉરલદુગણ સુર નિરએ । ૨૯ ॥

અર્થ :-તિર્યંચગતિ, સ્ત્રીવેદ, અવિરતિ, સાસ્વાદન, ત્રણ અજ્ઞાન, ઉપશમ સમકિત, અભવ્ય અને મિથ્યાત્વ આ ૧૦ માર્ગણાઓમાં આહારકદ્રિક વિના ૧૩ યોગ હોય તેમાંથી ઔદારિકદ્રિક ન્યૂન કરતાં ૧૧ યોગ દેવગતિ તથા નરકગતિ માર્ગણામાં હોય છે. ॥ ૨૯ ॥

પ્રશ્ન ૩૭૪. તિર્થ'ચગતિ આદિ માર્ગાણાઓમાં કેટલા યોગો હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : તિર્થ'ચગતિ, સ્ત્રીવેદ, અવિરતિ, સાસ્વાદન, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ઉપશમ સમકિત, અભવ્ય તથા મિથ્યાત્વ એમ ૧૦ માર્ગાણાઓમાં ૧૩ યોગ હોય છે.

૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક, ઔદારિક મિશ્ર, વૈકિય, વૈકિય મિશ્ર તથા કાર્મણ કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૩૭૫. તિર્થ'ચગતિ માર્ગાણામાં ૧૩ યોગ શી રીતે ઘટે?

ઉત્તર : તિર્થ'ચગતિમાં ઉત્પન્ન થનારા જીવોને ઉત્પત્તિનાં પહેલા સમયે કાર્મણ કાય યોગ હોય. બીજા સમયથી ઔદારિક મિશ્રયોગ હોય. પર્યાપ્તા તિર્થ'ચોને ઔદારિક કામયોગ તથા મન અને વચનનાં યોગો હોય છે. તથા તિર્થ'ચોમાં પણ કેટલાક તિર્થ'ચો વૈકિય શરીર કરે ત્યારે વૈકિયદ્વિક યોગ ઘટી શકે છે તે કારણથી તેર યોગ ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૩૭૬. બધા જ તિર્થ'ચોને તેર યોગ ઘટી શકે?

ઉત્તર : બધા ય પંચેન્દ્રિય તિર્થ'ચોને તેર યોગ ઘટતાં નથી.

પ્રશ્ન ૩૭૭. કયા તિર્થ'ચોને ૧૩ યોગ ઘટે છે?

ઉત્તર : જે પંચેન્દ્રિય તિર્થ'ચોને પાલન કરી શિક્ષા વગેરેથી શીખવી (પોપટ મેના વગેરેને) તથા કોઈક તિર્થ'ચોને તેવા પ્રકારનાં ક્ષયોપશમ વિશેષથી જાતિસ્મરણ વગેરે જ્ઞાન પેદા થયેલ હોય અથવા વિશિષ્ટ પ્રકારનાં વ્યવહારની ચતુરાઈની લબ્ધિ જેને પેદા થયેલ હોય એવા તિર્થ'ચોને તેર યોગ ઘટે છે. સત્યાદિ ભાષા તેઓને હોય છે તે કારણથી કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૩૭૮. બાકીનાં તિર્થ'ચોને ભાષાનાં કેટલા પ્રકાર હોય છે? વચન યોગનાં કેટલા ભેદ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : બાકીનાં પંચેન્દ્રિય તિર્થ'ચ જીવોને સારી રીતે યથા-વસ્થિત પદાર્થનું જ્ઞાન ન હોવાથી તથા બીજાને ઠગવા વગેરેની ખુદ્દિ ન હોવાથી તેઓને એક અસત્યામૃષા વચન યોગ (ભાષા) હોય છે. બીજી ભાષાઓ (વચન યોગ) હોતા નથી.

શ્રી પ્રજ્ઞાપના સૂત્રમાં કહ્યું છે કે (પાનું નં. ૨૬૦ ભા-૧) તિર્યંક પંચેન્દ્રિયા અપિ ન સમ્યગ્ચથાવસ્થિત વસ્તુ પ્રતિપાદનાભિ-પ્રાયેષુ ભાષન્તે, નાપિ પરવિપ્રતારણ બુદ્ધ્યા કિન્તુ યદ્વા ભાષન્તે, તદ્વા કુપિતા અપિ પરં મારયિતુ કામા અપ્યેવમેવ ભાષન્તે તતસ્તેષામપિ ભાષા અસત્યામૃષા, કિં સર્વેષામપિ તેષામસત્યામૃષા ? નેત્યાહ નન્નત્યેત્યાદિ.

પ્રશ્ન ૩૭૬. આહારકદ્રિક તિર્યંચોને શા માટે ન હોય ?

ઉત્તર : આહારક શરીર, આહારક મિશ્ર બે યોગો તિર્યંચોમાં હોતા નથી કારણ કે તિર્યંચોને સર્વવિરતિનો અભાવ હોય છે. અને સર્વવિરતિધર ચૌદ પૂર્વધારી જીવોને આહારકદ્રિકની સંભાવના હોય છે તે કારણથી હોતા નથી.

પ્રશ્ન ૩૮૦. સ્ત્રીવેદમાં તેર યોગ કહ્યા એ ભાવ સ્ત્રીવેદને કે દ્રવ્ય સ્ત્રીવેદને નાણુવા ?

ઉત્તર : અહીંયા સ્ત્રીવેદ માર્ગણામાં યોગો કહ્યા છે તે દ્રવ્ય-વિંગાકારવાળો સ્ત્રીવેદ નાણુવો. ભાવ સ્ત્રીવેદ નહિ. આગળ ઉપયોગાદિ માર્ગણુઓમાં તે પ્રમાણે નાણુવું અને આગળ શુશુસ્થાનકની માર્ગણુઓમાં સઘળાંય વેદો ભાવ રૂપે (ભાવ સ્વરૂપે) ગ્રહણ કરેલ છે. તેવા પ્રકારની વિવક્ષાથી નાણુવું.

પ્રશ્ન ૩૮૧. સ્ત્રીવેદમાં આહારકદ્રિકના બે યોગો શા કારણથી ન હોય ?

ઉત્તર : સ્ત્રીવેદ માર્ગણામાં રહેલા જીવોને ચૌદપૂર્વનો અભ્યાસ કરવાનો નિષેધ છે. અને આહારકાદિ યોગ ચૌદપૂર્વધર જીવોને જ હોય છે. તે કારણથી તેઓને તે બે યોગો હોતા નથી.

પ્રશ્ન ૩૮૨. ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં આહારકદ્રિકના બે યોગો શા કારણથી ન હોય ?

ઉત્તર ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં બે પ્રકારનું સમકિત હોય છે. એક પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉત્પત્તિકાળમાં તથા ધીજી ઉપશમ શ્રેણીવાળા જીવોનું ઉપશમ સમકિત, તેમાં પ્રથમ ઉપશમ સમકિતના કાળમાં ચૌદ પૂર્વનો અભાવ હોવાથી આહારકદ્રિક યોગો ન હોય અને ઉપશમ

શ્રેણીનો આરંભ કરનાર જીવોને આહારકદ્વિકનો આરંભ જ હોતો નથી કારણ કે ઉપશમશ્રેણી અગ્રમત્ત જીવોને હોય છે. જ્યારે આહારક લઘિ પ્રમાણે અવસ્થામાં ફેરવાય છે. તે કારણથી તે એ યોગો હોતા નથી.

પ્રશ્ન ૩૮૩. ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં તેર યોગો શી રીતે ઘટે છે ?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં રહેલા જીવો સંસી પર્યાપ્તા હોય છે. તે કારણથી ચાર મનનાં તથા ચાર વચનનાં યોગો ઘટે છે. વૈકિય યોગ તો જ્યારે દેવતા તથા નારકી ગ્રંથી ભેદ કરી ઉપશમ સમકિત પામતાં હોય ત્યારે હોય છે. ઔદારિક કાયયોગ મનુષ્યો અને તિર્યંચોને ઉપશમ સમકિત પામતાં હોય.

વૈકિયમિશ્ર અને કાર્મણ કાયયોગ ઉપશમશ્રેણીમાં કાળ કરી જીવ અનુત્તર વિમાન આદિમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અપર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે. જ્યારે ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ શી રીતે સંભવે ? એ બહુશ્રુતોએ વિચારવા યોગ્ય લાગે છે.

પ્રશ્ન ૩૮૪. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ઉપશમ સમકિતમાં કયા કયા કારણથી સંભવતો નથી ?

ઉત્તર : (૧) ઉપશમશ્રેણીનાં ઉપશમ સમકિતમાં જીવો મરે એ દેવ થતાં હોવાથી મનુષ્ય તથા તિર્યંચનું અપર્યાપ્તાપણું સંભવતું નથી.

(૨) મનુષ્યો તથા તિર્યંચોને અપર્યાપ્તાપણામાં ગ્રંથી ભેદ હોતો નથી.

(૩) મનુષ્યો તથા તિર્યંચો ઉપશમ સમકિત લઈને મરતાં નથી તે કારણથી અપર્યાપ્તાવસ્થામાં ન હોય.

(૪) કેવલજ્ઞાન વિના ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ અપર્યાપ્તાવસ્થા સિવાય ઘટતો નથી. કેવલજ્ઞાનીઓને સમુદ્ધાત અવસ્થામાં ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ હોય છે ત્યાં ઉપશમ સમકિત હોતું નથી તે કારણથી ઔદારિક મિશ્રકાય યોગ સંભવતો નથી એમ દેખાય છે.

પ્રશ્ન ૩૮૫. ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કયા આચાર્યોના મતે મનાય છે ? શી રીતે ?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં સિદ્ધાંતકારોનાં મતે (સિદ્ધાંતને માનનારા આચાર્યોના મતે) ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ આ રીતે ઘટી શકે છે.

કોઈ પણ મનુષ્ય ગ્રંથભેદ કરીને ઉપશમ સમકિત પામે છે તે વખતે કોઈક જીવોને વૈકિય લખિધથી વૈકિય શરીર કરતો હોય ત્યારે વૈકિય શરીર કરતાં ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ હોય છે. એ રીતે માની શકાય છે. પણ કર્મગ્રંથકારનાં આચાર્યો માનતા નથી માટે એ વાત કેવલી ગમ્ય છે.

પ્રશ્ન ૩૮૬. દેવતા તથા નારકીનાં જીવોને કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : દેવતા તથા નારકીનાં જીવોને ૧૧ યોગો હોય છે તે આ પ્રમાણે—ચાર મનનાં, ચાર વચનનાં, વૈકિય કાયયોગ, વૈકિય-મિશ્ર કાયયોગ તથા કર્મણુ કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૩૮૭ દેવતા તથા નારકીના જીવોને ૧૧ યોગો કઈ રીતે ઘટે અને ખીજા શા માટે ન ઘટે ?

ઉત્તર : દેવતા અને નારકીનાં જીવોને ઉત્પત્તિનાં પહેલા સમયે કર્મણુ કાયયોગ હોય છે. ત્યાર પછી પર્યાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ હોય છે અને પર્યાપ્ત થયા બાદ બાકીનાં નવ યોગો હોય છે. ઔદારિક દ્વિક યોગો મનુષ્ય-તિર્યંચોને હોવાથી દેવતા નારકીને ભવપ્રત્યયથી હોતા નથી અને આહારક દ્વિક દેવતા નારકીને વિરતિનો અભાવ હોવાથી ઘટી શકતા નથી તે કારણથી ચાર યોગો હોતા નથી.

કમ્મુરલ દુગાં થાવરિ તે સવિઉવિવદુગ પંચ ધગિપવણે ।

છ અસન્નિ ચરિમ વઠ્ઠુય તે વિઉવ દુગૂણ્ણ અઉ વિગલે ॥ ૩૭ ॥

અર્થ :—કર્મણુ અને ઔદારિકદ્વિક ત્રણ યોગ-પૃથ્વીકાય, અપૂકાય, તેઉકાય, વનરૂપતિકાય માર્ગણામાં હોય તથા વૈકિયદ્વિક સહિત કરતાં એ પાંચ યોગ એકેન્દ્રિય અને વાયુકાયને હોય, અસંજી જીવોને છેદલો વચનયોગ યુક્ત કરતા છ યોગ હોય છે. તથા તેમાંથી વૈકિય

દ્વિક યોગને બાદ કરવાથી બાકીનાં ચાર યોગો વિકલેન્દ્રિય જીવોને હોય છે. ॥ ૩૦ ॥

પ્રશ્ન ૩૮૮. પૃથ્વીકાય આદિ માર્ગજ્ઞાઓમાં કેટલા જીવો હોય છે ? કયા કયા અને ક્યારે ક્યારે ?

ઉત્તર : પૃથ્વીકાય, અપૂકાય, તેલકાય તથા વનસ્પતિકાય એ ચાર માર્ગજ્ઞાવાળા જીવોને ત્રણ યોગો હોય છે. (૧) કાર્મણ કાયયોગ, (૨) ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, (૩) ઔદારિક કાયયોગ. ઉત્પત્તિ સમયે કાર્મણ કાયયોગ, અપર્યાપ્તાવસ્થાએ ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ તથા પર્યાપ્તાવસ્થામાં ઔદારિક કાયયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૮૯. એકેન્દ્રિય તથા વાયુકાય માર્ગજ્ઞામાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય તથા વાયુકાય માર્ગજ્ઞામાં પાંચ યોગો હોય છે. (૧) કાર્મણ કાયયોગ, (૨) ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, (૩) ઔદારિક કાયયોગ, (૪) વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ, (૫) વૈકિય કાયયોગ. કેટલાક વાયુકાય જીવો વૈકિય શરીર કરતાં હોય છે માટે વાયુકાય જીવોની સંખ્યા કરતાં અસંખ્યાતમાં ભાગ જેટલા વૈકિય શરીરી કાયમ હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૯૦. અસંસી માર્ગજ્ઞામાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અસંસી માર્ગજ્ઞામાં છ યોગ હોય છે.

(૧) ઔદારિક કાયયોગ, (૨) ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, (૩) વૈકિય કાયયોગ, (૪) વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ, (૫) કાર્મણ કાયયોગ, (૬) અસત્યામૃષા વચનયોગ.

પ્રશ્ન ૩૯૧. અસંસી માર્ગજ્ઞામાં છ યોગો શી રીતે ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ઉત્પત્તિ સમયે કાર્મણ કાયયોગ હોય, અપર્યાપ્તાવસ્થાએ ઔદારિક મિશ્ર યોગ હોય, પર્યાપ્તાવસ્થાએ ઔદારિક યોગ હોય, એકેન્દ્રિય વાયુકાય જીવો ઉત્તર વૈકિય શરીર કરે ત્યારે વૈકિયનાં બે યોગો હોય તે જીવો અસંસી કહેવાય છે માટે અને બેકેન્દ્રિયાદિ

ચાર પર્યાપ્તા જીવોને છેલ્લો વચન યોગ હોય છે માટે આ છ યોગો ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૩૬૨. વિકલેન્દ્રિય જીવોને કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : વિકલેન્દ્રિય (બેઘ. તેઘ. ચઉ.) જીવોને ચાર યોગ હોય છે.

(૧) કાર્મણ કાયયોગ, (૨) ઔદારિક મિશ્ર. (૩) ઔદારિક કાયયોગ, (૪) અસત્યામૃષા વચનયોગ હોય છે.

કમ્બુરલ મીસ વિજુ મણુ વય સમગ્ગ્ય છેઅ ચક'ખુ મણુનાણુ .

ઉરલદુગ કમ્મ પદમ' તિમ મણુ વય કેવલ દુગ'મિ ॥ ૩૧

અર્થ :—કાર્મણ અને ઔદારિક મિશ્રયોગ વિના ૧૩ યોગ મન-વચન-સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય, ચક્ષુદર્શન અને મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણુમાં હોય, ઔદારિક દ્વિક-કાર્મણ પહેલો-છેલ્લો મનોયોગ તથા વચનયોગ કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન માર્ગણુઓમાં હોય છે. ॥ ૩૧ ॥

પ્રશ્ન ૩૬૩. મન-વચન-સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય, ચક્ષુદર્શન, મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણુઓમાં કેટલા કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનયોગ, વચનયોગ, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, ચક્ષુદર્શન, મનઃપર્યવજ્ઞાન એ છ માર્ગણુઓમાં ૧૩ યોગો હોય છે.

૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક કાયયોગ, વૈકિય કાયયોગ, વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ, આહારક કાયયોગ તથા આહારક મિશ્ર કાય-યોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૬૪. કાર્મણ તથા ઔદારિક મિશ્ર યોગ શા માટે ન હોય ?

ઉત્તર : કાર્મણ કાયયોગ ઉત્પત્તિનાં સમયે હોય છે તે વખતે મનયોગાદિ છ માર્ગણુઓમાંથી એકે ય માર્ગણુ હોતી નથી. એ છ એ માર્ગણુઓ પર્યાપ્તાવસ્થામાં હોય છે, તથા કેવલી સમુદ્ઘાત વખતે કાર્મણ કાયયોગ હોય ત્યારે મન-વચનયોગ હોતા નથી અને બાકીની માર્ગણુઓમાં તે ગુણુસ્થાનક હોતું નથી તે કારણથી ન હોય.

એ જ રીતે ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તથા કેવલી સમુદ્ઘાત વખતે હોય છે તેમાં આ માર્ગણુઓ હોતી નથી તે કારણથી એ બે યોગો છ માર્ગણુઓમાં ઘટતાં નથી.

પ્રશ્ન ૩૯૫. વૈકિય મિશ્ર તથા આહારક મિશ્ર કાયયોગ આ છ માર્ગણાઓમાં શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : જ્યારે જીવો ઉત્તર વૈકિય શરીર કરતાં હોય ત્યારે તે પર્યાપ્તાવસ્થામાં થાય છે અને તે છ ગુણુસ્થાનક સુધી થઈ શકે છે તે કારણથી એ છ એ માર્ગણાઓમાં વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ ઘટે છે, તથા આહારક શરીર ચૌદ પૂર્વધર મુનિઓ છઠ્ઠા ગુણુસ્થાનકે રહેલા હોય ત્યારે કરે છે તે લગ્નિ ક્ષારવે તે વખતે આહારક મિશ્ર કાયયોગ હોય છે તે વખતે છ એ માર્ગણાઓ હોઈ શકે છે તેથી ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૩૯૬. કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન માર્ગણામાં કેટલા યોગો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન માર્ગણાઓમાં સાત યોગો હોય છે.

(૧) સત્ય મનયોગ, (૨) અસત્યામૃષા મનયોગ, (૩) સત્ય વચનયોગ, (૪) અસત્યામૃષા વચનયોગ, (૫) ઔદારિક કાયયોગ, (૬) ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ, (૭) કાર્મણ કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૩૯૭. સત્યમન, અસત્યામૃષામન એ કેવલજ્ઞાન આદિ માર્ગણામાં શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શનને વિષે સત્યમન અને અસત્યામૃષામન જે ઘટે છે તે મનઃપર્યવજ્ઞાની જીવો તથા અનુત્તર વિમાનમાં રહેલા દેવતાઓ પદાર્થોની શંકાઓનું સમાધાન મેળવવા મન વડે પ્રશ્ન કરે અને ભગવાન તે મન વડે તે જીવોને સમાધાન આપે છે તે જવાબનાં પુદ્ગલોની રચનાને તેઓ જુએ અને જાણે છે એટલા માટે જ તે એ મનનાં ભેદો હોય છે.

પ્રશ્ન ૩૯૮. સત્ય વચન તથા અસત્યામૃષા વચનયોગ શા માટે હોય ?

ઉત્તર : ભગવાન તીર્થંકરો આદિ કેવલી ભગવંતો દેશના આપે ત્યારે તે વચનયોગો હોય છે તે કારણથી જાણવા.

પ્રશ્ન ૩૯૯. ઔદારિક આદિ કાયાનાં ૩ યોગો શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : ઔદારિક કાયયોગ તેરમા ગુણુસ્થાનકે યોગ છે માટે

ઘટે છે. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કેવલી સમુદ્ધાત કરે ત્યારે બીજા-સાતમા અને છઠ્ઠા સમયે હોય છે અને કાર્મણ કાયયોગ કેવલી સમુદ્ધાતને વિષે ૩-૪ અને ૫ સમયે હોય છે.

બાણવર્ધ ઉરલા પરિહારિ મુહુર્તિ નવ તેકે મીસિ સવિઉવવા ।
દેસે સવિઉવિવદુગા સકમ્મુરલ મીસ અહુક્રખાએ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ :—ચાર મનનાં, ચાર વચનનાં અને ઔદારિક કાયયોગ એ નવ યોગો પરિહાર વિશુદ્ધ તથા સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રને વિષે હોય છે તે નવમા વૈકિય કાયયોગ સહિત કરતાં મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં હોય તથા તે નવમા વૈકિયદિક સહિત કરતાં દેશવિરતિ માર્ગણામાં હોય અને કાર્મણ-ઔદારિક મિશ્ર સહિત નવ યોગ કરતાં ૧૧ યોગ યથાખ્યાત ચારિત્ર માર્ગણામાં હોય ॥ ૩૨ ॥

પ્રશ્ન ૪૦૦. પરિહાર વિશુદ્ધ તથા સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રમાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ તથા સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રને વિષે નવ યોગો હોય છે.

૪ મનનાં યોગ, ૪ વચનનાં યોગ તથા ઔદારિક યોગ.

પ્રશ્ન ૪-૧. આહારકદ્રિક યોગો પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રમાં શા માટે ન ઘટે ?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર પામનાર (સ્વીકારનાર) જીવો કાંઈક ન્યૂત દશપૂર્વધર જીવો હોય છે એમ સિદ્ધાંતમાં કહેલું છે અ્યારે આહારકદ્રિક (શરીર) ઔદપૂર્વધર મુનિઓ જ કરી શકે છે તે કારણથી તે એ યોગો એ ચારિત્ર માર્ગણામાં ઘટતાં નથી.

પ્રશ્ન ૪૦૨. પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રમાં વૈકિયદિક યોગો શા માટે ન હોય ?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર જિનકલ્પની તુલનાવાળું હોવાથી અત્યંત વિશુદ્ધ અપ્રમત્તરૂપ બોર કષ્ટવાળું સંયમ હોવાથી અને વૈકિયનો આરંભ લગ્નિધવાળા જીવોને પ્રમાદ અવસ્થામાં હોય છે તે કારણથી તે એ યોગો ઘટતાં નથી.

પ્રશ્ન ૪૦૩. મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં દશ યોગો હોય છે.

૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક તથા વૈકિય કાયયોગ, વૈકિય કાયયોગ દેવતા, નારકીને આશ્રયી હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૦૪. મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ કેમ ન હોય ?

ઉત્તર વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં દેવતા-નારકીને હોય છે જ્યારે મિશ્ર સમકિત અપર્યાપ્તાવસ્થામાં જીવોને હોતું નથી તે કારણથી ન હોય.

પ્રશ્ન ૪૦૫. વૈકિય લખિયવાળા મનુષ્યોને તથા તિર્યંચોને મિશ્ર સમકિતમાં વૈકિય શરીરનાં આરંભનો સંભવ હોઈ શકે છે તો કેમ વૈકિય મિશ્ર યોગ ન હોય ?

ઉત્તર મિશ્ર સમકિતવાળા જીવોને વૈકિય શરીરનાં આરંભનો અસંભવ હોવાથી અથવા અન્ય કોઈ કારણોથી પૂર્વાચાર્યો વડે તે સ્વીકારાયેલ ન હોવાથી અમારા વડે પણ સ્વીકારાયેલ નથી તે કારણથી કહ્યેલ નથી.

પ્રશ્ન ૪૦૬. દેશવિરતિ માર્ગણામાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : દેશવિરતિ માર્ગણામાં ૧૧ યોગો હોય છે.

૪ મનનાં યોગો, ૪ વચનનાં યોગો, ઔદારિક કાયયોગ, વૈકિય કાયયોગ તથા વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૦૭. યથાગ્યાત ચારિત્રમાં કેટલા યોગો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : યથાગ્યાત ચારિત્રને વિષે અગ્યાર યોગો હોય છે.

૪ મનનાં યોગો, ૪ વચનનાં યોગો, ઔદારિક કાયયોગ, ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ તથા કાર્મણ કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૪૦૮. યથાગ્યાત ચારિત્રમાં ઔદારિક મિશ્ર તથા કાર્મણ કાયયોગ શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : યથાખ્યાત ચારિત્ર ૧૧ થી ૧૪ ગુણુસ્થાનકોમાં હોવાથી તેરમા ગુણુસ્થાનકે કેવલી સમુદ્ધાત વખતે ૨-૭ અને ૬ સમયે ઔદારિક મિશ્ર યોગ હોય છે, જ્યારે ૩-૪-૫ સમયે કાર્મણ કાયયોગ હોય છે તે કારણથી તે બે યોગો ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૪૦૯. કોઈ પણ એક યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એક યોગ હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે.

(૧) અણાહારી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૪૧૦. કોઈ પણ ત્રણ જ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રણ યોગ જ હોય એવી માર્ગણાઓ ૪ હોય છે.

(૧) પૃથ્વીકાય, (૨) અપ્કાય, (૩) તેઉકાય, (૪) વનસ્પતિકાય.

પ્રશ્ન ૪૧૧. કોઈ પણ ચાર યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ચાર યોગ ઘટી શકે એવી ૩ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) બેઇન્દ્રિય નતિ, (૨) તેઇન્દ્રિય નતિ, (૩) ચઉરીન્દ્રિય નતિ.

પ્રશ્ન ૪૧૨. કોઈ પણ પાંચ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પાંચ યોગ હોય એવી ૨ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) એકેન્દ્રિય નતિ, (૨) વાયુકાય.

પ્રશ્ન ૪૧૩. કોઈ પણ છ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ છ યોગ હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે.

(૧) અસંસી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૪૧૪. કોઈ પણ સાત યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ સાત યોગ હોય એવી માર્ગણા ૨ હોય છે.

(૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૧૫. કોઈ પણ નવ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ નવ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ ૭ હોય છે.

(૧) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, (૨) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર.

પ્ર. ૪૧૬. કોઈ પણ દશ યોગ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોઈ છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ દશ યોગ હોય એવી ૧ માર્ગણા હોય છે.

(૧) મિશ્ર સમકિત.

પ્રશ્ન ૪૧૭. કોઈ પણ અગ્યાર યોગ હોય એવી માર્ગણા કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ અગ્યાર યોગ હોય એવી ૪ માર્ગણા હોય છે.

(૧) નરકગતિ, (૨) દેવગતિ, (૩) યથાખ્યાત ચારિત્ર, (૪) દેશવિરતિ ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૪૧૮. કોઈ પણ તેર યોગ ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ તેર યોગ હોય એવી ૧૬ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) તિર્થચગતિ, (૨) સ્ત્રીવેદ, (૩) મનઃપર્યવજ્ઞાન, (૪) મતિ અજ્ઞાન, (૫) શ્રુત અજ્ઞાન, (૬) વિભંગ જ્ઞાન, (૭) સામાયિક ચારિત્ર, (૮) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, (૯) અવિરતિ ચારિત્ર, (૧૦) ચક્ષુદર્શન, (૧૧) અલબ્ધ, (૧૨) ઉપશમ સમકિત, (૧૩) મિથ્યાત્વ, (૧૪) સાર્વાદન સમકિત, (૧૫) મનયોગ, (૧૬) વચનયોગ.

પ્રશ્ન ૪૧૯. પંદર યોગ ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પંદર યોગ ઘટે એવી ૨૬ માર્ગણાઓ હોય છે.

(૧) મનુષ્યગતિ, (૨) પંચેન્દ્રિયબળતિ, (૩) ત્રસકાય, (૪) કાયયોગ (૫) પુરૂષવેદ (૬) નપુંસકવેદ (૭) કોષ કષાય (૮) માન કષાય (૯) માયા કષાય (૧૦) લોભ કષાય (૧૧) મતિજ્ઞાન (૧૨)

શ્રુતજ્ઞાન (૧૩) અવધિજ્ઞાન (૧૪) અચક્ષુ દર્શન (૧૫) અવધિ દર્શન (૧૬) કૃષ્ણ લેશ્યા (૧૭) નીલ લેશ્યા (૧૮) કાપોત લેશ્યા (૧૯) તેજ લેશ્યા (૨૦) પદ્મ લેશ્યા (૨૧) શુકલ લેશ્યા (૨૨) ભવ્ય (૨૩) ક્ષયોપશમ સમકિત (૨૪) ક્ષાયિક સમકિત (૨૫) સંજી (૨૬) આહારી.

“આસઠ માર્ગણાઓમાં ઉપયોગ દ્વારનું વર્ણન”

તિઅનાણુ નાણુ પણુ ચક્રે દંસણુ ખાર જિઅ લક્ષણણુવઓગા ।
વિણુ મણુનાણુ દુકેવલ નવ સુર તિરિ નિરય અજથેસુ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ :—ત્રણ અજ્ઞાન, પાંચ જ્ઞાન, ચાર દર્શન એ ખાર જીવનાં લક્ષણ રૂપ ઉપયોગ કહેવાય છે. મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન, કેવલ-દર્શન જિવાયનાં નવ ઉપયોગ દેવતા-નારકી-તિર્થંચ તથા અવિરતિમાં હોય ॥ ૩૩ ॥

પ્રશ્ન ૪૨૦. ઉપયોગ કેટલા પ્રકારે છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : ઉપયોગનાં ખાર ભેદ છે. તે આ પ્રમાણે

(૧) મતિ જ્ઞાન (૨) શ્રુત જ્ઞાન (૩) અવધિ જ્ઞાન (૪) મનઃ-પર્યવજ્ઞાન (૫) કેવલજ્ઞાન (૬) મતિ અજ્ઞાન (૭) શ્રુત અજ્ઞાન (૮) વિભંગ જ્ઞાન (૯) ચક્ષુ દર્શન (૧૦) અચક્ષુ દર્શન (૧૧) અવધિ દર્શન અને (૧૨) કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન ૪૨૧. દેવગતિ-નરકગતિ-તિર્થંચગતિ તથા અવિરતિ ચારિત્ર માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : દેવગતિ-નરકગતિ-તિર્થંચગતિ તથા અવિરતિ ચારિત્ર એ ચાર માર્ગણાઓમાં નવ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન (૨) શ્રુતજ્ઞાન (૩) અવધિજ્ઞાન (૪) મતિ અજ્ઞાન (૫) શ્રુત અજ્ઞાન (૬) વિભંગ જ્ઞાન (૭) ચક્ષુદર્શન (૮) અચક્ષુદર્શન (૯) અવધિદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૨૨. દેવગતિ આદિ માર્ગણામાં મનઃપર્યવજ્ઞાન આદિ ત્રણ ઉપયોગ શા માટે ન હોય ?

ઉત્તર : દેવગતિ, નરકગતિ અને અવિરતિ માર્ગણામાં ચારિત્ર હોતું નથી જ્યારે મનઃપર્યવજ્ઞાનાદિ ચારિત્રવંત જીવોને હોય છે, તે

કારણથી કહ્યા નથી તથા તિર્થચગતિવાળાને દેશથી ચારિત્ર હોય છે પણ સંપૂર્ણ ચારિત્ર ન હોવાથી ઘટતાં નથી.

તસ જ્ઞેય વેય મુક્તાહાર નરપણ્દિ સન્નિ ભવિ સંવે ।

નયણ્ણયર પણ લેસા કસાય દશ કેવલદૂગુણા ॥ ૩૪ ॥

અર્થ :—ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, શુદ્ધ લેશ્યા, આહારી, મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, સંજી તથા ભવ્ય એમ ૧૩ માર્ગણામાં બાર ઉપયોગ હોય છે. ચક્ષુદર્શન-અચક્ષુદર્શન, પાંચ લેશ્યા, ચાર કષાય એ અગ્યાર માર્ગણામાં કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના દશ ઉપયોગ હોય છે. ॥ ૩૪ ॥

પ્રશ્ન ૪૨૩. ત્રસકાય આદિ તેર માર્ગણાઓમાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, શુદ્ધ લેશ્યા, મનુષ્યગતિ, આહારી, પંચેન્દ્રિય જાતિ, સંજી તથા ભવ્ય એમ તેર માર્ગણાઓમાં બધાય એટલે કે બારે બાર ઉપયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૨૪. વેદ તો અભિલાષારૂપ છે તે તો કેવલજ્ઞાનીને છે નહિં તો બાર ઉપયોગ શી રીતે ઘટે ?

ઉત્તર : વેદનો અભિલાષ નવમા ગુણસ્થાનક સુધી હોય તે વાત સાચી છે પણ તે ભાવવેદને આશ્રયીને છે જ્યારે અત્રે લિંગાકાર દ્રવ્ય-વેદને આશ્રયીને વિવક્ષા કરેલ છે તે કારણથી બાર ઉપયોગ એટલે કેવલજ્ઞાનાદિ હોવામાં કોઈ વિરોધ નથી.

પ્રશ્ન ૪૨૫. ચક્ષુદર્શનાદિ અગ્યાર માર્ગણાઓમાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, કૃષ્ણાદિ પાંચ લેશ્યાઓ, કોષાદિ ચાર કષાયોને વિષે કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન એ બે ઉપયોગ વિના દશ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) મનઃપર્યવ-જ્ઞાન, (૫) મતિઅજ્ઞાન, (૬) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૭) વિભંગજ્ઞાન, (૮) ચક્ષુ-દર્શન, (૯) અચક્ષુદર્શન, (૧૦) અવધિદર્શન.

ચઉરીંદિ અસન્નિ દુઅન્નાણુ દુદંસ ઇગખિતિ થાવરિ અચકખુ ।
તિ અનાણુ દંસણુ દુગં અનાણુ તિગિ અલ્લવિ મિચ્છદુગે ॥ ૩૫ ॥

અર્થ :—ચઉરીન્દ્રિય અને અસંજી માર્ગણામાં જે અજ્ઞાન, જે દર્શન, એકેન્દ્રિય, બેઘન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય તથા પાંચ સ્થાવરનાં માર્ગણામાં ત્રણ ઉપયોગ તથા ત્રણ અજ્ઞાન અને જે દર્શન એ પાંચ ઉપયોગ. ત્રણ અજ્ઞાન, અલબ્ધ, મિથ્યાત્વ તથા સાસ્વાદન માર્ગણામાં હોય છે. ॥ ૩૫ ॥

પ્રશ્ન ૪૨૬. ચઉરીન્દ્રિય તથા અસંજી માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય તથા અસંજી માર્ગણામાં ચાર ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિઅજ્ઞાન, (૨) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૩) ચક્ષુદર્શન, (૪) અચક્ષુદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૨૭. એકેન્દ્રિયાદિ આઠ માર્ગણાઓમાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય, બેઘન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઢિકાય, વાયુકાય તથા વનસ્પતિકાય એ આઠ માર્ગણાઓને વિષે ૩ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિઅજ્ઞાન, (૨) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૩) અચક્ષુદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૨૮. ત્રણ અજ્ઞાનાદિ માર્ગણાઓમાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, વિલંગજ્ઞાન, અલબ્ધ, મિથ્યાત્વ તથા સાસ્વાદન સમકિત એ છ માર્ગણાઓમાં પાંચ પાંચ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિઅજ્ઞાન, (૨) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૩) વિલંગજ્ઞાન (૪) ચક્ષુદર્શન, (૫) અચક્ષુદર્શન.

કેવલ દુગે નિચદુગં નવ તિઅનાણુ વિણુ ખધિય અલ્લકખાએ ।

દંસણુ નાણુ તિગં-દેસિ-મીસિ અન્નાણુ મીસંતં ॥ ૩૬ ॥

અર્થ :—કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન માર્ગણામાં પોતાના જે ઉપયોગ, ક્ષાયિક-યથાખ્યાતમાં ૩ અજ્ઞાન વિના નવ, ૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન દેશ-વિરતિમાં અને ૩ અજ્ઞાન સહિત મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં હોય ॥ ૩૬ ॥

પ્રશ્ન ૪૨૯. કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન માર્ગણાને વિષે એ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન (પાતાના હોય છે.)

પ્રશ્ન ૪૩૦. ક્ષાયિક તથા યથાખ્યાત ચારિત્ર માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમકિત અને યથાખ્યાત ચારિત્ર માર્ગણામાં નવ ઉપયોગ હોય છે. ત્રણ અજ્ઞાન સિવાય જાણવા.

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) મનઃપર્યવજ્ઞાન, (૫) કેવલજ્ઞાન, (૬) ચક્ષુદર્શન, (૭) અચક્ષુદર્શન, (૮) અવધિદર્શન, (૯) કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૩૧. દેશવિરતિ માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : દેશવિરતિ માર્ગણાને વિષે ૬ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) ચક્ષુદર્શન, (૫) અચક્ષુદર્શન, (૬) અવધિદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૩૨. અવધિજ્ઞાનાદિ દેશવિરતિમાં કેાની જેમ જાણવું?

ઉત્તર : દેશવિરતિ (શ્રાવક)માં અવધિજ્ઞાન, અવધિદર્શન આનંદાદિક શ્રાવકોની જેમ જાણવું (હોઈ શકે છે).

પ્રશ્ન ૪૩૩. મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં નવ ઉપયોગ હોય છે

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) ચક્ષુદર્શન, (૫) અચક્ષુદર્શન, (૬) અવધિદર્શન, (૭) મતિઅજ્ઞાન, (૮) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૯) વિભંગજ્ઞાન.

અનેક જીવોને આશ્રયીને જાણવા એક જીવ આશ્રયી ૬ ઉપયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૩૪. મિશ્ર સમકિતમાં નવ ઉપયોગ શી રીતે બાણવા ?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિત મિશ્ર ભાવવાળું હોય છે જ્યારે જીવોને અશુદ્ધભાવ એટલે મિથ્યાત્વનો ભાવ અધિક અંશે હોય ત્યારે તે ઉપયોગ અજ્ઞાન રૂપે રહેલા હોય છે. અને જે જીવોને એ મિશ્રભાવમાં શુદ્ધતાનો અંશ અધિક હોય ત્યારે તે જીવોને ઉપયોગ જ્ઞાન રૂપે હોઈ શકે છે તે કારણથી નવ ઉપયોગો ઘટી શકે છે.

પ્રશ્ન ૪૩૫. મિશ્ર સમકિતમાં ઉપર મુજબ હોવાનું શું કારણ ?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિતમાંથી જીવો પહેલા ગુણસ્થાનકને તથા ચોથા ગુણસ્થાનકને પ્રાપ્ત કરી શકે છે માટે ઘટે છે.

મણુનાણ ચક્રખુ વજ્જ અણુહારે તિન્નિ દંસ ચઉનાણા ।

ચઉનાણ સંજમોવસમ વેચ્ચંઝે આહિ દંસે અ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ :—મનઃપર્યવજ્ઞાન અને ચક્ષુદર્શન વર્ણને અણુહારીમાં ઉપયોગ હોય. ૩ દર્શન, ૪ જ્ઞાન એ સાત ઉપયોગ ચાર જ્ઞાન, ચાર સંયમ તથા ઉપશમ સમકિતમાં હોય અને ક્ષયોપશમ સમકિતમાં અવધિદર્શન પણ હોય. ॥ ૩૭ ॥

પ્રશ્ન ૩૬૮. અનાહારી માર્ગણામાં કેટલા ઉપયોગ હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અનાહારી માર્ગણામાં દશ ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) કેવલજ્ઞાન, (૫) મતિઅજ્ઞાન, (૬) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૭) અચક્ષુદર્શન, (૮) અવધિદર્શન, (૯) કેવલદર્શન, (૧૦) વિભંગજ્ઞાન.

પ્રશ્ન ૪૩૭. અનાહારી માર્ગણામાં દશ ઉપયોગ શી રીતે ઘટી શકે ?

ઉત્તર : કોઈ પણ જીવ સમકિત સહિત મનુષ્યમાં આવતો હોય ત્યારે એ જ્ઞાન હોય છે અને તીર્થાંકર આદિ જીવોને ૩ જ્ઞાન અને એ દર્શન પણ હોઈ શકે છે. તથા કેવલી સમુદ્ધાત વખતે અનાહારી-પણુમાં કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન પણ હોય છે. મિથ્યાદષ્ટિ જીવોને ત્રણ અજ્ઞાન હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૩૮. ચાર જ્ઞાન આદિ માર્ગણાઓને વિષે કેટલા ઉપયોગ હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન, સામાયિક ચારિત્ર, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, ઉપશમ સમકિત, ક્ષયોપશમ સમકિત તથા અવધિદર્શન એ અગ્યાર માર્ગણાઓને વિષે સાત ઉપયોગ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન, (૨) શ્રુતજ્ઞાન, (૩) અવધિજ્ઞાન, (૪) મનઃપર્યવજ્ઞાન, (૫) ચક્ષુદર્શન, (૬) અચક્ષુદર્શન, (૭) અવધિદર્શન

પ્રશ્ન ૪૩૯. કોઈ પણ એ ઉપયોગ હોઈ શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એ ઉપયોગ હોય તેવી માર્ગણાઓ એ છે.

(૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૪૦. કોઈ પણ ત્રણ ઉપયોગ ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રણ ઉપયોગ ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૮ હોય છે.

(૧) એકેન્દ્રિય જ્ઞાતિ, (૨) બેઈન્દ્રિય જ્ઞાતિ, (૩) તેઈન્દ્રિય જ્ઞાતિ, (૪) પૃથ્વીકાય, (૫) અપ્કાય, (૬) તેઉકાય, (૭) વાયુકાય, (૮) વનસ્પતિકાય.

પ્રશ્ન ૪૪૧. કોઈ પણ ચાર ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ચાર ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૨ હોય છે.

(૧) ચઉરીન્દ્રિય જ્ઞાતિ, (૨) અસંજી.

પ્રશ્ન ૪૪૨. કોઈ પણ પાંચ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણા કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પાંચ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૬ હોય છે.

(૧) મતિચ્છાજ્ઞાન, (૨) શ્રુતચ્છાજ્ઞાન, (૩) વિભાગજ્ઞાન, (૪) અભવ્ય, (૫) સાર્વાદન સમકિત, (૬) મિથ્યાત્વ સમકિત.

પ્રશ્ન ૪૪૩. કોઈ પણ છ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ છ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૨ હોય છે.

(૧) દેશવિરતિ ચારિત્ર (૨) મિશ્ર સમકિત.

પ્રશ્ન ૪૪૪. કોઈપણ સાત (ઉપયોગ) ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈપણ સાત ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૧૧ હોય છે.

(૧) મતિજ્ઞાન (૨) શ્રુતજ્ઞાન (૩) અવધિજ્ઞાન (૪) મનઃપર્યવ-જ્ઞાન (૫) સામાયિક ચારિત્ર (૬) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર (૭) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર (૮) સૂક્ષ્મ સંપત્તય ચારિત્ર (૯) અવધિ દર્શન (૧૦) ઉપશમ સમકિત (૧૧) ક્ષયોપશમ સમકિત

પ્રશ્ન ૪૪૫. કોઈપણ આઠ ભેદ ઉપયોગના ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈપણ આઠ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ એક પણ હોતી નથી.

પ્રશ્ન ૪૪૬. કોઈપણ નવ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈપણ નવ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૬ હોય છે.

(૧) નરકગતિ (૨) તિર્યંચગતિ (૩) દેવગતિ (૪) યથાખ્યાત ચારિત્ર (૫) અવિરતિ ચારિત્ર (૬) ક્ષાયિક સમકિત.

પ્રશ્ન ૪૪૭. કોઈપણ દશ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈપણ દશ ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ ૧૨ હોય છે.

(૧) ક્રોધ (૨) માન (૩) માયા (૪) લોભ (૫) ચક્ષુદર્શન (૬) અચક્ષુ દર્શન (૭) કૃષ્ણ લેશ્યા (૮) નીલ લેશ્યા (૯) કાપોત લેશ્યા (૧૦) તેજો લેશ્યા (૧૧) પદ્મ લેશ્યા (૧૨) અનાહારી.

પ્રશ્ન ૪૪૮. બારેય ભેદો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આર્ય ભેદો ઘટે એવી માર્ગશાઓ ૧૩ હોય છે.

(૧) મનુષ્યગતિ (૨) પચેન્દ્રિય ભતિ (૩) ત્રસકાય (૪) મનયોગ (૫) વચનયોગ (૬) કાયયોગ (૭) પુરુષવેદ (૮) સ્ત્રીવેદ (૯) નપુંસકવેદ (૧૦) શુકલ લેશ્યા (૧૧) ભવ્ય (૧૨) સંજ્ઞી (૧૩) આહારી.

“યોગની પ્રધાનતાએ યોગને વિષે જીવસ્થાનકાદિ

ચાર ભેદોનું વર્ણન”

દેહા તેર તેર આરસ મણે કમા અર્ધ દુ ચઉ ચઉ વયણે ।

ચઉ દુ પણ તિત્તિ કાએ જિઅ ગુણ જોગોવયોગાગને ॥ ૩૮ ।

અર્થ :—એકલા મનયોગને વિષે એ જીવભેદ, તેર ગુણસ્થાનકો, તેર યોગ અને આર ઉપયોગ હોય છે. વચનયોગને વિષે આઠ જીવભેદ, એ ગુણસ્થાનક, ચાર યોગ અને ચાર ઉપયોગ હોય. કાયયોગને વિષે ચાર જીવભેદ, એ ગુણસ્થાનક, પાંચ યોગ અને ત્રણ ઉપયોગ હોય એમ અન્ય આચાર્યોને મતે કહેલ છે ॥ ૩૮ ॥

પ્રશ્ન ૪૪૯. અન્ય આચાર્યોના મતે મનયોગ માર્ગશામાં જીવસ્થાનક-ગુણસ્થાનક-યોગ તથા ઉપયોગ કેટલા કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અન્ય આચાર્યોના મતે મનયોગની પ્રધાનતાને વિષે એ જીવભેદો હોય છે.

(૧) સંજ્ઞી પર્યાપ્ત (૨) સંજ્ઞી અપર્યાપ્ત.

તેર યોગ હોય છે. ૪ મનનાં, ૪ વચનનાં, ઔદારિક કાયયોગ, વૈકિય કાયયોગ, વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ, આહારક તથા આહારક મિશ્ર કાયયોગ. તેર ગુણસ્થાનકો હોય છે. ૧ થી ૧૩ અને આર ઉપયોગ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૫૦. કાર્મણ-ઔદારિક મિશ્રયોગ મનયોગમાં કેમ ન હોય ?

ઉત્તર : કાર્મણ અને ઔદારિક મિશ્રયોગ અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તથા કેવલી સમુદ્ધાત વખતે જીવોને હોય છે. બ્યારે મનયોગનો વ્યાપાર અપર્યાપ્તાવસ્થામાં તથા કેવલી સમુદ્ધાત વખતે હોતો નથી તે કારણથી તે એ યોગો મનયોગને વિષે હોતા નથી.

પ્રશ્ન ૪૫૨. વચન યોગ કયા પ્રકારે હોય ?

ઉત્તર : મનયોગ તથા કાયયોગ રહિત એકલો વચનયોગ પ્રધાન ગણીને બાણીવો.

પ્રશ્ન ૪૫૨. વચનયોગને વિષે જીવસ્થાનક, ગુણસ્થાનક, યોગ અને ઉપયોગ કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અન્ય આચાર્યોના મતે એકલા વચન યોગની પ્રધાનતાની અપેક્ષાએ જીવસ્થાનકનાં આઠ ભેદો હોય છે.

(૧) બેધન્દ્રિય અપર્યાપ્તા	(૨) બેધન્દ્રિય પર્યાપ્તા
(૩) તેધન્દ્રિય અપર્યાપ્તા	(૪) તેધન્દ્રિય પર્યાપ્તા
(૫) ચઉરીન્દ્રિય અપર્યાપ્તા	(૬) ચઉરીન્દ્રિય પર્યાપ્તા
(૭) અસંસી અપર્યાપ્તા	(૮) અસંસી પર્યાપ્તા

ગુણસ્થાનક-૨ : (૧) મિથ્યાત્વ, (૨) સાસ્વાદન.

યોગ-૪ : (૧) ઔદારિક, (૨) ઔદારિક મિશ્ર, (૩) કાર્મણુ કાયયોગ, (૪) અસત્યામૃષા વચનયોગ.

ઉપયોગ-૪ : (૧) અચ્છુદર્શન, (૨) અચ્છુદર્શન, (૩) મતિ અજ્ઞાન, (૪) શ્રુત અજ્ઞાન.

પ્રશ્ન ૪૫૩. કાયયોગને વિષે જીવસ્થાનક-ગુણસ્થાનક-યોગ-ઉપયોગ કેટલાં કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કાયયોગની પ્રધાનતાની વિવક્ષાથી જીવસ્થાનકનાં ૪ ભેદ હોય.

(૧) સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય	(૨) સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય
(૩) બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય	(૪) બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય.

ગુણસ્થાનક-૨ : (૧) મિથ્યાત્વ (૨) સાસ્વાદન.

યોગ-૫ : (૧) કાર્મણુ (૨) ઔદારિક (૩) ઔદારિક મિશ્રયોગ (૪) વૈકિંચ (૫) વૈકિંચ મિશ્રયોગ.

ઉપયોગ-૩ : (૧) મતિ અજ્ઞાન (૨) શ્રુત અજ્ઞાન (૩) અચ્છુદર્શન.

પ્રશ્ન ૪૫૪. પહેલાં જણાવ્યા તેમાં અને અત્રે મનયોગાદિમાં શું ફરક પડે છે ?

ઉત્તર : પહેલાં જે યોગ કહ્યા તેમાં કાયયોગને વિષે સર્વ જીવો આવે છે. વચનયોગમાં એકેન્દ્રિય સિવાયનાં બીજા બધાય જીવો આવી શકે છે. અને મનયોગ સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જીવોને હોય છે. બ્યારે અન્ય આચાર્યોના મતે જે જીવોને એક યોગ હોય એટલે બીજો યોગ ન હોય એટલે સંજ્ઞી જીવોને એક મન યોગ જ હોય તે સિવાય વચનયોગ અને કાયયોગ ન હોય.

વિકલેન્દ્રિય અને અસંજ્ઞી જીવોને એક વચનયોગ જ હોય તેઓને મનયોગ-કાયયોગ ન હોય.

એકેન્દ્રિય જીવોને એક કાયયોગ જ હોય તે કારણથી મનયોગ-વચનયોગ હોતો નથી એ વિવક્ષાથી આ ગાથામાં જીવસ્થાનકદિ જણાવ્યા છે.

“માર્ગણાઓને વિષે લેશ્યાદારનુ વણુન”

છસુ લેસાસુ સઠાણું એગિદિ અસન્નિભુદગ વણુસુ ।

પદ્મમા ચઉરે તિન્નિઉ નારય વિગલગ્ગિ પવણુસુ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ :—છએ લેશ્યાઓને વિષે પોતપોતાની લેશ્યા હોય. એકેન્દ્રિય, અસંજ્ઞી, પૃથ્વીકાય, અપૂકાય અને વનસ્પતિકાયને વિષે ૧ થી ૪ લેશ્યા, નરકગતિ, વિકલેન્દ્રિય, અગ્નિકાય અને વાયુકાયને વિષે પહેલી ત્રણ લેશ્યા હોય ॥ ૩૯ ॥

પ્રશ્ન ૪૫૫. કૃષ્ણાદિ છ માર્ગણામાં કેટલી કેટલી લેશ્યાઓ હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ લેશ્યામાં પોતાની એક કૃષ્ણ લેશ્યા હોય છે.

નીલ લેશ્યામાં પોતાની એક નીલ લેશ્યા હોય છે.

કાપોત લેશ્યામાં પોતાની એક કાપોત લેશ્યા હોય છે.

તેજો લેશ્યામાં પોતાની એક તેજો લેશ્યા હોય છે.

પદ્મ લેશ્યામાં પોતાની એક પદ્મ લેશ્યા હોય છે.

શુકલ લેશ્યામાં પોતાની એક શુકલ લેશ્યા હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૫૬. એકેન્દ્રિય, અસંજ્ઞી, પૃથ્વી, અપૂ, વનસ્પતિ માર્ગણામાં કેટલી કેટલી લેશ્યા હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય, અસંજી, પૃથ્વીકાય, અપ્કાય અને વનસ્પતિ-કાય એ પાંચ માર્ગણામાં ચાર લેશ્યાઓ હોય છે.

(૧) કૃષ્ણ લેશ્યા (૨) નીલ લેશ્યા (૩) કાપોત લેશ્યા અને (૪) તેજ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૪૫૭. આ એકેન્દ્રિયાદિ માર્ગણાઓને વિષે તેજ લેશ્યા શી રીતે હોય ?

ઉત્તર એકેન્દ્રિયાદિ પાંચ માર્ગણાઓ વિષે જે તેજ લેશ્યા હોય છે તે (લવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી તથા) પહેલા-ખીજા દેવ-લોકનાં દેવતાઓ તેજ લેશ્યા સહિત પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, વનસ્પતિ-કાયમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે થોડોક કાળ હોય છે તે અપેક્ષાએ જાણવી. બાકીની ત્રણ લેશ્યા સ્વાભાવિક હોય.

પ્રશ્ન ૪૫૮. નરકગતિ વિકલેન્દ્રિય આદિ માર્ગણામાં કેટલી કેટલી લેશ્યાઓ હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર નરકગતિ-એકેન્દ્રિય જાતિ, તેજન્દ્રિય, ચંદ્રીન્દ્રિય, તેજકાય અને વાયુકાય એમ છ માર્ગણાઓને વિષે પહેલી ત્રણ લેશ્યાઓ હોય છે. (૧) કૃષ્ણ લેશ્યા (૨) નીલ લેશ્યા (૩) કાપોત લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૪૫૯. આ નરકગતિ આદિ માર્ગણાઓને વિષે પહેલી ત્રણ અશુભ લેશ્યાઓ શા માટે હોય ?

ઉત્તર : નરકગતિ આદિ છ માર્ગણામાં રહેલા જીવો અશુભ અધ્યવસાયના સ્થાનકમાં રહેલા હોય છે. તે કારણથી અશુભ લેશ્યા હોય છે.

અહંકારાય સુહુમ કેવલ દુગિ મુક્ષા છાવિ સેસઠાણેસુ ।

અર્થ :—યથાખ્યાત, સૂક્ષ્મ સંપરાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન આ ચાર માર્ગણાને વિષે એક શુકલ લેશ્યા હોય બાકીની ૪૧ માર્ગણાઓને વિષે છએ છ લેશ્યાઓ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૦ યથાખ્યાત, સૂક્ષ્મ સંપરાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન માર્ગણામાં કેટલી લેશ્યાઓ હોય ?

ઉત્તર : યથાખ્યાત ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, કેવલજ્ઞાન તથા કેવલ દર્શન એ ચાર માર્ગણામાં એક શુકલ લેશ્યા હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૧. છએ લેશ્યાઓ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : છ એ છ લેશ્યાઓ હોય એવી માર્ગણાઓ ૪૧ હોય છે તે આ પ્રમાણે.

(૧) દેવગતિ, (૨) મનુષ્યગતિ, (૩) તિર્થંચગતિ, (૪) પંચેન્દ્રિય જાતિ, (૫) ત્રસકાય, (૬) મનયોગ, (૭) વચનયોગ, (૮) કાય-યોગ, (૯) પુરુષવેદ, (૧૦) સ્ત્રીવેદ, (૧૧) નપુંસકવેદ, (૧૨) ક્રોધ કષાય, (૧૩) માન કષાય, (૧૪) માયા કષાય, (૧૫) લોભ કષાય, (૧૬) મતિજ્ઞાન, (૧૭) શ્રુતજ્ઞાન, (૧૮) અવધિજ્ઞાન, (૧૯) મનઃપર્યાવ-જ્ઞાન, (૨૦) મતિઅજ્ઞાન, (૨૧) શ્રુતઅજ્ઞાન, (૨૨) વિભંગજ્ઞાન, (૨૩) સામાયિક, (૨૪) છેદોપસ્થાપનીય, (૨૫) પરિહાર વિશુદ્ધ, (૨૬) દેશવિરતિ, (૨૭) અવિરતિ ચારિત્ર, (૨૮) ચક્ષુ દર્શન, (૨૯) અચક્ષુદર્શન, (૩૦) અવધિદર્શન, (૩૧) ભગ્ય, (૩૨) અભગ્ય, (૩૩) ઉપશમ સમકિત, (૩૪) ક્ષયોપશમ સમકિત, (૩૫) ક્ષાયિક સમકિત, (૩૬) મિશ્ર સમકિત, (૩૭) મિથ્યાત્વ, (૩૮) સાસ્વાદન, (૩૯) સંજી, (૪૦) આહારી, (૪૧) અનાહારી માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૪૬૨. કોઈ પણ એક જ લેશ્યા હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એક જ લેશ્યા હોય એવી માર્ગણા ૧૦ હોય છે.

(૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન, (૩) યથાખ્યાત ચારિત્ર, (૪) સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, (૫) કૃષ્ણ લેશ્યા, (૬) નીલ લેશ્યા, (૭) કાષ્ઠોત લેશ્યા, (૮) તેજો લેશ્યા, (૯) પદ્મ લેશ્યા, (૧૦) શુકલ લેશ્યા.

“આસઠ માર્ગણાઓને વિષે અદપખડુત્વ દ્વારનું વર્ણન”

નર નિરય દેવ તિરિયા થોવા હુ અસંખણુંત યુણા ॥ ૪૦ ॥

અર્થ :—ચાર ગતિની અપેક્ષાએ મનુષ્ય થોડા, તેનાથી નરક-

ગતિવાળા અસંખ્યગુણા, તેનાથી દેવગતિવાળા અસંખ્યગુણા તેનાથી તિર્યંચગતિવાળા જીવો અનંતગુણા બાણવા. ॥ ૪૦ ॥

પ્રશ્ન ૪૬૩. અદ્વયબહુત્વ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર : બાસક માર્ગણાઓનાં મૂલ ચૌદ ભેદો કહ્યા છે તે મૂલ ભેદોમાં અવાન્તર ભેદો કેનાથી કેટલા અધિક, ઓછા વા સમાન હોય તેની જે વિચારણા કરવી તેનું નામ અદ્વયબહુત્વ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૪. ચાર ગતિ આશ્રયી અદ્વયબહુત્વ કયા પ્રકારે છે ?

ઉત્તર : ચાર ગતિ આશ્રયી મનુષ્યગતિમાં જીવો સૌથી થોડા છે એનાથી નરકગતિમાં અસંખ્યાત ગુણા હોય છે એનાથી દેવગતિવાળા જીવો અસંખ્યાત ગુણા હોય અને એનાથી તિર્યંચગતિવાળા જીવો અનંતગુણા અધિક હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૫. મનુષ્યો કેટલા પ્રકારે હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનુષ્યો બે પ્રકારનાં હોય છે.

(૧) સમુર્જિમ મનુષ્યો (૨) ગર્ભજ મનુષ્યો.

પ્રશ્ન ૪૬૬. બન્ને પ્રકારનાં મનુષ્યોનો ઉત્પત્તિમાં જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટથી વિરહકાલ કેટલો હોય ?

ઉત્તર : સમુર્જિમ મનુષ્યોનો વિરહકાલ જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી ૨૪ મુહૂર્તનો હોય છે. ગર્ભજ મનુષ્યોનો જઘન્યથી એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી બાર મુહૂર્તનો વિરહકાલ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૭ : સમુર્જિમ મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય તો એક સાથે ઓછાથી માંડીને વધારે કેટલા હોઈ શકે ?

ઉત્તર : સમુર્જિમ મનુષ્યો જ્યારે ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જઘન્યથી એક-બે-ત્રણ સંખ્યાતા યાવત્ અસંખ્યાતા પણ હોઈ શકે છે (ઉત્પન્ન થઈ શકે છે).

પ્રશ્ન ૪૬૮. ગર્ભજ મનુષ્યો કેટલા હોય ?

ઉત્તર : ગર્ભજ મનુષ્યો જગતમાં સર્વદા (હંમેશા) હોય છે અને તે નિયમા સંખ્યાતા જ હોય છે અસંખ્યાતા હોતા નથી.

પ્રશ્ન ૪૬૯. સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યો જગતમાં કેટલી સંખ્યામાં હોય છે ?

ઉત્તર : સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા આ પ્રમાણે હોય છે. સાત કોડકોડી કોડકોડી બાણું લાખ કોડા કોડી કોડી. અઠ્ઠાવીશ હજાર કોડા કોડી કોડી. એકસો કોડા કોડી કોડી. બાસઠ કોડા કોડી કોડી. એકાવનલાખ કોડા કોડી. એતાંલીશ હજાર કોડા કોડી. ઇસે કોડા કોડી. તેતાલીશ કોડકોડી, સાડત્રીશ લાખ કોડી, એગણસાઠ હજાર કોડી, ત્રણશે કોડી, ચોપન કોડી અને ઉપર એગણચાલીશ લાખ; પચાશ હજાર, ત્રણશે અને છત્રીશ થાય છે. અંક સંખ્યામાં ૭૯૨૨૮૧૬૨૫૧૪૨૬૪૩૩૭૫૬૩૫૪૩૬૫૦૩૩૬ થાય છે.

પ્રશ્ન ૪૭૦. સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા કઈ કઈ રીતે કાઢી શકાય ?

ઉત્તર : કોઈ એક રાશિને તે જ રાશિ સાથે ગુણીએ તેને વર્ગ કહેવાય છે. એમાં એકનો એક વર્ગ હોતો નથી. એનો વર્ગ ચાર થાય એ પહેલો વર્ગ. ચારનો વર્ગ સોળ એ બીજો વર્ગ. સોળનો વર્ગ બસે છપ્પન થાય તે ત્રીજો વર્ગ. એ બસે છપ્પનનો વર્ગ પાંચઠ હજાર પાંચસે છત્રીશ થાય એ ચોથો વર્ગ કહેવાય છે. ૬૫૫૩૬ નો વર્ગ ૪૨૯૪૯૬૭૨૯૬ થાય છે તે પાંચમો વર્ગ કહેવાય. એ પાંચમા વર્ગની સંખ્યાનો વર્ગ કરીએ તો ૧૮૪૪૬૭૪૪૦૭૩૭૦૬૫૫૧૬૧૬ થાય છે તે છઠ્ઠો વર્ગ ગણાય છે.

એ છઠ્ઠા વર્ગનાં અંક સંખ્યાની સાથે પાંચમા વર્ગની અંક સંખ્યા સાથે ગુણાકાર કરીએ તો સંખ્યાતા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા જણાવેલ છે તે સંખ્યા પ્રાપ્ત થાય છે. અથવા

એક આંકની સંખ્યાને છન્નુંવાર બમણું કરીએ તો પણ ઉપરની ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા પ્રાપ્ત થાય છે. એમ પન્નવણા સૂત્રમાં કહેલ છે.

પ્રશ્ન ૪૭૧. જઘન્ય પદે સમુર્જિષ્મ તથા ગર્ભજ મનુષ્યો જગતમાં કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : જઘન્ય પદે સમુર્જિમ તથા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા કોટાકોટી કોટીઓની હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૭૨. ઉત્કૃષ્ટ પદે સમુર્જિમ તથા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : ઉત્કૃષ્ટથી સમુર્જિમ તથા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા અસંખ્યાતી હોય છે એટલે કે બન્ને ભેગાં ગણુતાં અસંખ્યાતા મનુષ્યો જગતમાં હોય.

પ્રશ્ન ૪૭૩. કાળ થકી મનુષ્યો કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : કાળ થકી સમુર્જિમ તથા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણીનાં સમયો જેટલા હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૭૪. ક્ષેત્ર થકી મનુષ્યોની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : સમુર્જિમ તથા ગર્ભજ મનુષ્યોની સંખ્યા ક્ષેત્ર થકી સાતરાજ પ્રમાણુ ધનીકૃત લોકની એક પ્રદેશની શ્રેણી તે શ્રેણીનાં અંગુલ પ્રમાણુ ક્ષેત્રને વિષે જેટલાં આકાશ પ્રદેશો હોય તેનું પ્રથમ વર્ગમૂલ ત્રીજા વર્ગમૂલનાં પ્રદેશ સાથે ગુણુતાં જેટલા પ્રદેશ થાય તેટલા પ્રદેશવાળો એક એક ખાંડવો (ટુકડો) કદપીને શ્રેણીના પ્રદેશનો અપહાર કરતાં એક ખાંડવો બાકી રહે એટલા અસંખ્યાતા મનુષ્યો જગતમાં હોય છે.

અસત્ કદપનાથી અંગુલ પ્રમાણુ સૂચિ શ્રેણીને વિષે આકાશ પ્રદેશો અસંખ્યાતા હોય છે પણ ૨૫૬ કદપીએ તેનું પહેલું વર્ગમૂલ ૧૬ થાય છે. બીજું વર્ગમૂલ ૪ થાય અને ત્રીજું વર્ગમૂલ ૨ થાય તો પહેલું વર્ગમૂલ ૧૬ x ત્રીજું વર્ગમૂલ ૨ કરતાં = ૩૨ ની સંખ્યા થાય છે. એ બત્રીશ પ્રદેશવાળો એક એક ટુકડો લઈ ધનીકૃત શ્રેણીની સાથે અપહાર કરતાં કરતાં એક ખાંડ બાકી રહે ત્યાં સુધીની મનુષ્યોની સંખ્યા જગતમાં છે.

પ્રશ્ન ૪૭૫. ધનીકૃત લોકની એક સૂચિ શ્રેણીનો અપહાર કરતાં અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી જેટલો કાળ બાય તો ધનીકૃત લોકની સઘળી સૂચિ શ્રેણીમાં કેટલો કાળ બાય ?

ઉત્તર : ધનીકૃત લોકની એક સૂચિ શ્રેણીમાં અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી જેટલો કાળ જાય છે તેમ સઘળી સૂચિ શ્રેણીનાં આકાશ પ્રદેશોમાં પણ અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી જેટલો કાળ જાય છે.

પ્રશ્ન ૪૭૬. આ શી રીતે ઘટી શકે છે?

ઉત્તર : સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સૂક્ષ્મ કાળ કરતાં પણ ક્ષેત્ર સૂક્ષ્મ હોય છે.

સુહુમે ય હોઈ કાલો તત્તો સુહુમયરયં હવઈ ખિત્તં ।
અંગુલ સેદી મિત્તો આસર્પિણીઆ અસર્પિજ્જ ત્તિ ॥ ૧ ॥

પ્રશ્ન ૪૭૭. નારકીનાં (નરકગતિનાં) જીવો કેટલાં છે ?

ઉત્તર : મનુષ્યગતિનાં જીવો કરતાં નરકગતિનાં જીવો અસંખ્યાતગુણા હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૭૮. નારકીનાં જીવો કાલ થકી તથા ક્ષેત્ર થકી કેટલાં હોય છે ?

ઉત્તર : નારકીનાં જીવો કાલ થકી અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીનાં સમયો જેટલાં છે. ક્ષેત્ર થકી પ્રતરનાં અસંખ્યાતમાં, ભાગમાં રહેલી અસંખ્યાતી શ્રેણીનાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ તેટલા છે. તે આ રીતે જાણવા. અંગુલ પ્રમાણુ પ્રતર ક્ષેત્રને વિષે જેટલી આકાશ-પ્રદેશની શ્રેણી હોય તેના વર્ગમૂલ અસંખ્યાતા છે. ત્યાં પ્રથમ વર્ગમૂલને બીજા વર્ગમૂલ સાથે ગુણતાં જે આવે એટલી અસંખ્યાતી શ્રેણી જાણવી. તેમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ છે તેટલા નારકીઓ જાણવા. અસત્કલ્પનાએ અંગુલપ્રમાણુ પ્રતરને વિષે ૨૫૬ શ્રેણી છે તેનું પ્રથમ વર્ગમૂલ ૧૬ અને બીજું વર્ગમૂલ ૪ એ બન્નેનો ગુણાકાર કરતાં $16 \times 4 = 64$ થાય તે રીતની અસંખ્યાતી જાણવી.

પ્રશ્ન ૪૭૯. નારકી કરતાં દેવતાની સંખ્યા કેટલી છે ?

ઉત્તર : નારકીનાં જીવો કરતાં દેવગતિમાં રહેલા દેવતાની સંખ્યા અસંખ્યાતા ગુણી અધિક હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૮૦. ભવનપતિ દેવતાઓની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : અસુરકુમાર દેવતાઓ ધનીકૃત લોકની ઉર્ધ્વ અધો અને આયાત રૂપ જે સૂચિશ્રેણી એના અંગૂલ પ્રમાણ ક્ષેત્રને વિષે રહેલા આકાશ પ્રદેશોનું પહેલું વર્ગમૂલ તેના અસંખ્યાતમાં ભાગમાં રહેલાં જેટલાં પ્રદેશો તેટલી શ્રેણીઓ લેવી અને તે શ્રેણીઓનાં જેટલા આકાશ પ્રદેશો થાય તેટલા અસુરકુમાર દેવતાઓ છે.

પ્રશ્ન ૪૮૧. વ્યંતર દેવતાઓની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : સંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ આકાશ પ્રદેશની સૂચિરૂપ એક ખંડ (ખંડવું) એવા એક એક ખંડે કરીને આખા પ્રતરને ભાગવાથી જે સંખ્યા થાય તેટલા વ્યંતર દેવોની સંખ્યા હોય છે.

અસત્ કલ્પનાથી એક પ્રતરમાં લાખ પ્રદેશો છે અને સંખ્યાતા યોજન પ્રમાણ સૂચિ દશ પ્રદેશવાળી છે તેનાથી ભાગતાં દશ હજાર સંખ્યા આવે એટલી સંખ્યા અસત્ કલ્પનાથી વ્યંતરની આવે.

પ્રશ્ન ૪૮૨. જ્યોતિષી દેવોની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : ખસો છપ્પન અંગુલ પ્રમાણ આકાશ પ્રદેશની સૂચિ-શ્રેણી વડે પ્રતરનો અપહાર કરતાં જે સંખ્યા આવે એટલા જ્યોતિષી દેવોની સંખ્યા હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૮૩. વૈમાનિક દેવોની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?

ઉત્તર : ધનીકૃત લોકની જે ઉર્ધ્વ અધો-આયાત રૂપ એક પ્રદેશની શ્રેણી તેનાં અંગૂલ માત્ર ક્ષેત્રનાં જેટલા આકાશ પ્રદેશો તેનું જે ત્રીજું વર્ગમૂલ તેને ઘન કરીએ અને જે સંખ્યા આવે તેટલી સંખ્યાવાળી ધનીકૃત લોકની શ્રેણીઓ લેવી તેમાં જેટલા આકાશ પ્રદેશ હોય તેટલા વૈમાનિક દેવો છે.

પ્રશ્ન ૪૮૪. તિર્યંચ જીવોની સંખ્યા કેટલી હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : દેવતાઓની જેટલી સંખ્યા છે તેના કરતાં તિર્યંચ ગતિમાં રહેલા જીવોની સંખ્યા અનંતગુણી હોય છે. કારણ કે વનસ્પતિ કાય જીવોનો સમાવેશ તિર્યંચગતિમાં થાય છે તે કારણથી.

“ઇન્દ્રિય તથા કાયદ્વારનું અદ્યખહુત્વ કહેવાય છે.”

પણ ચઉ તિ દુ ઝગિંદ્રી થોવા તિત્રિ અહિયા અણુંતગુણા ।

તસ થોવ અસંખ્યાગી ભૂજલનિલ અહિય વણુણુંતા ॥ ૪૧ ॥

અર્થ :—પંચેન્દ્રિય જીવો થોડા તેનાથી ચઉરીન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ઐઈન્દ્રિય અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય છે. તેનાથી એકેન્દ્રિય જીવો અનંતા હોય છે. ત્રસકાયનાં જીવો થોડા તેનાથી અગ્નિકાય અસંખ્યાત ગુણા. તેનાથી પૃથ્વીકાય, અપકાય, વાયુકાય અનુક્રમે વિશેષાધિક વિશેષાધિક હોય છે અને તેનાથી વનસ્પતિકાયનાં જીવો અનંતગુણા હોય છે. ॥ ૪૧ ॥

પ્રશ્ન ૪૮૫. પંચેન્દ્રિય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : પંચેન્દ્રિય જીવો સાતરાજ પ્રમાણ ધનીકૃત લોકની એક સૂચિશ્રેણીનાં અસંખ્યાતા કોટાકોટી યોજન પ્રમાણમાં રહેલી શ્રેણીઓનાં આકાશ પ્રદેશ પ્રમાણ જેટલા પંચેન્દ્રિય જીવો હોય છે તે કારણથી ઇન્દ્રિય માર્ગણીની અપેક્ષાએ સૌથી થોડા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૪૮૬. ચઉરીન્દ્રિય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : પંચેન્દ્રિય જીવો કરતાં ચઉરીન્દ્રિય જીવો ડબલ એટલે કે સંખ્યામાં ગમણાથી ઓછા થતાં હોવાથી વિશેષાધિક હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૮૭. તેઈન્દ્રિય જીવો કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય જીવો કરતાં તેઈન્દ્રિય જીવો વિશેષાધિક હોય છે. ગમણા થતા નથી માટે.

પ્રશ્ન ૪૮૮. ઐઈન્દ્રિય જીવો કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : તેઈન્દ્રિય જીવો કરતાં ઐઈન્દ્રિય જીવો ગમણાં થતાં ન હોવાથી વિશેષાધિક હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૮૯. એકેન્દ્રિય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ઐઈન્દ્રિય જીવો કરતાં એકેન્દ્રિય જીવો અનંતગુણા હોય છે કારણ કે એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે વનસ્પતિકાયના જીવોનો સમાવેશ થાય છે. તે કારણથી અનંતા કહેવાય છે. (હોય છે.)

પ્રશ્ન ૪૯૦. ત્રસકાય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : છકાય જીવોની અપેક્ષાએ ત્રસકાય જીવો સૌથી થોડા

ગણાય છે. ત્રસકાય જીવો ઘનીકૃત લોકની એક સૂચિશ્રેણીનાં અસંખ્યાતા કોટાકોટી યોજન પ્રમાણુ શ્રેણીઓનાં પ્રદેશ રાશિ જેટલાં હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૯૧. અગ્નિકાય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ત્રસકાય જીવો કરતાં અગ્નિકાયનાં જીવો અસંખ્યાત ગુણુ હોય છે કારણ કે અગ્નિકાયના જીવો અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ રાશિ પ્રમાણુ હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૯૨. પૃથ્વીકાય જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : અગ્નિકાયનાં જીવો કરતાં પૃથ્વીકાયનાં જીવો વિશેષાધિક હોય છે કારણ કે અગ્નિકાયનાં જીવો કરતાં કાંઈક વધારે હોય છે.

પ્રશ્ન ૪૯૩. અપ્કાય તથા વાયુકાયના જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : અપ્કાય તથા વાયુકાયનાં જીવો પૃથ્વીકાય કરતાં વિશેષાધિક રૂપે હોય છે એટલે કે પૃથ્વીકાય કરતાં અપ્કાયના વિશેષાધિક તેનાથી વાયુકાયનાં જીવો વિશેષાધિક હોય છે કારણકે સામાન્યથી અગ્નિકાયાદિ જીવો અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણુ છે પણ દરેકમાં વિશેષાધિક ગણવા અસંખ્યાતું મોટું લેવાથી ઘટી શકે છે. અસંખ્યાતાના અસંખ્યાતા ભેદો શાસ્ત્રમાં કહેલ છે.

પ્રશ્ન ૪૯૪. વનસ્પતિકાયનાં જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : વાયુકાય જીવો કરતાં વનસ્પતિકાયનાં જીવો અનંતગુણુ હોય છે કારણ કે વનસ્પતિકાય જીવોમાં નિગોદીયા જીવોનો સમાવેશ થાય છે. (અનંત આકાશ પ્રદેશ રાશિ પ્રમાણુ વનસ્પતિકાયનાં જીવો હોય છે.)

યોગ તથા વેદને વિષે અસ્પષ્ટહુત્વ.

મણુ વયણુ કાય જોગી થોવા અસંખગુણુ અનંતગુણુ ।

પુરિસા થોવા ઈત્થી સંખગુણાણુંત ગુણુ કીવા ॥ ૪૨ ॥

અર્થ :— મનયોગવાળા જીવો થોડા, તેનાથી વચનયોગવાળા જીવો અસંખ્યાત ગુણુ, તેનાથી કાયયોગવાળા જીવો અનંત ગુણુ

હોય છે. પુરૂષવેદી જીવો થોડા, સ્ત્રીવેદી સંખ્યાત ગુણ, તેનાથી નપુંસકવેદી જીવો અનંત ગુણ હોય છે. ॥ ૪૨ ॥

પ્રશ્ન ૪૬૫. મનયોગવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : મનયોગવાળા જીવો સૌથી થોડા હોય છે કારણ કે સંસી પચ્ચેન્દ્રિય જીવોને જ મન હોવાથી.

પ્રશ્ન ૪૬૬. વચનયોગી જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : વચનયોગવાળા જીવો મનયોગવાળા જીવો કરતાં અસંખ્યાત ગુણ હોય છે. કારણ કે વચનયોગવાળા જીવોમાં એધન્દ્રિય-તેધન્દ્રિય-ચઉરીન્દ્રિય તથા અસન્નિ પચ્ચેન્દ્રિય જીવોનો પ્રક્ષેપ થતો હોવાથી.

પ્રશ્ન ૪૬૭. કાયયોગવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : કાયયોગવાળા જીવો વચનયોગવાળા જીવો કરતાં અનંત ગુણ હોય છે. વનરપતિકાય જીવોનો સમાવેશ થતો હોવાથી.

પ્રશ્ન ૪૬૮. પુરૂષવેદવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : પુરૂષવેદવાળા જીવો અસંખ્યાત હોય છે. દેવ-મનુષ્ય-તિર્યંચમાં હોય છે તે કારણથી પણ સ્ત્રી-નપુંસકવેદની અપેક્ષાએ ઓછા હોય છે તે કારણથી સૌથી થોડા કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૪૬૯. સ્ત્રીવેદવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : પુરૂષવેદવાળા જીવો કરતાં સ્ત્રીવેદવાળા જીવો સંખ્યાત-ગુણ હોય છે. કારણ કે દેવ-મનુષ્ય-તિર્યંચમાં સ્ત્રીઓ સંખ્યાતગુણી હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૦. દેવ-મનુષ્ય અને તિર્યંચોમાં સ્ત્રીઓ સંખ્યાતગુણી કેટલી કેટલી વધારે હોય છે?

ઉત્તર : દેવગતિમાં દેવતા કરતાં બત્રીસ ગુણી (અધિક) તથા બત્રીશ અધિક સંખ્યામાં દેવીઓ હોય છે.

મનુષ્યોમાં સત્તાવીશ ગુણી (અધિક) તથા સત્તાવીશ અધિક સ્ત્રીઓ હોય છે. તિર્યંચગતિમાં પુરૂષવેદ કરતાં ત્રણ ગુણી (અધિક) ઉપર ત્રણ અધિક કરીએ એટલી તિર્યંચીણી સ્ત્રીઓ હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૧. નપુંસકવેદવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : નપુંસકવેદવાળા જીવો સ્ત્રીવેદ કરતાં અનંત ગુણુ હોય છે. કારણ કે એકેન્દ્રિય જીવોનો નપુંસકવેદમાં સમાવેશ થતો હોવાથી અનંતગુણુ કહેવાય છે.

માણી કોહી માર્ઠ લોભી અહિઅ મજુનાણિણુ થોવા ।

ઓહી અસંખ્યા મધ્સુય અહિય સમ અસંખ્ય વિગ્ભંગા ॥૪૩॥

અર્થ :—માની જીવો થોડા, તેનાથી કોધી વિશેષાધિક, તેનાથી માયાવી વિશેષાધિક અને તેનાથી લોભી વિશેષાધિક હોય છે. મનઃપર્યવ-જ્ઞાની જીવો થોડા હોય, તેનાથી અવધિજ્ઞાની જીવો અસંખ્યાત ગુણુ હોય તેનાથી મતિજ્ઞાની, અને શ્રુતજ્ઞાની સરખા પણ વિશેષાધિક હોય તેનાથી વિભંગજ્ઞાની જીવો અસંખ્યાત ગુણુ હોય છે. ॥૪૩॥

પ્રશ્ન ૫૦૨. માની જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : માન કષાયવાળા જીવો ક્રોધાદિ કષાયોની અપેક્ષાએ સૌથી થોડા હોય છે. કારણ કે ક્રોધાદિ કષાયનાં પરિણામોના કાલની અપેક્ષાએ માન કષાયનાં પરિણામોના કાળ ઓછો હોવાથી ઓછા જણાય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૩. ક્રોધ કષાયવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : માની જીવો કરતાં ક્રોધકષાયવાળા જીવો વિશેષાધિક હોય છે. કારણ કે માન કષાયનાં પરિણામના કાળની અપેક્ષાએ ક્રોધ-કષાયનાં પરિણામોના કાળ વિશેષાધિક હોવાથી વિશેષાધિક જીવો જણાય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૪. માયા કષાયવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ક્રોધ કષાયવાળા જીવો કરતાં માયા કષાયવાળા (માયી) જીવો વિશેષાધિક હોય છે. કારણ કે ક્રોધ કષાયનાં કાળ કરતાં ઘણાં પ્રાણીઓને ઘણાં કાળ (લાંબા કાળ) સુધી માયાનો સદ્ભાવ જણાય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૫. લોભ કષાયવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : માયી જીવો કરતાં લોભ કષાયવાળા જીવો વિશેષાધિક

હોય છે. કારણ કે મોટા ભાગના સર્વ સંસારી જીવોને હંમેશા પરિ-
ગ્રહાદિની આકાંક્ષા રહેતી હોય છે. તે કારણથી વિશેષાધિક કહેવાય છે.

પ્રશ્ન ૫૦૬. સામાન્યથી ચારે કષાયવાળા જીવો કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : સામાન્યથી ચારેય કષાયવાળા જીવો અનંતા હોય છે.
અનંતકાયને વિષે ચારેય કષાય હોય છે માટે.

પ્રશ્ન ૫૦૭. મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા જીવો શેષ જ્ઞાનની અપેક્ષાએ સૌથી
થોડા હોય છે. કારણ કે બધા જીવો કરતાં ગર્ભજ મનુષ્યો થોડા
હોય છે. તેમાં પણ ચારિત્રવાળા જીવો થોડા હોય છે. તેમાં પણ
અપ્રમત્તચારિત્રવાળા જીવો થોડા હોય છે અને તેમાં પણ આમર્ષાદિ
લબ્ધિવાળા જીવો પણ થોડા હોય છે. એ જીવોને મનઃપર્યવજ્ઞાન પ્રાપ્ત
થતું હોવાથી સૌથી થોડા જણાવ્યા છે.

પ્રશ્ન ૫૦૮. મનઃપર્યવજ્ઞાન કયા જીવોને ઉત્પન્ન થઈ શકે છે ?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાન અપ્રમત્તચતિ-આમર્ષ આદિ લબ્ધિઓ
જેને પ્રાપ્ત થયેલ હોય તે જીવો પામી શકે છે તેનો પાઠ નંદીસૂત્રમાં
સૂત્ર ૩૧-૩૨ માં તથા તેની ટીકામાં આવે છે, તે આ પ્રમાણે.

જઈ અપ્રમત્ત સંજય સમ્મદ્વિટ્ટિ પજ્જત્તગ સંખેજ્જ વાસાઉય
કમ્મભૂમગ ગબ્ભવક્કંતિય મણુસ્સાણું કિં ઇડ્ડિપત્ત અપ્રમત્ત સંજય
સમ્મદ્વિટ્ટિ પજ્જત્તગ સંખેજ્જ વાસાઉય કમ્મભૂમગ ગબ્ભવક્કંતિય
મણુસ્સાણું, અણિડ્ડિપત્ત અપ્રમત્ત સંજય સમ્મદ્વિટ્ટિ પજ્જત્તગ
સંખેજ્જ વાસાઉય કમ્મભૂમગ ગબ્ભવક્કંતિય મણુસ્સાણું ? ગોયામા ।

ઇડ્ડિપત્ત અપ્રમત્ત સંજય સમ્મદ્વિટ્ટિ પજ્જત્તગ સંખેજ્જ વાસાઉય
કમ્મભૂમગ ગબ્ભ વક્કંતિય મણુસ્સાણુંણો અણિડ્ડિપત્ત અપ્રમત્ત સંજય
સમ્મદ્વિટ્ટિ પજ્જત્તગ સંખેજ્જ વાસાઉય કમ્મભૂમગ ગબ્ભ વક્કંતિય
મણુસ્સાણું ।

હરિભદ્ર સૂ. મ. ની ટીકામાં—

આમૃષૌ પથ્યાદિ લઙ્ઘિલક્ષણાઃ કદ્યયઃ । તાસામ્ અન્યતર પ્રાપ્તિ
યોગાત્ પ્રાપ્તદ્વયઃ અવધિઋદ્ધિભાવાદ્ વા ।

પ્રશ્ન ૫૦૯. અવધિજ્ઞાની જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાનવાળા જીવો કરતાં અવધિજ્ઞાની જીવો
અસંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે સમ્યક્દષ્ટિ દેવતાઓ તથા
નારકીઓને અવધિજ્ઞાન હોય છે. અને તે મનઃપર્યવજ્ઞાની કરતાં
અસંખ્યાત ગુણા હોવાથી અસંખ્યાત ગુણા કહેલા છે.

પ્રશ્ન ૫૧૦. મતિ-શ્રુતજ્ઞાની જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : અવધિજ્ઞાની જીવો કરતાં મતિજ્ઞાની તથા શ્રુતજ્ઞાની
જીવો વિશેષાધિક હોય છે. કારણ કે દેવતા-નારકી સમકિતી જીવોને
ત્રણ જ્ઞાન હોય અને મનુષ્ય તથા તિર્યચ સમકિતી જીવોને મતિ
અને શ્રુત બે જ્ઞાન હોય છે. અવધિજ્ઞાનની ભજના હોય છે તે
ઉમેશતા હોવાથી અવધિજ્ઞાની કરતાં વિશેષાધિક થાય માટે વિશેષાધિક
કહ્યા છે.

પ્રશ્ન ૫૧૧. મતિજ્ઞાની તથા તત્ત્વજ્ઞાની જીવો પરસ્પર કેટલા હોય
છે? શાથી?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાની તથા શ્રુતજ્ઞાની જીવો પરસ્પર સરખાં હોય
છે. કારણ કે તે બન્ને જ્ઞાન સાથેજ હોય છે માટે કહ્યું છે કે જ્યાં
મતિજ્ઞાન હોય છે ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન હોય અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન હોય છે ત્યાં
મતિજ્ઞાન હોય છે એ રીતે બન્ને એકબીજાની સાથેજ હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૧૨. વિભંગજ્ઞાની જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : મતિ-શ્રુતજ્ઞાની જીવો કરતાં વિભંગજ્ઞાની જીવો
અસંખ્યાત ગુણા હોય છે કારણ કે સમકિતી દેવો અને નારકીઓ
કરતાં મિથ્યાદષ્ટિ દેવો તથા નારકીઓ અસંખ્યાત ગુણા હોય છે.
અને તે જીવોને વિભંગજ્ઞાન રહેલું હોય છે તે કારણથી વિભંગજ્ઞાની
જીવો અસંખ્યાત ગુણા કહેલા છે.

કેવલિણે ભૂત ગુણ મધ્યમ અન્નાણિ ભૂતગુણ તુલ્યા ।

સુહુમા થોવા પરિહાર સંખ અહુક્યાય સંખગુણા ॥ ૪૪ ॥

અર્થ :—તે થકી કેવલજ્ઞાની ભવો અનંતગુણ, તે થકી મતિ અજ્ઞાની—શ્રુત અજ્ઞાની (સરખા) અનંતગુણ જાણવા. સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રી ભવો થોડા, પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્રી સંખ્યાતગુણ, તે થકી યથાખ્યાત ચારિત્રી ભવો સંખ્યાત ગુણ જાણવા. ॥ ૪૪ ॥

પ્રશ્ન ૫૧૩. કેવલજ્ઞાની ભવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : વિભંગજ્ઞાની ભવો કરતાં કેવલજ્ઞાની ભવો અનંતગુણ હોય છે કારણ કે સિદ્ધનાં ભવો અનંતા હોવાથી તેઓ કેવલજ્ઞાન યુક્ત હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૧૪. મતિ-શ્રુત અજ્ઞાની ભવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાની ભવો કરતાં મતિ અજ્ઞાની તથા શ્રુત અજ્ઞાની ભવો અનંતગુણ હોય છે કારણ કે સિદ્ધનાં ભવો કરતાં વનસ્પતિકાયનાં ભવો અનંતગુણ હોવાથી તેઓને મતિ અજ્ઞાન તથા શ્રુત અજ્ઞાન હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૧૫. મતિ અજ્ઞાની તથા શ્રુત અજ્ઞાની ભવો પરસ્પર કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : મતિ અજ્ઞાની તથા શ્રુત અજ્ઞાની ભવો પરસ્પર સરખાં હોય છે. કારણ કે બન્ને સાથે અવિનાભાવી રૂપ હોવાથી. (સાથે રહેતા હોવાથી).

પ્રશ્ન ૫૧૬. સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રવાળા ભવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રવાળા ભવો ચારિત્ર માર્ગણના ભેદોની અપેક્ષાએ સૌથી થોડા હોય છે. કારણ કે તેઓ તે ચારિત્રવાળા ભવો વધારેમાં વધારે શત પૃથક્ત્વ (૨૦૦ થી ૬૦૦) હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૧૭. પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રવાળા ભવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રવાળા ભવો સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રવાળા ભવો કરતાં સંખ્યાત ગુણ હોય છે. કારણ કે તે ચારિત્ર-

વાળા જીવો વધારેમાં વધારે સહુસ પૃથક્ત્વ (૨ હજારથી ૯ હજાર) જેટલા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૧૮. યથાખ્યાત ચારિત્રવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રવાળા જીવો કરતાં યથાખ્યાત ચારિત્રવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણ હોય છે. કારણ કે આ ચારિત્રવાળા જીવો વધારેમાં વધારે કોડ પૃથક્ત્વ (૨ કોડથી ૯ કોડ) જેટલા એક સાથે પ્રાપ્ત થતાં હોય છે.

છેવ્વ સમધ્વ સંખ્યા દેસ અસંખ્યગુણુત ગુણ અજ્યા ।

થોવ અસંખ દુણતા આહિ નયન કેવલ અચક્રૂ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ :—છેદોપસ્થાપનીય સામાયિક ચારિત્રવાળા એ કમસર સંખ્યાતગુણા તે થકી દેશવિરતિ અસંખ્યાતગુણા તે થકી અવિરતિ ચારિત્રવાળા અનંતગુણા હોય છે.

અવધિ દર્શની જીવો સૌથી થોડા તે થકી અચ્છુદર્શની જીવો અસંખ્યાત ગુણા તે થકી કેવલ દર્શની જીવો અનંતગુણા તે થકી અચ્છુદર્શની જીવો અનંતગુણા હોય છે. ॥ ૪૫ ॥

પ્રશ્ન ૫૧૯. છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : યથાખ્યાત ચારિત્રવાળા જીવો કરતાં છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણા હોય છે.

કારણ કે સો કોડ પૃથક્ત્વ (બસો કોડથી નવસો કોડ) જેટલા વધારેમાં વધારે હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૨૦. સામાયિક ચારિત્રવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રવાળા જીવો કરતાં સામાયિક ચારિત્રવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે સામાયિક ચારિત્રવાળા જીવો હજાર કોડ-પૃથક્ત્વ (એ હજાર કોડથી નવ હજાર કોડ) જેટલા એક સાથે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન ૫૨૧. દેશવિરતિ ચારિત્રવાળા જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : સામાયિક ચારિત્રવાળા જીવો કરતાં દેશવિરતિ ચારિત્રવાળા જીવો અસંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે દેશવિરતિનાં પરિણામવાળા તિર્થંચો અસંખ્યાતા (જીવોનો) જગતને વિષે સંભવ હોય છે.

પ્રશ્ન પરર. અવિરતિ ચારિત્રવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : દેશવિરતિ ચારિત્રવાળા જીવો કરતાં અવિરતિ ચારિત્રવાળા જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે ૧ થી ૪ ગુણુસ્થાનકવાળા જીવો અવિરતિ ચારિત્રવાળા હોય છે. મિથ્યાદષ્ટિ જીવો અનંતાનંત હોવાથી ઘટે છે.

પ્રશ્ન પર૩. અવધિદર્શની જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર દર્શનદ્વારનાં ચાર ભેદોની અપેક્ષાએ અવધિદર્શની જીવો સૌથી થોડા હોય છે કારણ કે દેવતા-નારકી-મનુષ્ય-તિર્થંચોને વિષે કેટલાક જીવોને અવધિદર્શન હોય છે તે કારણથી ઓછા હોય છે.

પ્રશ્ન પર૪. ચક્ષુદર્શનવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ચક્ષુદર્શનવાળા જીવો અવધિદર્શનવાળા જીવો કરતાં અસંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે ચઉરીન્દ્રિય જીવોને તથા સત્રી મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણુસ્થાનકવાળા જીવોને ચક્ષુદર્શન હોય છે. તે પંચેન્દ્રિય જીવોને ઉભેરવાથી અસંખ્યાત ગુણા થાય છે.

પ્રશ્ન પર૫. કેવલદર્શનવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ચક્ષુદર્શનવાળા જીવો કરતાં કેવલદર્શનવાળા જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે સિદ્ધનાં જીવોને કેવલદર્શન હોય છે તે કારણથી.

પ્રશ્ન પર. અચક્ષુ દર્શનવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : કેવલ દર્શનવાળા જીવો કરતાં અચક્ષુ દર્શનવાળા જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે સિદ્ધનાં જીવો કરતાં મિથ્યાદષ્ટિ જીવો અનંતગુણા હોય છે.

પરજાણુ પુનિવ લેસા થોવા દો સંખણુંત દો અહિયાં ।

અભવિયર થોવણુંતા સાસણુ થોવોવસમ સંખા ॥ ૪૬ ॥

અર્થ :—શુદ્ધ લેશ્યાવાળા જીવો સૌથી થોડા તે થકી પદ્મ લેશ્યાવાળા જીવો સંખ્યાતગુણ તે થકી તેજે લેશ્યાવાળા જીવો સંખ્યાત-ગુણ તે થકી કાપોત લેશ્યાવાળા જીવો અનંતગુણ તે થકી નીલ લેશ્યાવાળા જીવો વિશેષાધિક તે થકી કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા જીવો વિશેષાધિક જાણવા. અલબ્ધ જીવો થોડા તે થકી લબ્ધ જીવો અનંતગુણ જાણવા. સાસ્વાદન સમકિતી જીવો સૌથી થોડા તે થકી ઉપશમ સમકિતી જીવો સંખ્યાત ગુણ જાણવા. ॥ ૪૬ ॥

પ્રશ્ન પર૭ શુદ્ધ લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : છ લેશ્યાઓની અપેક્ષાએ શુદ્ધ લેશ્યાવાળા જીવો સૌથી થોડા હોય છે કારણ કે કેટલાક પંચેન્દ્રિય તિર્થંચોને તથા મનુષ્યોને હોય તથા લાંતકથી અનુત્તર સુધીનાં દેવતાઓને વિષે હોય છે.

પ્રશ્ન પર૮. પદ્મ લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : શુદ્ધ લેશ્યાવાળા જીવો કરતાં પદ્મ લેશ્યાવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણ હોય છે કારણ કે સનતકુમાર માહેન્દ્ર તથા બ્રહ્મદેવલોક વાસી દેવતાઓને હોય અને તે લાંતકાદિ દેવો કરતાં અસંખ્યાત ગુણ હોય છે તથા સંખ્યાત વર્ષનાં આયુષ્યવાળા કેટલાક મનુષ્યો તથા તિર્થંચોને હોય છે માટે સંખ્યાત ગુણ કહ્યા છે.

પ્રશ્ન પર૯. લાંતકાદિ દેવોથી સનતકુમારાદિ ત્રણ દેવલોક વાસિ દેવો અસંખ્યાત ગુણ કહેલા છે. તો પછી શુદ્ધ લેશ્યાથી પદ્મ લેશ્યાવાળા જીવો અસંખ્યાત ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે તો સંખ્યાત ગુણ શાથી ?

ઉત્તર : અહીંયા જઘન્ય પદને વિષે સનતકુમારાદિ ત્રણ દેવલોકનાં દેવો અસંખ્યાત ગુણ છે પણ તેનાથી શુદ્ધ લેશ્યાવાળા પંચેન્દ્રિય તિર્થંચો અસંખ્યાત ગુણ કહેલા છે માટે પદ્મ લેશ્યાના અદ્વયબહુત્વમાં સનતકુમારાદિ ત્રણ દેવવાસિ દેવોનો સમાવેશ કરતાં અસંખ્યાત ગુણપણું પ્રાપ્ત થતું નથી માટે સંખ્યાત ગુણ કહેલ છે. (પદ્મવણા સૂત્રાધારે ટીકા પાનું ૩૪૫).

પ્રશ્ન પર૧૦. તેજે લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : પદ્મ લેશ્યાવાળા જીવો કરતાં તેજો લેશ્યાવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણ હોય છે કારણ કે સૌધર્મ-ઇશાન-વ્યોતિષીનાં દેવો તથા કેટલાંક ભવનપતિ વ્યંતર દેવોને, સંખ્યાત-અસંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળા કેટલાક મનુષ્યો તથા તિર્યચોને, તથા કેટલાક બાહર અપર્યાપ્તા પૃથ્વી-અપ્-પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય જીવોને હોય છે તે કારણથી સંખ્યાત ગુણ જીવો થાય છે.

પ્રશ્ન ૫૩૧. તેજો લેશ્યાવાળા જીવો અસંખ્યાત ગુણ શાથી નહિ ?

ઉત્તર : સઘળાંય પદ્મ લેશ્યાવાળા તિર્યચ આદિ પ્રાણી ગણોની અપેક્ષાએ તેજો લેશ્યાવાળા જીવો સંખ્યાત ગુણ જ શાસ્ત્રોમાં કહેલ હોવાથી સંખ્યાત ગુણ થાય છે. અસંખ્યાત ગુણ થતાં નથી.

પ્રશ્ન ૫૩૨. કાપોત લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : તેજો લેશ્યાવાળા જીવો કરતાં કાપોત લેશ્યાવાળા જીવો અનંતગુણ હોય છે કારણ કે અનંતકાય વનસ્પતિ જીવોને પણ તે લેશ્યા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૩૩. નીલ લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : કાપોત લેશ્યાવાળા જીવો કરતાં નીલ લેશ્યાવાળા જીવો વિશેષાધિક હોય છે. કારણ કે કેટલાક ત્રીજા અને પાંચમી નારકીના જીવોને તે લેશ્યા હોય તથા ચોથી નારકીનાં જીવોને નીલ લેશ્યા હોય છે તે અધિક ઉમેરવાથી વિશેષાધિક થાય છે. તથા કાપોત લેશ્યાવાળા જીવોથી સંકલિષ્ટ અધ્યવસાયવાળા જીવો કાંઈક અધિક નીલ લેશ્યાવાળા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૩૪. કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : નીલ લેશ્યાવાળા જીવો કરતાં કૃષ્ણ લેશ્યાવાળા જીવો વિશેષાધિક હોય છે કારણ કે નીલ લેશ્યાનાં અધ્યવસાયથી અતિ સંકલિષ્ટ અધ્યવસાય કૃષ્ણ લેશ્યાવાળાને હોય છે તેથી વિશેષાધિક થાય છે અથવા પાંચમી નારકીનાં કેટલા જીવો તથા છઠ્ઠી અને સાતમી નારકીનાં જીવો વિશેષ ઉમેરતાં હોવાથી થાય છે.

પ્રશ્ન ૫૩૫. અભવ્ય જીવો કેટલા હોય છે?

ઉત્તર : ભવ્ય જીવો કરતાં અભવ્ય જીવો સૌથી થોડા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૩૬. અભવ્ય જીવો થોડા હોય છે તો તેની સંખ્યા કેટલી હોય છે?

ઉત્તર : અભવ્ય જીવોની સંખ્યા જઘન્ય યુક્ત અનંતરાશિની જે સંખ્યા થાય તેટલા હોય છે, અને તે સિદ્ધનાં જીવો કરતાં અનંતમા ભાગ જેટલા હોય.

પ્રશ્ન ૫૩૭. ભવ્ય જીવો કેટલા હોય છે?

ઉત્તર : અભવ્ય જીવો કરતાં ભવ્ય જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે સિદ્ધનાં જીવો કરતાં ભવ્ય જીવો અનંતગુણા આગમોને વિષે કહેલા છે.

પ્રશ્ન ૫૩૮. સાસ્વાદન સમકિતી જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : સમ્યક્ત્વ દ્વારના છ ભેદોની અપેક્ષાએ સાસ્વાદન સમકિતી જીવો સૌથી થોડા હોય છે કારણ કે ઉપશમ સમકિતથી પડતા જીવો મિથ્યાત્વને ન પામેલા હોય ત્યાં સુધી સાસ્વાદન સમકિતી હોય છે અને જેટલા ઉપશમ સમકિત પામેલા હોય તે બધા સાસ્વાદને આવતા નથી કેટલાક આવે છે માટે થોડા કહ્યા છે.

પ્રશ્ન ૫૩૯. ઉપશમ સમકિતી જીવો કેટલા હોય છે? શાથી?

ઉત્તર : સાસ્વાદન સમકિતી જીવો કરતાં ઉપશમ સમકિતી જીવો સંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે ચારેય ગતિમાં ઉપશમ સમકિત પામનારા જીવો હોય છે. બધા પડતાં ન હોવાથી સંખ્યાત-ગુણા થાય છે.

મીસા સંખ્યા વેચ્ચગ અસંખગુણ અધ્ધમ મિચ્છ દુ અણુતા ।

સન્નિઅર થોવણુતા-ણહાર થોવેઅર અસંખા ॥ ૪૭ ॥

અર્થ : ઉપશમ કરતાં મિશ્ર સંખ્યાત ગુણા તેનાથી ક્ષયોપશમ સમકિતી અસંખ્યાત ગુણા તેનાથી ક્ષાયિક સમકિતી અનંતગુણા તેનાથી મિથ્યાત્વી અનંતગુણા હોય. સત્તી જીવો થોડા તેનાથી અસત્તી જીવો અનંત ગુણા હોય.

આણાહારી જીવો થોડા તેનાથી આહારી જીવો અસંખ્યાત ગુણા હોય છે. ॥ ૪૭ ॥

પ્રશ્ન ૫૪૦. મિશ્ર સમકિતી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિતી જીવો કરતાં મિશ્ર સમકિતી જીવો સંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે સમ્યક્ત્વ થકી જીવ મિશ્રે આવે અને મિથ્યાત્વેથી પણ મિશ્રે આવે છે અથવા ઉપશમ સમકિત કરતાં મિશ્ર સમકિતનો કાળ અધિક હોવાથી સંખ્યાત ગુણા થાય છે.

પ્રશ્ન ૫૪૧. ક્ષયોપશમ સમકિતી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિતી જીવો કરતાં ક્ષયોપશમ સમકિતી જીવો અસંખ્યાત ગુણા હોય છે. કારણ કે આ સમકિતી જીવો સદા માટે અસંખ્યાત પ્રાપ્ત થાય છે. મિશ્ર સમકિતી જીવો કોઈવાર હોય અથવા ન પણ હોય માટે ક્ષયોપશમ સમકિતી અસંખ્યાત ગુણા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૪૨. ક્ષાયિક સમકિતી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમકિતી જીવો ક્ષયોપશમ સમકિતી જીવો કરતાં અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે સિદ્ધના જીવોને ક્ષાયિક સમકિત હોય છે અને સિદ્ધો અનંતા છે.

પ્રશ્ન ૫૪૩. મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમકિતી જીવો કરતાં મિથ્યાત્વ સમકિતી જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે સિદ્ધના જીવો કરતાં વનસ્પતિકાયના જીવો અનંતા હોય છે. અને તેઓ મિથ્યાત્વવાળા હોવાથી ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૫૪૪. સંજી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : અસંજી જીવો કરતાં સંજી જીવો સૌથી થોડા હોય છે. કારણ કે દેવતા-નારકી-સંજી મનુષ્યો તથા તિર્થંચો જ સંજી હોવાથી.

પ્રશ્ન ૫૪૫. અસંજી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : સંજી જીવો કરતાં અસંજી જીવો અનંતગુણા હોય છે. કારણ કે અનંતકાય વનસ્પતિ અસંજી રૂપે હોય છે માટે અનંત ગુણા હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૪૬. અનાહારી જીવો કેટલા હોય છે ? શાથી ?

ઉત્તર : આહારી જીવો કરતાં અનાહારી જીવો થોડા હોય છે. કારણ કે વિગ્રહ ગતિમાં રહેલા અને સિદ્ધના જીવો, કેવલીસમુદ્ધાતમાં અને ચૌદમા ગુણઠાણે રહેલા કેવલી અનાહારી હોવાથી-ઘટે છે.

પ્રશ્ન ૫૪૭. આહારી જીવો કેટલા હોય છે ?

ઉત્તર : અનાહારી જીવો કરતાં આહારી જીવો અસંખ્યાત-ગુણ હોય છે.

પ્રશ્ન ૫૪૮. સિદ્ધના જીવો કરતાં અનંતગુણ સંસારી જીવો હોય છે. તે પ્રાયઃ આહારી હોય તો અહીં આહારી અસંખ્યાત ગુણ કેમ કહ્યા છે ?

ઉત્તર : અહીં જે આહારી અસંખ્યાત ગુણ કહ્યા છે તેમાં દોષ નથી કારણ કે પ્રતિ સમય એટલે કે સમયે સમયે એક એક નિગોદના અસંખ્યાતમા ભાગ પ્રમાણ જીવો વિગ્રહ ગતિમાં ઉત્પન્ન થતા પ્રાપ્ત થાય છે અને તે સઘળા ય અનાહારી હોય છે. તે કારણથી અનાહારી જીવોની અપેક્ષાએ આહારી જીવો અસંખ્યાત ગુણ જ પ્રાપ્ત થતા હોવાથી કહ્યા છે.

આ રીતે બાસક માર્ગણાઓને વિષે જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોનું વર્ણન સમાપ્ત થયું છે.

બાસક માર્ગણાઓના છ દ્વારોના પદાર્થ રૂપે
પ્રશ્નોત્તરી શરૂ થાય છે.

પ્રશ્ન ૫૪૯. નરકગતિમાં જીવસ્થાનકઆદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : નરકગતિમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.
- (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૧ થી ૪.
- (૩) યોગ-૧૧ : ઔદારિક-૨ અને આહારક-૨ વિના.
- (૪) ઉપયોગ-૯ : કેવલદ્રિક, મનઃપર્યવજ્ઞાન વિના.
- (૫) દેશ્યા-૩ : પહેલી ત્રણ. (૬) અદ્યખહુત્વ : અસંખ્યાતા ગુણ-૨,

પ્રશ્ન ૫૫૮. તિર્થચગતિમાં જીવસ્થાનકઆદિ છ દ્વારોમાં કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તિર્થચગતિમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૫ : ૧ થી ૫.
 (૩) યોગ-૧૩ : આહારકદ્વિક વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૯ : કેવલદ્વિક મનઃપર્યાવજ્ઞાન વિના. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યખહુત્વ : અનંતગુણ-૪.

પ્રશ્ન ૫૫૯. મનુષ્યગતિમાં જીવસ્થાનકઆદિ છ દ્વારોમાં કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મનુષ્યગતિ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૩. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૪. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યખહુત્વ : સૌથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૬૦. દેવગતિમાં જીવસ્થાનકઆદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : દેવગતિ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૧ થી ૪.
 (૩) યોગ-૧૧ : ઔદારિક-૨, આહારક-૨ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૯ : ૩-જ્ઞાન, ૩-અજ્ઞાન, ૩-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યખહુત્વ : અસંખ્યાત ગુણ-૩.

પ્રશ્ન ૫૫૩ એકેન્દ્રિયમાં જીવસ્થાનકઆદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : એકેન્દ્રિય માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાહર, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત એ.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : પહેલું, બીજું.

- (૩) યોગ-૫ : ઔદારીક-૨, વૈકિય-૨, કાર્મણ.
 (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨-અજ્ઞાન, ૧ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૪ : ૧ થી ૪.
 (૬) અદ્વપબહુત્વ : અનંતા-૫.

પ્રશ્ન ૫૫૪. બેઘન્દ્રિય જાતિમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટી શકે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : બેઘન્દ્રિય જાતિ માર્ગણમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : બે. પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : પહેલું, બીજું.
 (૩) યોગ-૪ : ઔદારીક-૨, કાર્મણ, અસત્યામૃષા વચન.
 (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨ અજ્ઞાન, ૧ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
 (૬) અદ્વપબહુત્વ : વિશેષાધિક-૪.

પ્રશ્ન ૫૫૫. તેઘન્દ્રિય જાતિમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : તેઘન્દ્રિય જાતિ માર્ગણમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : તે. પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : પહેલું, બીજું.
 (૩) યોગ-૪ : ઔદારીક-૨, કાર્મણ, અસત્યામૃષા વચન.
 (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨-અજ્ઞાન, ૧ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
 (૬) અદ્વપબહુત્વ : વિશેષાધિક-૩.

પ્રશ્ન ૫૫૬. ચઉરીન્દ્રિય જાતિમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો હોય છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ચઉરીન્દ્રિય જાતિ માર્ગણમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : ચ. પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : પહેલું, બીજું.
 (૩) યોગ-૪ : ઔદારીક-૨, કાર્મણ, અસત્યામૃષા વચન.

- (૪) ઉપયોગ-૪ : ૨-અજ્ઞાન, ૨-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
 (૬) અદ્યપબહુત્વ : વિશેષાધિક-૨.

પ્રશ્ન ૫૫૭. પચેન્દ્રિય જાતિમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોનાં કેટલા ભેદો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પચેન્દ્રિય જાતિ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : છેલ્લા ચાર. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૪.
 (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યપબહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૫૮. પૃથ્વીકાય માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : પૃથ્વીકાય માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાદર, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત, પૃથ્વીકાય.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧-૨. (૩) યોગ-૩ : ઔદારિક-૨, કાર્મણ.
 (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨ અજ્ઞાન, ૧-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૪ : ૧ થી ૪.
 (૬) અદ્યપબહુત્વ : વિશેષાધિક ૩.

પ્રશ્ન ૫૫૯. અપ્કાય માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : અપ્કાય માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાદર, પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત અપ્કામ.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧-૨. (૩) યોગ-૩ : ઔદારિક-૨, કાર્મણ.
 (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨-અજ્ઞાન, ૧-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૪ : ૧ થી ૪.
 (૬) અદ્યપબહુત્વ : વિશેષાધિક-૪.

પ્રશ્ન ૫૬૦. તેઉકાય માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેઉકાય માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાદર, પર્યાપ્તા-અપર્યાપ્ત તેઉકાય.
- (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ૧ હું.
- (૩) યોગ-૩ : ઔદારિક-૨, કાર્મણ.
- (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨-અજ્ઞાન, ૧-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
- (૬) અદ્યબહુત્વ : અસંખ્યાતગુણ-૨.

પ્રશ્ન ૫૬૧. વાઉકાય માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : વાઉકાય માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાદર. પર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા વાઉકાય.
- (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ૧ હું.
- (૩) યોગ-૫ : ઔદારિક-૨, વૈકિય-૨, કાર્મણ.
- (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨-અજ્ઞાન, ૧-દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
- (૫) અદ્યબહુત્વ : વિશેષાધિક-૫.

પ્રશ્ન ૫૬૨. વનસ્પતિકાય માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : વનસ્પતિકાય માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૪ : સૂક્ષ્મ, બાદર, પર્યાપ્તા-અપર્યાપ્તા વનસ્પતિકાય.
- (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧-૨. (૩) યોગ-૩ : ઔદારિક-૨, કાર્મણ.
- (૪) ઉપયોગ-૩ : ૨ અજ્ઞાન, ૧ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૩ : ૧ થી ૩.
- (૬) અદ્યબહુત્વ : અનંતગુણ-૬.

પ્રશ્ન ૫૬૩. ત્રસકાય માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ત્રસકાય માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૦ : છેલ્લા ૧૦. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૪.
 (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૬૪. મનયોગ માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મનયોગ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૧૩ : ૧ થી ૧૩.
 (૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણ વિના. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : સૌથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૬૫. વચનયોગ માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : વચનયોગ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૫ : વિકલેન્દ્રિય, અસન્ની-સંજ્ઞી, પર્યાપ્તા.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૧૩ : ૧ થી ૧૩.
 (૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણ વિના. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : અસંખ્યાતગુણ-૨.

પ્રશ્ન ૫૬૬. કાયયોગ માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : કાયયોગ માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૩ : ૧ થી ૧૩.
 (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : અનંતગુણ-૩.

પ્રશ્ન ૫૬૭. પુરુષવેદ માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : પુરુષવેદ માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૧૨ : કેવલજ્ઞાનાદિ-૨, લિંગાકાર અપેક્ષાએ હોય.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખલુત્વ : સર્વાથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૬૮. સ્ત્રીવેદ માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : સ્ત્રીવેદ માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯. (૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૧૨ : કેવલજ્ઞાનાદિ-૨, લિંગાકાર અપેક્ષાએ હોય.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખલુત્વ : સંખ્યાતગુણ-૨.

પ્રશ્ન ૫૬૯. નપુંસકવેદ માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : નપુંસકવેદ માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯.
 (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખલુત્વ : અનંતગુણ-૩.

પ્રશ્ન ૫૭૦. ક્રોધ કષાય માર્ગણીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ક્રોધ કષાય માર્ગણીમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯.
 (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલદ્રિક વિના.
 (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખલુત્વ : વિશેષાધિક-૨.

પ્રશ્ન ૫૭૧. માનકષાયી માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : માનકષાયી માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.	(૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯.
(૩) યોગ-૧૫.	(૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-દર્શન વિના.
(૫) લેશ્યા-૬.	(૬) અદ્યખણત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૭૨. માયા કષાયવાળી માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : માયા કષાયવાળી માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.	(૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૧ થી ૯.
(૩) યોગ-૧૫.	(૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-દર્શન વિના.
(૫) લેશ્યા-૬.	(૬) અદ્યખણત્વ : વિશેષાધિક-૩.

પ્રશ્ન ૫૭૩. લોભ કષાયવાળા જીવોમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : લોભ કષાયવાળા જીવોમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.	(૨) ગુણસ્થાનક-૧૦ : ૧ થી ૧૦.
(૩) યોગ-૧૫.	(૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-દર્શન વિના.
(૫) લેશ્યા-૬.	(૬) અદ્યખણત્વ : વિશેષાધિક-૪.

પ્રશ્ન ૫૭૪. મતિજ્ઞાન માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાન માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંસી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.	
(૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૪ થી ૧૨.	(૩) યોગ-૧૫.
(૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન.	(૫) લેશ્યા-૬.
(૬) અદ્યખણત્વ : અસંખ્યાત ગુણ-૩.	

પ્રશ્ન ૫૭૫. શ્રુતજ્ઞાન માર્ગણુમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : શ્રુતજ્ઞાન માર્ગણુમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.	
(૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૪ થી ૧૨.	(૩) યોગ-૧૫.
(૪) ઉપયોગ-૭ : ૪-જ્ઞાન, ૩-દર્શન.	(૫) લેશ્યા-૬.
(૬) અદ્યપખદુત્વ : મતિજ્ઞાન તુલ્ય-૪.	

પ્રશ્ન ૫૭૬. અવધિજ્ઞાન માર્ગણુમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અવધિજ્ઞાન માર્ગણુમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.	
(૨) ગુણસ્થાનક-૯ : ૪ થી ૧૨.	(૩) યોગ-૧૫.
(૪) ઉપયોગ-૭ : ૪-જ્ઞાન, ૩-દર્શન.	(૫) લેશ્યા-૬.
(૬) અદ્યપખદુત્વ : અસંખ્યાત ગુણુ-૨.	

પ્રશ્ન ૫૭૭. મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણુમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાન માર્ગણુમાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત.	(૨) ગુણસ્થાનક-૭ : ૬ થી ૧૨.
(૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણુયોગ વિના.	
(૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન.	(૫) લેશ્યા-૬.
(૬) અદ્યપખદુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.	

પ્રશ્ન ૫૭૮. કેવલજ્ઞાન માર્ગણુમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન માર્ગણુમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંસી પર્યાપ્ત.

(૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧૩, ૧૪.

(૩) યોગ-૭ : ઔદારિક-૨, કાર્મણુ, પહેલો તથા છેલ્લો મનયોગ અને વચનયોગ. (૪) અદ્યપખટ્વ : અનંતગુણા-૬.

પ્રશ્ન ૫૭૯. મતિ અજ્ઞાન માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : મતિ અજ્ઞાન માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.

(૨) ગુણસ્થાનક-૩ : ૧ થી ૩.

(૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.

(૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખટ્વ : અનંતગુણા-૭.

પ્રશ્ન ૫૮૦. શ્રુત અજ્ઞાન માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : શ્રુત અજ્ઞાન માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.

(૨) ગુણસ્થાનક-૩ : ૧ થી ૩.

(૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.

(૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખટ્વ : મતિ અજ્ઞાન જેટલા સરખા.

પ્રશ્ન ૫૮૧. વિભંગજ્ઞાન માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : વિભંગજ્ઞાન માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંસી પર્યાપ્ત-અપર્યાપ્ત.

(૨) ગુણસ્થાનક-૩ : ૧ થી ૩. (૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.

(૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખટ્વ : અસંખ્યાતગુણા-૫.

પ્રશ્ન ૫૮૨. સામાયિક ચારિત્ર માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : સામાયિક ચારિત્ર માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંગ્રી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૬ થી ૯.
- (૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણુ વિના.
- (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
- (૬) અદ્વયબુદ્ધત્વ : સંખ્યાતગુણા-૫.

પ્રશ્ન ૫૮૩. છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંગ્રી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૬ થી ૯.
- (૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણુ વિના.
- (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
- (૬) અદ્વયબુદ્ધત્વ : સંખ્યાતગુણા-૪.

પ્રશ્ન ૫૮૪. પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંગ્રી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૬-૭.
- (૩) યોગ-૬ : ૪ મનના, ૪ વચનના, ઔદારિક કાયયોગ.
- (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
- (૬) અદ્વયબુદ્ધત્વ : સંખ્યાતગુણા-૨.

પ્રશ્ન ૫૮૫. સૂક્ષ્મ સંપ્રસાય ચારિત્રમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ સંપ્રસાય ચારિત્રમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંસી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ૧૦ મુ.
 (૩) યોગ-૯ : ૪ મનના, ૪ વચનના, ઔદારિક કાયયોગ.
 (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૧ : શુદ્ધ.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૮૬. યથાખ્યાત ચારિત્રમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો થટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : યથાખ્યાત ચારિત્રમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો થટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંસી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૧૧ થી ૧૪.
 (૩) યોગ-૧૧ : આહારક-૨ તથા વેકિય-૨ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૯ : ૩ અજ્ઞાન વિના. (૫) લેશ્યા-૧ : શુદ્ધ.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : સંખ્યાત ગુણા-૩

પ્રશ્ન ૫૮૭. દેશવિરતિ ચારિત્રમાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો થટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : દેશવિરતિ ચારિત્રમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો થટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંસી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : પાંચમું.
 (૩) યોગ-૧૧ : આહારક-૨, ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૬ : ૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : અસંખ્યાત ગુણા-૬.

પ્રશ્ન ૫૮૮. અવિરતિ ચારિત્ર માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો થટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અવિરતિ ચારિત્ર માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો થટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૧ થી ૪.
 (૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૯ : ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : અનંતગુણા-૭.

પ્રશ્ન ૫૮૯. ચક્ષુદર્શન માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો થટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અચ્છુદર્શન માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક ૩ અથવા ૬ : છેલ્લા ત્રણ પર્યાપ્ત, અથવા અપર્યાપ્ત સાથે ગણતાં છ થાય. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૨ : ૧ થી ૧૨.
- (૩) યોગ-૧૩ : ઔદારિક મિશ્ર, કાર્મણ વિના.
- (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન વિના. (૫) લેશ્યા-૬.
- (૬) અદ્યપગ્નહૃત્વ : અસંખ્યાત ગુણા-૨.

પ્રશ્ન ૫૯૦. અચ્છુદર્શન માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : અચ્છુદર્શન માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૨ : ૧ થી ૧૨.
- (૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન વિના.
- (૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપગ્નહૃત્વ : અનંતગુણા-૪.

પ્રશ્ન ૫૯૧. અવધિદર્શન માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : અવધિદર્શન માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંગ્રી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
- (૨) ગુણસ્થાનક-૮ : ૪ થી ૧૨. (૩) યોગ-૧૫.
- (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
- (૬) અદ્યપગ્નહૃત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૯૨. કેવલદર્શન માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા ?

ઉત્તર : કેવલદર્શન માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંગ્રી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧૩-૧૪.
- (૩) યોગ-૭ : ઔદારિક-૨, કાર્મણ, પહેલો છેલ્લો મન-વચનયોગ,

(૪) ઉપયોગ-૨ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન. (૫) લેશ્યા-૧ : શુદ્ધ.

(૬) અદ્વપખહુત્વ : અનંતગુણા-૩.

પ્રશ્ન પદ૩. કૃષ્ણ લેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ લેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૬ : ૧ થી ૬.

(૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન વિના.

(૫) લેશ્યા-૧ : કૃષ્ણ. (૬) અદ્વપખહુત્વ : વિશેષાધિક-૬.

પ્રશ્ન પદ૪. નીલ લેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : નીલ લેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૬ : ૧ થી ૬. (૩) યોગ-૧૫.

(૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન વિના.

(૫) લેશ્યા-૧ : નીલ. (૬) અદ્વપખહુત્વ : વિશેષાધિક-૫.

પ્રશ્ન પદ૫. કાપોત લેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કાપોત લેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૬ : ૧ થી ૬. (૩) યોગ-૧૫.

(૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.

(૫) લેશ્યા-૧ : કાપોત. (૬) અદ્વપખહુત્વ : અનંતગુણા-૪.

પ્રશ્ન પદ૬. તેજો લેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : તેજો લેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૩ : સંજી પર્યાસ-અપર્યાસ, બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાસ,

- (૨) ગુણુસ્થાનક-૭ : ૧ થી ૭. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) લેશ્યા-૧ : તેજો.
 (૫) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : સંખ્યાતગુણા-૩.

પ્રશ્ન ૫૯૭. પદ્મલેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારેના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : પદ્મલેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારેના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણુસ્થાનક-૭ : ૧ થી ૭. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૧૦ : કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન વિના.
 (૫) લેશ્યા-૧ : પદ્મ. (૬) અદ્યપખહુત્વ : સંખ્યાતગુણા-૨.

પ્રશ્ન ૫૯૮. શુક્લ લેશ્યા માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારેના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : શુક્લ લેશ્યા માર્ગણામાં છ દ્વારેના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજ્ઞીપર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણુસ્થાનક-૧૩ : ૧ થી ૧૩. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) લેશ્યા-૧ : શુક્લ
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૫૯૯. લવ્ય માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારેના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : લવ્ય માર્ગણામાં છ દ્વારેના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણુસ્થાનક-૧૪. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્યપખહુત્વ : અનંતગુણા-૨.

પ્રશ્ન ૬૦૦. અલવ્ય માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારેના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અલબ્ધ જીવોમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪ (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ૧ હું.
 (૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના
 (૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્વપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૬૦૧. ઉપશમ સમકિત માર્ગજીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિત માર્ગજીમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક એક અથવા બે : સંજી પર્યાપ્ત અથવા અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૮ : ૪ થી ૧૧.
 (૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.
 (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્વપખહુત્વ : સંખ્યાતગુણ-૨.

પ્રશ્ન ૬૦૨. ક્ષયોપશમ સમકિતમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ક્ષયોપશમ સમકિત માર્ગજીમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૪ : ૪ થી ૭. (૩) યોગ-૧૫.
 (૪) ઉપયોગ-૭ : ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૬.
 (૬) અદ્વપખહુત્વ : અસંખ્યાતગુણ-૪.

પ્રશ્ન ૬૦૩. ક્ષાયિક સમકિત માર્ગજીમાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : ક્ષાયિક સમકિત માર્ગજીમાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંજી પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત.
 (૨) ગુણસ્થાનક-૧૧ : ૪ થી ૧૪. (૩) યોગ-૧૫.

(૪) ઉપયોગ-૯ : ૩ અજ્ઞાન સિવાય. (૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખલુત્વ : અનંત ગુણ-૫.

પ્રશ્ન ૬૦૪. મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મિશ્ર સમકિત માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧ : સંસી પર્યાપ્ત.

(૨) ગુણસ્થાનક-૧ : મિશ્ર (ત્રીજું).

(૩) યોગ-૧૦ : ૪ મનના, ૪ વચનના, ઔદારિક, વૈકિય.

(૪) ઉપયોગ-૬ : ૩ જ્ઞાન અથવા ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખલુત્વ : સંખ્યાત ગુણ-૩.

પ્રશ્ન ૬૦૫. સાસ્વાદન સમકિત માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : સાસ્વાદન સમકિત માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૭ : બાહર એકેન્દ્રિય અપર્યાપ્તથી છ અપર્યાપ્ત, સંસી પર્યાપ્ત. (૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ખીજું.

(૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.

(૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

અદ્યપખલુત્વ : સર્વથી થેડા-૧.

પ્રશ્ન ૬૦૬. મિથ્યાત્વ સમકિત માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વ સમકિત માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

(૧) જીવસ્થાનક-૧૪.

(૨) ગુણસ્થાનક-૧ : ૧ હું.

(૩) યોગ-૧૩ : આહારક-૨ વિના.

(૪) ઉપયોગ-૫ : ૩ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન.

(૫) લેશ્યા-૬.

(૬) અદ્યપખલુત્વ : અનંતગુણ-૬.

પ્રશ્ન ૬૦૭. સંસી માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : સંસી માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૨ : સંસી પર્યાખત-અપર્યાખત. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૪.
(૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨.
(૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

પ્રશ્ન ૬૦૮. અસંસી માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અસંસી માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૨ : પહેલા બાર. (૨) ગુણસ્થાનક-૨ : ૧, ૨.
(૩) યોગ-૬ : ઔદારિક-૨, કાર્મણુ, વૈક્રિય-૨, છેલ્લો વચનયોગ.
(૪) ઉપયોગ-૪ : ૨ અજ્ઞાન, ૨ દર્શન. (૫) લેશ્યા-૪ : ૧ થી ૪.
(૬) અદ્યપખહુત્વ : અનંતગુણુ-૨.

પ્રશ્ન ૬૦૯. આહારી માર્ગણામાં જીવસ્થાનક આદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : આહારી માર્ગણામાં છ દ્વારોના નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૧૪. (૨) ગુણસ્થાનક-૧૩ : ૧ થી ૧૩.
(૩) યોગ-૧૫. (૪) ઉપયોગ-૧૨. (૫) લેશ્યા-૬.
(૬) અદ્યપખહુત્વ : અસંખ્યાત ગુણુ-૨.

પ્રશ્ન ૬૧૦. અણાહારી માર્ગણામાં જીવસ્થાનકાદિ છ દ્વારોના કેટલા ભેદો ઘટે છે? કયા કયા?

ઉત્તર : અણાહારી માર્ગણામાં છ દ્વારોનાં નીચે પ્રમાણે ભેદો ઘટે છે.

- (૧) જીવસ્થાનક-૮ : સાત અપર્યાખતા, સંસી પર્યાખતા.
(૨) ગુણસ્થાનક-૫ : ૧-૨-૪-૧૩-૧૪. (૩) યોગ-૧ : કાર્મણુ યોગ.
(૪) ઉપયોગ-૧૦ : મનઃપર્યવજ્ઞાન, ચક્ષુદર્શન વિના.
(૫) લેશ્યા-૬. (૬) અદ્યપખહુત્વ : સર્વથી થોડા-૧.

હવે “યોગમાં માર્ગણાઓનું વર્ણન”

કયા કયા યોગમાં કેટલી કેટલી માર્ગણાઓ હોય છે
તેનું વર્ણન

પ્રશ્ન ૬૧૧. સત્ય મનયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં હોઈ શકે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્ય મનયોગ ૫૧ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,
૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ૨ ભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી અને આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૨. અસત્ય મનયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં હોઈ શકે
છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અસત્ય મનયોગ ૪૯ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,
૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૫ હેલા ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય,
અભવ્ય, ૬ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૩. સત્યાસત્ય મનયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્યાસત્ય મનયોગ ૪૯ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,
૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી અને આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૪. અસત્યામૃષા મનયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા મનયોગ ૫૧ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,
૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૫ સત્ય વચનયોગ કેટલી માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્ય વચનયોગ ૫૧ માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય.
૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી અને આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૬. અસત્ય વચનયોગ કેટલી માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અસત્ય વચનયોગ ૪૬ માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,
૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૭. સત્યા સત્ય વચન યોગ કેટલી માર્ગભૂષાઓમાં ઘટી
શકે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્યા સત્ય વચન યોગ ૪૬ માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ ૪ કષાય,
૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય,
૬ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૮. અસત્યામૃષા વચન યોગ કેટલી માર્ગભૂષાઓમાં ઘટી
શકે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા વચન યોગ ૫૫ માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૩ વિકલેન્દ્રિય જાતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ,
૩ વેદ, ૪ કષાય, ૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, ૬ લેશ્યા,
ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સંજી, અસંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૧૯. ઔદારિક કાયયોગ કેટલી માર્ગભૂષામાં ઘટી શકે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ઔદારિક કાયયોગ - દેવગતિ, નરકગતિ, અનાહારી એ
ત્રણ માર્ગભૂષાઓ સિવાય ૫૬ માર્ગભૂષાઓમાં ઘટે છે તે આ પ્રમાણે :

તિર્થ'ચગતિ, મનુષ્યગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ ૪ દર્શન ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સંજિ, અસંજિ તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૦. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૫૦ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

તિર્થ'ચ-મનુષ્યગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન - મન:પર્યવજ્ઞાન સિવાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, ૩ દર્શન (ચતુદર્શન સિવાય), ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન સમકિત, સંજિ-અસંજિ તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૧. વૈકિય કાયયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટી શકે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : વૈકિય કાયયોગ ૪૯ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫'ચેન્દ્રિય જાતિ, એકેન્દ્રિય જાતિ, વાયુકાય, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, દેશવિરતિ, અવિરતિ ચારિત્ર, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સંજી-અસંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૨. વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ ૪૮ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, એકેન્દ્રિય, ૫'ચેન્દ્રિય જાતિ, વાયુકાય, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, દેશવિરતિ, અવિરતિ ચારિત્ર, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, સમકિત, સંજી, અસંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૩. આહારક કાયયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આહારક કાયયોગ ૩૨ માર્ગશ્રુતિમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા ક્ષાયિક-ક્ષાયોપશમ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૩/૧. આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં કેટલી માર્ગશ્રુતિ ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આહારક મિશ્ર કાયયોગ ૩૨ માર્ગશ્રુતિમાં ઘટે છે ?

મનુષ્યગતિ, પચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક ચારિત્ર, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ક્ષાયિક સમકિત ક્ષાયોપશમ સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૪. આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં અશુભ ત્રણ લેશ્યાઓ શી રીતે ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આહારક મિશ્ર કાયયોગમાં અશુભ ત્રણ લેશ્યાઓ વિચારણીય લાગે છે. પણ ઉદય સ્વામિત્વમાં કૃષ્ણાદિ લેશ્યામાં વિદ્યમાન જીવોને આહારક શરીરનો ઉદય માનેલો છે. આહારક શરીર પ્રમત્ત જીવો બનાવતા હોવાથી તથા છ ગુણસ્થાનકો સુધી છ લેશ્યાઓ કહેલ હોવાથી આહારક શરીર બનાવતા બનાવતા મિશ્રતા હોય છે. તે વચ્ચે મંદ ક્રોધીની (મંદ પરિણામવાળી) અશુભ લેશ્યાઓ આવે એમ સંભાવના લાગે છે માટે કહેલ છે. તત્ત્વ તો ભગવંતો જાણે.

અને જો ન ઘટે તો ૨૬ માર્ગશ્રુતિ જાણવી.

પ્રશ્ન ૬૨૫. કાર્મણ કાયયોગ કેટલી માર્ગશ્રુતિમાં ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કાર્મણ કાયયોગ ૫૩ માર્ગશ્રુતિમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, જ્ઞાન, મનઃપર્યાવજ્ઞાન સિવાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, યથાખ્યાત ચારિત્ર, ૩ દર્શન (અક્ષુ દર્શન સિવાય), ૬ લેશ્યા, ભય, અભય, ૫ સમકિત (મિશ્ર સંગકિત સિવાય) સંજી, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૨૬. ઉપશમ સમકિત માર્ગણામાં કાર્મણ કાયયોગ શી રીતે ઘટી શકે છે ?

ઉત્તર : ઉપશમ સમકિત માર્ગણાઓમાં સામાન્ય રીતે જીવ મરતો ન હોવાથી કાર્મણ કાયયોગ ઘટી શકે નહિ. પણ એક મતે ઉપશમ શ્રેણીમાં ઉપશમ સમકિતી જીવ કાળ કરીને વૈમાનિકમાં જાય છે તે મતે ઉપશમ સમકિત થોડો કાળ રહેતું હોવાથી અનહારી માર્ગણામાં જનાર જીવોને કાર્મણ કાયયોગ ઘટે એ મતે અત્રે ગણેલ છે.

પ્રશ્ન ૬૨૭. કોઈ પણ પદ માર્ગણાઓ એક સાથે ઘટી શકે એવા યોગો ૧૫ માંથી કેટલા હોય ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પદ માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો (યોગ) ૧ હોય છે. ઔદારિક કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૨૮. કોઈ પણ પંચાવન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પંચાવન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો (યોગ) ૧ હોય છે. અસત્યામૃષા વચનયોગ.

પ્રશ્ન ૬૨૯. કોઈ પણ ત્રેપન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ત્રેપન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગ એક જ હોય છે. કાર્મણ કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૦. કોઈ પણ એકાવન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ એકાવન માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો ત્રણ હોય છે.

સત્ય મનયોગ, અસત્યામૃષા મનયોગ તથા સત્ય વચનયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૧. કોઈ પણ પચાસ માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? કયા કયા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ પચાસ માર્ગણાઓ ઘટે એવા યોગ એક હોય છે. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૨. કોઈ પણ ઓગણપચાસ માર્ગણાઓ ઘટે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ ઓગણપચાસ માર્ગણાઓ ઘટે એવા યોગો પાંચ હોય છે.

(૧) અસત્ય મનયોગ, (૨) સત્યાસત્ય મનયોગ, (૩) અસત્ય વચનયોગ, (૪) સત્યાસત્ય વચનયોગ, (૫) વૈક્રિય કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૩. કોઈ પણ અડતાલીસ માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ અડતાલીસ માર્ગણાઓ ઘટે એવા યોગ એક હોય છે. વૈક્રિય મિશ્ર કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૪. કોઈ પણ બત્રીશ માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગો કેટલા હોય છે ? ક્યા ક્યા ?

ઉત્તર : કોઈ પણ બત્રીશ માર્ગણાઓ ઘટી શકે એવા યોગ બે હોય છે.

(૧) આહારક કાયયોગ, (૨) આહારક મિશ્ર કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૬૩૫. સત્ય મનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્ય મનયોગમાં ૧૧ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૩૬. અસત્ય મનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અસત્ય મનયોગમાં ૧૩ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલ-જ્ઞાન, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૩૭ સત્યાસત્ય મનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સત્યાસત્ય મનયોગમાં ૧૭ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલ-દર્શન, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૩૮. અસત્યામૃષા મનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા મનયોગમાં ૧૧ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૩૯. સત્ય વચનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સત્ય વચનયોગમાં ૧૧ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૦. અસત્ય વચનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અસત્ય વચનયોગમાં ૧૩ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અસંજી, અનાહારી, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૬૪૧. સત્યાસત્ય વચનયોગવાળા જીવોને કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સત્યાસત્ય વચનયોગમાં ૧૩ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલ-દર્શન, અસંજી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૨. અસત્યામૃષા વચનયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અસત્યામૃષા વચનયોગમાં ૭ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

એકેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૩. ઔદારિક કાયયોગ કેટલી માર્ગણામાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ઔદારિક કાયયોગ ૩ માર્ગણામાં ન ઘટે.

દેવગતિ, નરકગતિ, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૪. ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ કેટલી માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ઔદારિક મિશ્ર કાયયોગ ૧૨ માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે.

નરકગતિ, દેવગતિ, મનઃપર્યાવજ્ઞાન, સામાયિક, છેદેપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધ, દેશવિરતિ, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્રો, ચક્ષુદર્શન, મિશ્ર સમકિત, ઉપશમ સમકિત અને અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૫. વૈકિય કાયયોગમાં કેટલી માર્ગભ્રાઓ ન ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : વૈકિય કાયયોગ ૧૨ માર્ગભ્રાઓમાં ન હોય.

૩ વિકલેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વી-અપૂ-તેઉ-વનસ્પતિ એ ૪ કાય, કેવલજ્ઞાન, પરિહાર વિશુદ્ધ, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત ચારિત્રો, કેવલદર્શન અને અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૬. વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ કેટલી માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : વૈકિય મિશ્ર કાયયોગ ૧૪ માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે.

૩ વિકલેન્દ્રિય જાતિ, ૪ કાય (પૃથ્વી-અપૂ-તેઉ-વન), કેવલજ્ઞાન, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલદર્શન, મિશ્ર સમકિત અને અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૭. આહારક કાયયોગ કેટલી માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આહારક કાયયોગ ૩૦ માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે.

૩ ગતિ (દેવ-નરક-તિર્યંચ), એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વી-કાયાદિ ૫ કાય, સ્ત્રીવેદ, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, દેશવિરતિ ચારિત્ર, અવિરતિ ચારિત્ર, કેવલદર્શન, અલબ્ધ, મિશ્ર સમકિત, ઉપશમ સમકિત, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અસંજી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૪૮. આહારક મિશ્ર કાયયોગ કેટલી માર્ગભ્રાઓમાં ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ૩ ગતિ, ૪ જ્ઞાતિ, ૫ કાય, સ્ત્રીવેદ, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, દેશવિરતિ ચારિત્ર, અવિરતિ ચારિત્ર, કેવલદર્શન, મિશ્ર સમકિત, ઉપશમ સમકિત, મિથ્યાત્વ, સારવાદન, અસંજી, અનાહારી તથા અલભ્ય.

પ્રશ્ન ૬૪૯. કાર્મણ કાયયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કાર્મણ કાયયોગ ૯ માર્ગણાઓમાં ઘટતી નથી.

મનઃપર્યવજ્ઞાન, દેશવિરતિ, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર, વિશુદ્ધ, સૂક્ષ્મ સંપરાય, ચક્ષુદર્શન, મિશ્ર સમકિત અને આહારી.

“બાર ઉપયોગમાં માર્ગણાઓનું વર્ણન”

પ્રશ્ન ૬૫૦. મતિજ્ઞાન ઉપયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને વિષે ૪૩ અથવા ૪૪ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જ્ઞાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લભ્ય, સંજી, આહારી, અનાહારી, ઉપશમ સમકિત, ક્ષયોપશમ સમકિત, ક્ષાયિક સમકિત એમ ૪૩ અને મિશ્ર સમકિત સાર્થ ગણીએ તો ૪૪ થાય.

પ્રશ્ન ૬૫૧. શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટી શકે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : શ્રુતજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે ૪૩ અથવા ૪૪ માર્ગણાઓ ઘટી શકે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જ્ઞાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લભ્ય, ૩ અથવા ૪ સમકિત, સંજી, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૫૨. અવધિજ્ઞાન ઉપયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ઘટી શકે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અવધિજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને વિષે ૪૩ અથવા ૪૪ માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લબ્ય, ૩ અથવા ૪ સમકિત, સંજી, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૫૩. મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ઘટી શકે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપયોગવાળા જીવોને વિષે ૩૭ માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૫ સંયમ (દેશવિરતિ, અવિરતિ સિવાય), ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લબ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સંજી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૫૪. કેવલજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન ઉપયોગમાં ૧૫ માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, ૫ ચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત આરિત્ર, કેવલ દર્શન, શુદ્ધ લેશ્યા, લબ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સંજી, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૫૫. મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : મતિ અજ્ઞાન-શ્રુત અજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે ૪૬ અથવા ૪૫ માર્ગજ્ઞાઓ ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ-સંયમ, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર સમકિત, સંજી, અસંજી, આહારી તથા અનાહારી અથવા મિશ્ર વિના ૪૫ જાણી.

પ્રશ્ન ૬૫૬. વિભંગજ્ઞાન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : વિભંગ જ્ઞાન ઉપયોગ વિષે ૩૬ અથવા ૩૫ માર્ગણાઓ ઘટે.

૪ ગતિ, ૫ંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન ૬ લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર સમકિત, સંજ્ઞી, આહારી તથા અનાહારી અથવા મિશ્ર વિના ૩૫.

પ્રશ્ન ૬૫૭. ચક્ષુ દર્શન ઉપયોગને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટી શકે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચક્ષુ દર્શન ઉપયોગને વિષે ૫૧ માર્ગણાઓ ઘટે.

૪ ગતિ, ચઉરીન્દ્રિય, ૫ંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, ૬ સમકિત, સંજ્ઞી, અસંજ્ઞી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૫૮. અચક્ષુદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓને વિષે ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અચક્ષુદર્શન ઉપયોગ ૬૦ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૬૨ માર્ગણાઓમાંથી કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન એ બે માર્ગણાઓ સિવાયની જાણવી.

પ્રશ્ન ૬૫૯. અવધિદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અવધિદર્શન ઉપયોગ ૪૩ અથવા ૪૪ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લબ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત (અથવા મિશ્ર સમકિત સાથે ૪ સમકિત) સંજ્ઞી, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૬૦. કેવલદર્શન ઉપયોગમાં કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કેવલદર્શન ઉપયોગ ૧૫ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલદર્શન, શુદ્ધ લેશ્યા, ક્ષાયિક સમકિત, ભવ્ય, સંસી, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૬૧. મતિજ્ઞાન આદિ ત્રણ જ્ઞાનમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન થાય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મતિજ્ઞાન-શ્રુતજ્ઞાન-અવધિજ્ઞાન એ ત્રણ ઉપયોગને વિષે ૧૮ અથવા ૧૯ માર્ગણાઓ ઘટતી નથી.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ અજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર સમકિત ન ઘટે અથવા ઘટે, અને અસંસી. મિશ્ર સમકિત વિના ૧૮.

પ્રશ્ન ૬૬૨. મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન થાય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપયોગ ૨૫ માર્ગણાઓને વિષે ન હોય.

તિર્યંચગતિ, નરકગતિ, દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, કેવલદર્શન, અવિરતિ, દેશવિરતિ સંયમ, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર, અસંસી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૬૩. કેવલજ્ઞાન-કેવલદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન ઉપયોગ ૪૭ માર્ગણાઓમાં ન હોય.

તિર્યંચ-નરક-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાય ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયનાં પાંચ સમકિત, અસંસી.

પ્રશ્ન ૬૬૪. મતિઅજ્ઞાન-શ્રુતઅજ્ઞાન એ એ ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મતિઅજ્ઞાન-શ્રુતઅજ્ઞાન એ એ ઉપયોગ ૧૬ અથવા ૧૭ માર્ગણાઓમાં ન હોય.

૫ જ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયનાં ૬ સંયમ, અવધિદર્શન, કેવલદર્શન, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત.

પ્રશ્ન ૬૬૫. વિભંગજ્ઞાન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : વિભંગજ્ઞાન ઉપયોગ ૨૬ અથવા ૨૭ માર્ગણાઓમાં ન હોય.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જ્ઞાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૫ જ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયનાં ૬ સંયમ, અવધિ-કેવલદર્શન, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત તથા અસંજી.

પ્રશ્ન ૬૬૬. ચક્ષુદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચક્ષુદર્શન ઉપયોગ ૧૧ માર્ગણામાં હોતો નથી.

એકે.-એઈ.-તેઈ.-ત્રણ જ્ઞાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન અને અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૬૭. અચક્ષુદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અચક્ષુદર્શન ઉપયોગ એ માર્ગણામાં હોતો નથી.

કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન.

પ્ર. ૬૬૮. અવધિદર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અવધિ દર્શન ઉપયોગ ૧૮ અથવા ૧૯ માર્ગણાઓમાં હોતો નથી.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જ્ઞાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ કાય, કેવલ જ્ઞાન,

ત્રણ અજ્ઞાન, કેવલ દર્શન, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન સમકિત, અસન્ની અથવા મિશ્ર સમકિત સાથે ગણતાં ૧૯ માર્ગણા થાય છે.

પ્રશ્ન ૬૬૯. કેવલ દર્શન ઉપયોગ કેટલી માર્ગણાઓમાં હોતો નથી. કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કેવલ દર્શન ઉપયોગ ૪૭ માર્ગણાઓમાં હોતો નથી. તે આ પ્રમાણે

નરક-તિર્યાચ-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, યથાજ્યાત સિવાયના ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયના પાંચ સમકિત અને અસન્ની માર્ગણા.

—: લેશ્યા વિષે માર્ગણાઓનું વર્ણન :—

પ્રશ્ન ૬૭૦. કૃષ્ણ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓને વિષે હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ લેશ્યા ૫૩ માર્ગણાઓમાં હોઈ શકે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાજ્યાત સિવાયનાં પાંચ સંયમ, ૩ દર્શન, કૃષ્ણ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સત્રી, અસંજી, આહારી તથા અણાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૧. નીલ લેશ્યાને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : નીલ લેશ્યાને વિષે ૫૩ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, નીલ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સત્રી, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૨. કાપોત લેશ્યાને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કાપોત લેશ્યા ૫૩ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૨ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન,

૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૩. તેજે લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓને વિષે હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર તેજે લેશ્યા ૪૭ માર્ગણાઓને વિષે હોય છે.

દેવ-મનુષ્ય-તિર્થંગી, એકેન્દ્રિય-પંચેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાય, અપૃથ્વીકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, તેજે લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૪. પદ્મ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓને વિષે હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પદ્મ લેશ્યા ૪૨ માર્ગણાઓને વિષે હોય છે.

દેવ-મનુષ્ય-તિર્થંગી, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, પદ્મ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૫. શુક્લ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓને વિષે હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : શુક્લ લેશ્યા ૪૬ માર્ગણાઓને વિષે હોય છે.

દેવ-મનુષ્ય-તિર્થંગી, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, શુક્લ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૭૬. કૃષ્ણ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : કૃષ્ણ લેશ્યા નવ માર્ગણાઓમાં ઘટતી નથી.

કેવલજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલ દર્શન, નીલાદિ પાંચ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૬૭૭. નીલ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓને વિષે ન ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : નીલ લેશ્યા નવ માર્ગણાઓને વિષે ઘટતી નથી.

કેવલજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલદર્શન,
કૃષ્ણ લેશ્યા, કાપોતાદિ ૪ લેશ્યાઓ.

પ્રશ્ન ૬૭૮ કાપોત લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : કાપોત લેશ્યા નવ માર્ગણાઓમાં હોતી નથી.

કેવલજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલ-
દર્શન, કૃષ્ણ લેશ્યા, નીલ લેશ્યા, તેજો આદિ ત્રણ લેશ્યાઓ.

પ્રશ્ન ૬૭૯. તેજો લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : તેજો લેશ્યા ૧૫ માર્ગણાઓમાં હોતી નથી.

નરકગતિ, એકેન્દ્રિય, તેઘન્દ્રિય, ચક્રીન્દ્રિય જ્ઞતિ, તેઉકાય,
વાયુકાય, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, કેવલ-
દર્શન, કૃષ્ણ લેશ્યાદિ ત્રણ લેશ્યા, પદ્મ લેશ્યા, શુક્લ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૬૮૦. પદ્મ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પદ્મ લેશ્યા ૨૦ માર્ગણાઓમાં હોતી નથી.

નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જ્ઞતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલ-
જ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલદર્શન, કૃષ્ણાદિ
૪ લેશ્યા, શુક્લ લેશ્યા, અસન્ની.

પ્રશ્ન ૬૮૧. શુક્લ લેશ્યા કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : શુક્લ લેશ્યા ૧૬ માર્ગણાઓમાં હોતી નથી.

નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જ્ઞતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કૃષ્ણ
લેશ્યા આદિ પાંચ લેશ્યા, અસન્ની.

—: ગુણુસ્થાનકોને વિષે માર્ગાણુઓનું વર્ણન :—

પ્રશ્ન ૬૮૨. મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનક કેટલી માર્ગાણુઓને વિષે ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વ ગુણુસ્થાનક ૪૪ માર્ગાણુઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સંત્રી, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૩. સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણુઓ ઘટી શકે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સાસ્વાદન ગુણુસ્થાનકને વિષે ૪૧ માર્ગાણુઓ ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, પૃથ્વી, અપૂ-વનસ્પતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, સાસ્વાદન, સન્ની, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૪. મિશ્ર ગુણુસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણુઓ હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : મિશ્ર ગુણુસ્થાનકને વિષે ૩૨ અથવા ૩૬ માર્ગાણુઓ હોય છે.

૪ ગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, ચક્ષુ-અચક્ષુ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, મિશ્ર સમકિત, સંત્રી, આહારી, મતાંતરે ૩ જ્ઞાન અને અવધિદર્શન સહિત નાણુવી.

પ્રશ્ન ૬૮૫. અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણુઓ હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુસ્થાનકને વિષે ૩૬ માર્ગાણુઓ હોય છે.

૪ ગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય,

૩ જ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ સમકિત, ક્ષાયિક સમકિત, સંત્રી, આહારી, તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૬. દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણાઓ હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : દેશવિરતિ ગુણસ્થાનકને વિષે ૩૩ માર્ગાણાઓ હોય છે.

તિર્થંચ-મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ જ્ઞાન, દેશવિરતિ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સંત્રી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૭. પ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણસ્થાનકોને વિષે કેટલી માર્ગાણાઓ હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણસ્થાનકોને વિષે ૩૫ માર્ગાણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર-વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સંત્રી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૮. અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણાઓ હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણસ્થાનકોને વિષે ૩૨ માર્ગાણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય-પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સંત્રી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૯ અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનકને વિષે ૨૬ માર્ગાણાઓ ઘટે છે,

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સત્તી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૦. અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનક વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકને વિષે ૨૮ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય સંયમ, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સત્તી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૧. સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકને વિષે ૨૧ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, લોભ, કષાય, ૪ જ્ઞાન, સૂક્ષ્મસંપરાય સંયમ, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સત્તી, આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૨. ઉપશાંત મોહ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ઉપશાંતમોહ ગુણસ્થાનકને વિષે ૨૦ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, યથાખ્યાત ચારિત્ર, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સત્તી અને આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૩. ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકને વિષે ૧૬ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, યથાખ્યાત-સંયમ, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સત્તી તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૪. સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે ૧૫ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક-સમકિત, સન્ની, આહારી, અનાહારી,

પ્રશ્ન ૬૮૫. અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે ૧૦ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

મનુષ્ય ગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન, ભવ્ય, ક્ષાયિક-સમકિત, સન્ની તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૬૮૬. મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકમાં ૧૮ માર્ગણાઓ ન હોય.

૫ જ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયના ૬ સંયમ, અવધિ-દર્શન, કેવલ દર્શન, મિથ્યાત્વ સિવાયના પાંચ સમકિત.

પ્રશ્ન ૬૮૭. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકમાં કેટલી માર્ગણાઓ ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકમાં ૨૧ માર્ગણાઓ ન હોય.

તેઉકાય. વાયુકાય, પજ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયના ૬ સંયમ, સાસ્વાદન સિવાયના પાંચ સમકિત, અભવ્ય, અવધિ દર્શન તથા કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન ૬૮૮. મિશ્ર ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગણામાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મિશ્ર ગુણસ્થાનક ૩૦ અથવા ૨૬ માર્ગણાઓમાં ન હોય.

એકેન્દ્રિયાદિ, ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૫ જ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયના ૬ સંયમ, અવધિ દર્શન, કેવલ દર્શન, અભવ્ય, મિશ્ર સમકિત સિવાયના પાંચ સમકિત, અસત્તી તથા અનાહારી. મતાંતરે ૨૬ ન હોય.

પ્રશ્ન ૬૯૯. અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુસ્થાનક કેટલી માર્ગણાઓમાં હોતું નથી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અવિરતિ સમ્યગ્દષ્ટિ ગુણુસ્થાનક ૨૬ માર્ગણાઓમાં હોતું નથી.

એકેન્દ્રિયાદિ, ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, મનઃપર્યવજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ સિવાયના ૬ સંયમ, કેવલ દર્શન, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર સમકિત તથા અસત્તી.

પ્રશ્ન ૭૦૦. દેશવિરતિ ગુણુસ્થાનક કેટલી માર્ગણાઓમાં હોતું નથી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : દેશવિરતિ ગુણુસ્થાનક ૨૬ માર્ગણાઓમાં હોતું નથી.

દેવગતિ-નરકગતિ-એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, મનઃપર્યવજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, દેશવિરતિ સિવાયના ૬ સંયમ, કેવલ દર્શન, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર સમકિત, અસત્તી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૦૧. પ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણુસ્થાનક કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પ્રમત્ત સર્વવિરતિ ગુણુસ્થાનક ૨૭ માર્ગણાઓમાં ન હોય.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ, સૂક્ષ્મ સંપ્રસાદ, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલદર્શન, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ-સાસ્વાદન-મિશ્ર સમકિત, અસત્તી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૦૨. અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગાણાઓમાં ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનક ૩૦ માર્ગાણાઓમાં ન ઘટે.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, કેવલદર્શન, પહેલી ત્રણ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ-સાસ્વાદન-મિશ્ર સમકિત, અસન્ની, અનાહારી, અવિરતિ, દેશવિરતિ, સૂક્ષ્મ સંપરાય તથા યથાખ્યાત સંયમ.

પ્રશ્ન ૭૦૩. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગાણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનક ૩૪ માર્ગાણાઓમાં ન હોય.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ, પરિહાર-વિશુદ્ધ, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત-સંયમ, કેવલદર્શન, અભવ્ય, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અસન્ની, અનાહારી, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર તથા ક્ષયોપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૦૪. અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગાણાઓમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનક ૩૪ માર્ગાણાઓમાં ન હોય.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ, પરિહાર-વિશુદ્ધ, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત-આરિત્ર, કેવલદર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર-ક્ષયોપશમ સમકિત, અસન્ની તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૦૫. સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગાણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણસ્થાનકને વિષે ૪૧ માર્ગાણાઓ ઘટી શકે નહિ.

દેવ-તિર્થંચ-નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય સિવાયનાં ૬ સંયમ, કેવલદર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, મિથ્યાત્વ-સાસ્વાદન-મિશ્ર-ક્ષયોપશમ સમકિત, અસન્ની, અનાહારી, ૩ વેદ, ક્રોધ-માન-માયા-કષાય, અભવ્ય.

પ્રશ્ન ૭૦૬. ઉપશાંત મોહ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ નથી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ઉપશાંત મોહ ગુણસ્થાનકને વિષે ૪૨ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

દેવ-તિર્થંચ-નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાયનાં ૬ સંયમ, કેવલદર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર-ક્ષયોપશમ સમકિત, અસન્ની તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૦૭. ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકને વિષે ૪૩ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

દેવ-તિર્થંચ-નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાયનાં ૬ સંયમ, કેવલદર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયનાં ૫ સમકિત, અસન્ની તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૦૮. સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સયોગી કેવલી ગુણસ્થાનકને વિષે ૪૭ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

દેવ-તિર્થંચ-નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાયનાં ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયનાં ૫ સમકિત તથા અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૦૯. અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક કેટલી માર્ગાણાઓમાં ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અયોગી કેવલી ગુણસ્થાનક પર માર્ગાણાઓમાં ન ઘટે.

દેવ-તિર્થંચ-નરકગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાયનાં ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયનાં ૫ સમકિત, અસન્ની, આહારી તથા શુક્લ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૭૧૦. મિથ્યાત્વ એક જ ગુણસ્થાનક હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનક એક જ ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ ૪ હોય છે.

(૧) તેહકાય, (૨) વાયુકાય, (૩) અભવ્ય, (૪) મિથ્યાત્વ.

પ્રશ્ન ૭૧૧. 'પહેલું અને બીજું' આ બે જ ગુણસ્થાનકો ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી ?

ઉત્તર : 'પહેલું અને બીજું' આ બે જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી આઠ માર્ગાણાઓ હોય છે. મતાંતરે ૧૧ માર્ગાણાઓ હોય છે.

એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાય, અપૂકાય, વનસ્પતિકાય અને અસન્ની મતાંતરે અજ્ઞાનત્રિક સહિત.

પ્રશ્ન ૭૧૨. 'બીજું' સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક જ હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી ?

ઉત્તર : 'બીજું' ગુણસ્થાનક જ હોય એવી માર્ગાણા એક જ છે. સાસ્વાદન સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૧૩. ૧ થી ૩ ગુણસ્થાનક હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી ત્રણ જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી માર્ગાણાઓ ૩ હોય છે. ત્રણ અજ્ઞાન.

પ્રશ્ન ૭૧૪. એક ત્રીજું જ ગુણસ્થાનક હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એક જ ત્રીજું ગુણસ્થાનક હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે. મિશ્ર સમકિત માર્ગણા.

પ્રશ્ન ૭૧૫. એકથી ચાર ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી ચાર ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી ૩ માર્ગણાઓ હોય છે.

૧ દેવગતિ, ૨ નરકગતિ, ૩ અવિરતિ સંયમ.

પ્રશ્ન ૭૧૬. એકથી પાંચ ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી પાંચ જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી એક માર્ગણા હોય છે. તિર્થચગતિ.

પ્રશ્ન ૭૧૭. એકથી છ ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી છ ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ ત્રણ હોય છે. પહેલી ત્રણ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૭૧૮. એકથી સાત ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી સાત જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી બે માર્ગણાઓ હોય છે. તેજો લેશ્યા, પદ્મ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૭૧૯. એકથી નવ ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એકથી નવ ગુણસ્થાનકો જ હોય એવી છ માર્ગણાઓ હોય છે. ૩ વેદ, પહેલા ત્રણ કૌશ્ય.

પ્રશ્ન ૭૨૦. એકથી દશ ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એકથી દશ ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી એક જ માર્ગણા હોય છે. લોભ કષાય.

પ્રશ્ન ૭૨૧. એકથી બાર ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એકથી બાર ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી બે માર્ગણાઓ હોય છે. ચક્ષુદર્શન-અચક્ષુદર્શન.

પ્ર. ૭૨૨. એકથી તેર ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એકથી તેર ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી પાંચ માર્ગણાઓ હોય છે.

૩ યોગ, શુદ્ધ લેશ્યા, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૨૩. ચૌદે ચૌદ ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચૌદે ચૌદ ગુણુસ્થાનકો જ હોય એવી પાંચ માર્ગણાઓ હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પચેન્દ્રિય ભતિ, ત્રસકાય, લઙ્ગ, સન્ની.

પ્રશ્ન ૭૨૪. પાંચમું એક જ ગુણુસ્થાનક હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પાંચમું એક જ ગુણુસ્થાનક હોય એવી એક માર્ગણા હોય છે. દેશવિરતિ સંયમ.

પ્રશ્ન ૭૨૫. ચારથી સાત એ ચાર જ ગુણુસ્થાનકો હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચારથી સાત એ ચાર જ ગુણુસ્થાનકો હોય એવી એક માર્ગણા હોય છે. ક્ષયોપશમ સમક્તિ.

પ્રશ્ન ૭૨૬. ચારથી અગ્યાર એ આઠ જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચારથી આઠ જ ગુણસ્થાનકો હોય એવી એક માર્ગણા હોય છે. ઉપશમ સમકિત.

“જીવસ્થાનકને વિષે માર્ગણાઓનું વર્ણન”

પ્રશ્ન ૭૨૭. સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ હોઈ શકે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૬ માર્ગણાઓ હોઈ શકે છે.

તિર્થચગતિ, એકેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ કાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ-અજ્ઞાન, શ્રુત-અજ્ઞાન, અવિરતિ-સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃણુ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, મિથ્યાત્વ, અસત્તી, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૨૮. પર્યાપ્તા સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ હોઈ શકે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૫ માર્ગણાઓ હોઈ શકે છે.

તિર્થચગતિ, એકેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ કાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃણુ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, લબ્ય, અલબ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૨૯. બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ થટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૮ માર્ગણાઓ થટે છે.

તિર્થચગતિ, એકેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ કાય, કાય-

યોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત-તેજો લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૦. આદર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગશુઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આદર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૫ માર્ગશુઓ ઘટે છે.

તિર્થચગતિ, એકેન્દ્રિય જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની, આહારી તથા કાયયોગ.

પ્રશ્ન ૭૩૧. બેઠન્દ્રિય અપર્યાપ્તા જીવોને વિષે કેટલી માર્ગશુઓ ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા બેઠન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૩ માર્ગશુઓ હોય છે.

તિર્થચગતિ, બેઠન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ અચક્ષુ દર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા. ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, આહારી, અનાહારી, સાસ્વાદન તથા અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૩૨. પર્યાપ્તા બેઠન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગશુઓ ઘટી શકે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા બેઠન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૨ માર્ગશુઓ ઘટી શકે છે.

તિર્થચગતિ, બેઠન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, વચનયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૩. અપર્યાપ્તા તેઈન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટી શકે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા તેઈન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૩ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

તિર્થચગતિ, તેઈન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અવિરતિ સંયમ, અચક્ષુ દર્શન, કૃણ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અસન્ની, આહારી, અનાહારી,

પ્રશ્ન ૭૩૪. પર્યાપ્તા તેઈન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટી શકે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા તેઈન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૨ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

તિર્થચગતિ, તેઈન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, વચનયોગ, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અવિરતિ, અચક્ષુ દર્શન, કૃણ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૫. અપર્યાપ્તા ચઉરીન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા ચઉરીન્દ્રિયને વિષે ૨૩ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

તિર્થચગતિ, ચઉરીન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, અવિરતિ, અચક્ષુ દર્શન, કૃણ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અસન્ની, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૬. પર્યાપ્તા ચઉરીન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા ચઉરીન્દ્રિય જીવોને વિષે ૨૩ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

તિર્થચગતિ, ચઉરીન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, વચનયોગ, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અવિરતિ, અચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૭. અસન્ની પંચે. અપર્યા. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે ૨૪ માર્ગણાઓ થટે છે.

તિર્થચગતિ, મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, નપુંસકવેદ, ૪ કષાય, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અચક્ષુદર્શન, અવિરતિ, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, અસન્ની, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૮. પર્યાપ્તા અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે ૨૩ માર્ગણાઓ થટે છે.

તિર્થચગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, વચનયોગ, કાયયોગ, ૪ કષાય, નપુંસકવેદ. મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, અવિરતિ, અચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, અસન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૩૯. અપર્યાપ્તા સન્ની પંચે. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ થટી શકે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્ત સંશી પંચે. જીવોને વિષે ૩૮ માર્ગણાઓ થટે છે.

૪ ગતિ, પંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, કાયયોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, અચક્ષુદર્શન, અવધિદર્શન, ૬ લેશ્યા,

ભવ્ય, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, ક્ષાયિક-ક્ષયોપશમિક સમકિત, સન્ની આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૪૦. પર્યાપ્તા સંત્રી પાંચે. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ઘટે છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા સંત્રી પાંચે. જીવોને વિષે ૫૨ માર્ગણાઓ ઘટે છે.

૪ જાતિ, ૫ંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૪ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સંત્રી તથા આહારી-અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૪૧. સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૬ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, ત્રસકાય, વચન-યોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, મિથ્યાત્વ સિવાયનાં ૫ સમકિત, સન્ની,

પ્રશ્ન ૭૪૨. સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૭ માર્ગણાઓ ઘટતી નથી.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકેન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, ત્રસકાય, વચન-યોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, તેએ આદિ ૩ લેશ્યા, ૫ સમકિત, સન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૪૩. અપર્યાપ્તા બાહર એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા બાહર એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૪ માર્ગણાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એઈન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, ત્રસદાય, વચનયોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, પદ્મ-શુક્લ લેશ્યા, મિશ્ર, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની.

પ્રશ્ન ૭૪૪. પર્યાપ્તા આદર એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થયે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા આદર એકેન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૭ માર્ગણાઓ ન થયે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એઈન્દ્રિયાદિ ૪ જાતિ, ત્રસદાય, વચનયોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, ૫ સમકિત, સન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૪૫. અપર્યાપ્તા એઈન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થયે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા એઈન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૯ માર્ગણાઓ ન થયે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકેન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ચઉ. પંચે. જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, વચનયોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, મિશ્ર-ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, તથા ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની.

પ્રશ્ન ૭૪૬. પર્યાપ્તા એઈન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થયે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા એઈન્દ્રિય જીવોને વિષે ૪૦ માર્ગણાઓ ન થયે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકેન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ચઉ. પંચે. જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, સન્ની, અનાહારી, મનયોગ, ૫ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૪૭. અપર્યાપ્તા તેઈન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થયે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા તેષાન્દ્રિય જીવોને વિષે ૩૯ માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકે.-એઈ.-ચઉ.-પંચે. જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેદલી ત્રણ લેશ્યા, ૪ સમકિત (મિશ્ર, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક) સત્તી, વચનયોગ, મનયોગ.

પ્રશ્ન ૭૪૮. પર્યાપ્તા તેષાન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા તેષાન્દ્રિય જીવોને વિષે ૪૦ માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકે.-એઈ.-ચઉ.-પંચે. જાતિ, પૃથ્વી-કાયાદિ ૫ કાય, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, ૫ સમકિત, સત્તી, અનાહારી છેદલી ત્રણ લેશ્યા.

પ્રશ્ન ૭૪૯. અપર્યાપ્તા ચઉરીન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા ચઉ. જીવોને વિષે ૩૯ માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકે.-એઈ.-તેઈ.-પંચે. જાતિ, પૃથ્વી-કાયાદિ ૫ કાય, વચનયોગ, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેદ્દી ત્રણ લેશ્યા, સન્ની, ૪ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૫૦. પર્યાપ્તા ચઉ. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પર્યાપ્તા ચઉ. જીવોને વિષે ૩૯ માર્ગજ્ઞાઓ ન ઘટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકે.-એઈ.-તેઈ.-પંચે. જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, મનયોગ, પુરુષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, (અવધિ-કેવલ) છેદ્દી ત્રણ લેશ્યા, ૫ સમકિત, સન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૨. અપર્યાપ્તા અસન્ની પંચેન્દ્રિય જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યાપ્તા અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે ૩૮ માર્ગણાઓ ન થટે.

નરક-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, વચનયોગ, મનયોગ, પુરૂષ-સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, છેદલી ત્રણ લેશ્યા, ૪ સમકિત, સન્ની.

પ્રશ્ન ૭૫૨. પર્યા. અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પર્યા. અસન્ની પંચે. જીવોને વિષે ૩૮ માર્ગણાઓ ન થટે.

નરક-મનુષ્ય-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, મનયોગ, પુરૂષવેદ, સ્ત્રીવેદ, ૫ જ્ઞાન, વિભંગજ્ઞાન, ૬ સંયમ, અવધિ કેવલ દર્શન, છેદલી ત્રણ લેશ્યા, સન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૩. અપર્યા. સંજી. પંચે. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : અપર્યા. સંજી. પંચે. જીવોને વિષે ૨૪ માર્ગણાઓ ન થટે.

એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ, ૫ કાય, વચનયોગ, મનયોગ, મનઃપર્યાવજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ચક્ષુદર્શન, કેવલદર્શન, ઉપશમ સમકિત, મિશ્ર-સમકિત. અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૫૪. સંજી પર્યા. જીવોને વિષે કેટલી માર્ગણાઓ ન થટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સંજી પર્યા. જીવોને વિષે ૧૦ માર્ગણાઓ ન થટે.

એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, અને અસન્ની.

—: મૂલકર્મના ચાર બંધસ્થાનોને વિષે માર્ગણાઓનું વર્ણન :-

પ્રશ્ન ૭૫૫. આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૫૫ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત સિવાય ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લવ્ય, અલવ્ય, મિશ્ર-સમકિત-ઉપશમ સિવાય ૪ સમકિત, સન્ની, અસન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૬. સાત પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૫૮ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ જ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લવ્ય, અલવ્ય, ૬ સમકિત, સંશી, અસન્ની, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૭. છ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૨૧ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, લોભ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય સંયમ, ૩ દર્શન, શુક્લ લેશ્યા, લવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સંશી, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૮. એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૨૩ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૫ જ્ઞાન, યથા-ખ્યાત-સંયમ, ૪ દર્શન, શુક્લ લેશ્યા, લવ્ય, ઉપશમ, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૫૯. આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૭ માર્ગણામાં ઘટતું નથી.

કેવલ જ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાજ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન, મિશ્ર, ઉપશમ-સમકિત, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૬૦. સાત પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૪ માર્ગણામાં ઘટતું નથી.

કેવલ જ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાજ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન ૭૬૧. છ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણામાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૪૧ માર્ગણામાં ન ઘટે.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૫ હેલા ત્રણ કષાય, કેવલ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, કેવલ દર્શન, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અસન્ની તથા અનાહારી, ઉપશમ-ક્ષાયિક સિવાયના ૪ સમકિત અભવ્ય.

પ્રશ્ન ૭૬૨. એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન ૩૯ માર્ગણાઓમાં ન ઘટે.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ૪ સમકિત, અસન્ની.

— મૂલ કર્મના ઉદયસ્થાનોને વિષે માર્ગણાઓનો વિચાર :—

પ્રશ્ન ૭૬૩. આઠ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન ૫૯ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ એક, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩

જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ભવ્ય, અભવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૬૪. સાત પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન ૨૦ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે. મનુષ્યગતિ, પંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી, ભવ્ય.

પ્રશ્ન ૭૬૫. ચાર પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાન ૧૫ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે. મનુષ્યગતિ, પંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક-સમકિત, સન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૬૬. ચારે ચાર બંધસ્થાનો હોઈ શકે (ઘટી શકે) એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચારે ચાર બંધસ્થાનો હોય એવી ૧૮ માર્ગણાઓ હોય છે. મનુષ્યગતિ, પંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક-સમકિત, સન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૬૭. આઠનું-સાતનું અને છનું એ ત્રણ બંધસ્થાનો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠનું-સાતનું અને છનું એ ત્રણ જ બંધસ્થાનો હોય એવી એક જ માર્ગણા હોય છે. લોભ કષાય.

પ્રશ્ન ૭૬૮. સાતનું, છનું અને એકનું એ ત્રણ જ બંધસ્થાનો હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાતનું, છનું અને એકનું એ ત્રણ જ બંધસ્થાનો ઘટે એવી એક જ માર્ગણા હોય છે. ઉપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૬૯. સાતનું અને એકનું એ બે બંધસ્થાનો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાતનું અને એકનું એ બે બંધસ્થાનો હોય એવી એક જ માર્ગણા હોય છે. અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૭૦. સાતનું એક જ બંધસ્થાન ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાતનું એક જ બંધસ્થાન ઘટે એવી માર્ગણા એક જ હોય છે. મિશ્ર સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૭૧. છનું એક જ બંધસ્થાન ઘટે એવી માર્ગણા કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : છનું એક જ બંધસ્થાન હોય એવી માર્ગણા એક જ હોય છે. સૂક્ષ્મ સંપરાય સંયમ.

પ્રશ્ન ૭૭૨. એકનું એક જ બંધસ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : એક પ્રકૃતિનું એક જ બંધસ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ ૩ હોય છે.

કેવલજ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન ૭૭૩. આઠનું અને સાત પ્રકૃતિનું એ બે જ બંધસ્થાનો ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું અને સાત પ્રકૃતિનું એ બે જ બંધસ્થાનો ઘટી શકે એવી માર્ગણાઓ ૩૬ હોય છે.

નરક-તિર્યંચ-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ, ૫ કાય, ૩ વેદ, પહેલા ત્રણ કપાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, ક્ષયેષપ્રશમ સમકિત, અસન્ની-

પ્રશ્ન ૭૭૪. આઠ પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાન ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાન ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ ૩૯ હોય છે.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ-એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર-ક્ષયોપશમ સમકિત, અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૭૫. ચાર પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાન હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનું એક જ ઉદયસ્થાન ઘટે એવી માર્ગાણાઓ બે હોય છે. કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૭૭૬. આઠનું તથા સાત પ્રકૃતિનું એ બે ઉદયસ્થાનો ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું તથા સાત પ્રકૃતિનું એ બે જ ઉદયસ્થાનો ઘટી શકે એવી માર્ગાણાઓ ૮ હોય છે.

૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન, ઉપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૭૭. સાતનું તથા ચાર પ્રકૃતિનું એ બે ઉદયસ્થાનો જ હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સાતનું તથા ચાર પ્રકૃતિનું એ બે ઉદયસ્થાનો જ હોય એવી એક માર્ગાણા હોય છે. યથાખ્યાત ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૭૭૮. આઠનું અને ચાર પ્રકૃતિનું એ બે ઉદયસ્થાનો ઘટે એવી માર્ગાણાઓ કેટલી હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠનું તથા ચાર પ્રકૃતિનું એ બે જ ઉદયસ્થાનો ઘટે એવી એક માર્ગાણા હોય છે. અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૭૯. આઠ-સાત અને ચાર એ ત્રણેય ઉદયસ્થાનો હોય એવી માર્ગાણાઓ કેટલી? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠનું-સાતનું અને ચારનું એ ત્રણેય ઉદયસ્થાનો હોય એવી માર્ગાણાઓ ૧૧ હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પાંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, શુદ્ધ લેશ્યા, લવ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની તથા આહારી.

મૂલકર્મનાં ઉદીરણાં સ્થાનોને વિષે માર્ગણાઓનાં વિચાર
પ્રશ્ન ૭૮૦. આઠ પ્રકૃતિની ઉદીરણા કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૫૮ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ (સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાચ્ચાત સિવાય), ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લવ્ય, અલવ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, અસન્ની, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૧. સાત પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટી શકે છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૫૫ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૫ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, લવ્ય, અલવ્ય, ૪ સમકિત (મિશ્ર અને ઉપશમ સમકિત સિવાય), સન્ની, અસન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૨. છ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણામાં ઘટે ?
કઈ કઈ ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૩૩ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પાંચેન્દ્રિય જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધ, સૂક્ષ્મ-સંપરાય-સંયમ, ૩ દર્શન, છેલ્લી ત્રણ લેશ્યા, લવ્ય, ઉપશમ-ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૩. પાંચ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણામાં ઘટે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પાંચ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૨૨ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પાંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, લૌલ કષાય, ૪ જ્ઞાન,

સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત સંયમ, ૩ દર્શન, શુદ્ધ લેશ્યા, ભવ્ય, ઉપશમ-ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૪. બે પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : બે પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૨૨ માર્ગણાઓમાં ઘટે છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૫ જ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, ૪ દર્શન, શુદ્ધ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૫. આઠ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૪ માર્ગણાઓમાં ઘટતું નથી.

કેવલજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલદર્શન.

પ્રશ્ન ૭૮૬. સાત પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન સાત માર્ગણાઓમાં ઘટતું નથી.

કેવલજ્ઞાન, સૂક્ષ્મ સંપરાય, યથાખ્યાત, કેવલદર્શન, મિશ્ર-ઉપશમ સમકિત, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૭. છ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : છ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન ૨૯ માર્ગણાઓમાં ઘટતું નથી.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ, યથાખ્યાત, કેવલદર્શન, પહેલી ત્રણ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર, અસન્ની તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૮. પાંચ પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પાંચ પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણા સ્થાન ૪૦ માર્ગણાઓમાં ઘટતું નથી.

નરક-તિર્યચ-દેવગતિ, એકે આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, પહેલા ત્રણ કષાય, કેવલજ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, સામાયિક-છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધ, દેશવિરતિ, અવિરતિ, કેવલદર્શન, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન, મિશ્ર-ક્ષયોપશમ, અસન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૮૯. એ પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન ઘટે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : એ પ્રકૃતિનું ઉદ્દીરણા સ્થાન ૪૦ માર્ગણાઓમાં ઘટતું નથી.

નરક-તિર્યચ-દેવગતિ, એકે આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, યથાખ્યાત સિવાયનાં ૬ સંયમ, કૃષ્ણાદિ ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયનાં ૫ સમકિત, અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૯૦. પાંચે પાંચ ઉદ્દીરણા સ્થાનો ઘટે એવી માર્ગણાઓ કેટલી? કઈ કઈ?

ઉત્તર : પાંચે પાંચ ઉદ્દીરણા સ્થાનો હોય એવી માર્ગણાઓ ૧૮ હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન, શુદ્ધ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની તથા આહારી.

પ્રશ્ન ૭૯૧. આહનું, સાતનું, છનું અને પાંચનું એ ચાર ઉદ્દીરણા સ્થાનો જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ૮-૭-૬-૫ એ ચાર જ ઉદ્દીરણા સ્થાનો હોય એવી માર્ગણા ૧ હોય છે. લોભ કષાય.

પ્રશ્ન ૭૮૨. આહું, સાતનું, છનું એ ત્રણ જ ઉદીરણા સ્થાનો થટી શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આહું, સાતનું અને છનું એ ત્રણ જ ઉદીરણા સ્થાનો હોય એવી માર્ગણાઓ ૧૨ હોય છે.

૩ વેદ, પહેલા ૩ કષાય, સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધ, તેઓ લેશ્યા, પદ્મ લેશ્યા, ક્ષયોપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૮૩. આહું અને સાતનું એ બે જ ઉદીરણા સ્થાનો હોઈ શકે એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આહું તથા સાતનું એ બે જ ઉદીરણા સ્થાનો હોઈ શકે એવી માર્ગણાઓ ૨૪ હોય છે.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ બાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ અજ્ઞાન, અવિરતિ, દેશવિરતિ સંયમ, પહેલી ત્રણ લેશ્યા, અલબ્ય, મિથ્યાત્વ, સાસ્વાદન તથા અસન્ની.

પ્રશ્ન ૭૮૪. છ પ્રકૃતિનું તથા પાંચ પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન એ બે જ હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : છનું તથા પાંચનું એ બે ઉદીરણા સ્થાનો જ હોય એવી માર્ગણા એક હોય છે. સૂક્ષ્મ સંપરાય ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૭૮૫. પાંચ અને બે પ્રકૃતિનું ઉદીરણા સ્થાન કેટલી માર્ગણામાં હોય છે ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : પાંચનું અને બેનું એ બે જ ઉદીરણા સ્થાનો હોય એવી ૧ માર્ગણા હોય છે. યથાખ્યાત ચારિત્ર.

પ્રશ્ન ૭૮૬. એક આહું જ ઉદીરણા સ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આહું પ્રકૃતિનું એક જ ઉદીરણા સ્થાન હોય એવી ૨ માર્ગણાઓ હોય છે. મિશ્ર-ઉપશમ સમકિત.

પ્રશ્ન ૭૯૭. બે પ્રકૃતિનું એક જ ઉદીરણુ સ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી? કઈ કઈ?

ઉત્તર : બે પ્રકૃતિનું એક જ ઉદીરણુ સ્થાન હોય એવી ૨ માર્ગણાઓ હોય છે. કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન.

“મૂલકર્મના સત્તાસ્થાનોને વિષે માર્ગણાઓનો વિચાર”

પ્રશ્ન ૭૯૮ આઠ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં હોય છે? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ૬૦ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૬ કાય, ૩ યોગ, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૭ સંયમ, ૩ દર્શન, ૬ લેશ્યા, ૭ બળ્ય, ૭ અબળ્ય, ૬ સમકિત, સન્ની, અસન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૭૯૯. સાત પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગણામાં હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ૧૬ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, ૪ જ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, ૩ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ૭ બળ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી.

પ્રશ્ન ૮૦૦. ચાર પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ૧૫ માર્ગણાઓમાં હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, કેવલ જ્ઞાન, યથાખ્યાત સંયમ, કેવલ દર્શન, શુકલ લેશ્યા, ૭ બળ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, આહારી તથા અનાહારી.

પ્રશ્ન ૮૦૧. આઠ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગણાઓમાં ન હોય? કઈ કઈ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન બે માર્ગણામાં ન હોય.

કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન.

પ્રશ્ન ૮૦૨. સાત પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગશ્રાવ્યોમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : સાત પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ૪૩ માર્ગશ્રાવ્યોમાં ન હોય.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ-એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, કેવલ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, કેવલ દર્શન, પહેલી ૫ લેશ્યા, અભવ્ય, ક્ષાયિક સિવાયના ૫ સમકિત, અસન્ની, અનાહારી.

પ્રશ્ન ૮૦૩. ચાર પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન કેટલી માર્ગશ્રાવ્યોમાં ન હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન ૪૭ માર્ગશ્રાવ્યોમાં ન હોય.

નરક-તિર્થંચ-દેવગતિ, એકે. ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૪ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, ૩ દર્શન, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અભવ્ય, પાંચ સમકિત, અસન્ની.

પ્રશ્ન ૮૦૪. આઠ-સાત અને ચાર એ ત્રણેય સત્તાસ્થાનો હોય એવી માર્ગશ્રાવ્યો કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠ-સાત અને ચાર એ ત્રણેય સત્તાસ્થાનો જ હોય એવી ૧૨ માર્ગશ્રાવ્યો હોય છે.

મનુષ્યગતિ, પંચે. જાતિ, ત્રસકાય, ૩ યોગ, શુકલ લેશ્યા, ભવ્ય, ક્ષાયિક સમકિત, સન્ની, યથાખ્યાત ચારિત્ર અને આહારી.

પ્રશ્ન ૮૦૫. આઠનું અને સાતનું આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય એવી માર્ગશ્રાવ્યો કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠનું અને સાતનું આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય એવી ૭ માર્ગશ્રાવ્યો હોય છે. ૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન.

પ્રશ્ન ૮૦૬. આઠનું અને ચારનું આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય એવી માર્ગશ્રાવ્યો કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠનું અને ચારનું આ બે જ સત્તાસ્થાનો હોય એવી ૧ માર્ગશ્રાવ્યો હોય છે. અનાહારી.

પ્રશ્ન ૮૦૭. આઠનું એક જ સત્તાસ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : આઠ પ્રકૃતિનું એક જ સત્તાસ્થાન હોય એવી ૪૦ માર્ગણાઓ હોય.

નરક, તિર્યંચ, દેવગતિ, એકે. આદિ ૪ જાતિ, પૃથ્વીકાયાદિ ૫ કાય, ૩ વેદ, ૪ કષાય, ૩ અજ્ઞાન, ૬ સંયમ, પહેલી પાંચ લેશ્યા, અલબ્ય, ક્ષાયિક સિવાયના પાંચ સમકિત અને અસત્તી.

પ્રશ્ન ૮૦૮. ચાર પ્રકૃતિનું એક જ સત્તાસ્થાન હોય એવી માર્ગણાઓ કેટલી હોય ? કઈ કઈ ?

ઉત્તર : ચાર પ્રકૃતિનું એક જ સત્તાસ્થાન ઘટે એવી ૨ માર્ગણાઓ હોય છે.

કેવલ જ્ઞાન, કેવલ દર્શન.

આ રીતે મૂલ કર્મની સત્તાસ્થાનોનું વર્ણન સમાપ્ત.

